

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Čermák

Mezinárodní insolvenční právo

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jan Brodec, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. června 2016

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. června 2016

Jan Čermák

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji svému vedoucímu práce, JUDr. Bc. Janu Brodci, LL.M., Ph.D., za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní práce poskytoval.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY K INSOLVENČNÍMU ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	3
1.1 Teritorialita a kooperativní teritorialita	3
1.2 Universalita a modifikovaná universalita	5
1.3 Kontraktualismus.....	7
2 VÝVOJ EVROPSKÉHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA	10
2.1 Evropská úmluva o insolvenčním řízení	11
2.2 Modelový zákon UNCITRAL	12
2.3 Insolvenční nařízení	13
2.4 Nové insolvenční nařízení	15
3 MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST K ZAHÁJENÍ INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ V EVROPSKÉM ÚPADKOVÉM PRÁVU.....	18
3.1 Hlavní insolvenční řízení	21
3.1.1 Pojem hlavních zájmů dlužníka (COMI).....	21
3.1.1.1 Mobilita COMI.....	22
3.1.2 COMI právnických osob a jejich skupin v Insolvenčním nařízení	24
3.1.3 COMI právnických osob a jejich skupin v Novém insolvenčním nařízení	29
3.1.3.1 Insolvenční řízení ohledně skupin společností v Novém insolvenčním nařízení	32
3.1.4 COMI fyzických osob a fyzických osob podnikajících v Insolvenčním nařízení.....	35
3.1.5 COMI fyzických osob a fyzických osob podnikajících v Novém insolvenčním nařízení	40
3.2 Sekundární insolvenční řízení.....	41
3.2.1 Pojem provozovny	42
3.2.2 Územní řízení	45
3.2.3 Vedlejší řízení.....	48
3.2.4 Sekundární insolvenční řízení v Novém insolvenčním nařízení	52
3.2.4.1 Syntetická vedlejší řízení.....	54

4	MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST K ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ Z INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ VYPLÝVAJÍCÍCH V EVROPSKÉM ÚPADKOVÉM PRÁVU	55
4.1	Vztah Insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I bis.....	55
4.2	Princip <i>vis attractiva concursus</i> v Insolvenčním nařízení.....	56
4.3	Přesahy a mezery v rámci působnosti Insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I bis.....	58
4.4	Mezinárodní příslušnost k zahájení řízení z insolvenčního řízení vyplývajících v Novém insolvenčním nařízení	61
5	INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM V ČESKÉM PRÁVU.....	64
5.1	Česká úprava přeshraničního insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem ..	64
5.1.1	Věcná a místní příslušnost	65
5.2	Česká úprava přeshraničního insolvenčního řízení bez evropského mezinárodního prvku	67
5.2.1	Účinky insolvenčního řízení zahájeného v České republice na majetek v nečlenském státě Evropské unie	68
5.2.2	Pravomoc českých soudů vést insolvenční řízení ohledně provozovny dlužníka	69
5.2.3	Užití kolizních ustanovení Insolvenčního nařízení mimo oblast jeho působnosti	70
5.2.4	Uznávání a výkon rozhodnutí soudů nečlenských států Evropské unie ve věcech insolvenčního řízení	71
	ZÁVĚR	73
	SEZNAM ZKRATEK:	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	78
	PŘÍLOHY	91
	ABSTRAKT	92
	ABSTRACT	94
	KLÍČOVÁ SLOVA A NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE.....	96

ÚVOD

S postupující globalizací a s ní souvisejícím nárůstem počtu nadnárodních společností, které mají svůj majetek umístěný často na území několika států, nabývá na významnosti také úprava řešení jejich úpadků. Právní řády států si již nevystačí s insolvenčními pravidly založenými na principu teritoriality, proto se v posledních desetiletích ve světě vyskytlo několik iniciativ, jejichž cílem je tato pravidla co nejvíce navzájem přiblížit a vytvořit rámec pro co nejefektivnější průběh insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. Jednou z nejvýznamnějších takových iniciativ byla snaha o vytvoření předpisu, který by stanovil pravidla pro přeshraniční insolvenční řízení s vazbou na členské státy Evropské unie.

Od přijetí Bruselské úmluvy v roce 1968, která insolvenční řízení ze své působnosti vyloučila, uplynulo několik desetiletí, v nichž se členské státy nebyly schopny dohodnout na přijetí přímo použitelného předpisu o řešení přeshraničních insolvencí. Až v roce 2002, kdy nabylo účinnosti Insolvenční nařízení, došlo v této záležitosti k průlomů. Nicméně, jak to s některými kontroverzními tématy na půdě Evropské unie bývá, neochota členských států ustoupit ze své pozice vedla i v tomto případě k vágní (či dokonce neexistující) úpravě některých důležitých institutů, jejichž interpretace v uplynulých 14 letech zaměstnávala SDEU.¹

Tato práce je členěna do pěti hlavních částí a využívá především metody deskriptivní, analytické a komparativní. První část si klade za cíl zejména popsat základní koncepce, na jejichž základě lze přistupovat k insolvenčnímu řízením s mezinárodním prvkem. Důraz je kladen na vymezení pojmů teritoriality a universalit a koncepcí z těchto základních přístupů odvozených. V druhé části popisují trnitou cestu, jež vedla ke kodifikaci evropského úpadkového práva, od Bruselské úmluvy až po přijetí Insolvenčního nařízení a aktuálního Nového insolvenčního nařízení, jež se snaží na nedostatky nařízení dříve zmíněného reagovat. Zvláštní kapitola je poskytnuta snahám UNCITRAL v oblasti mezinárodního insolvenčního práva. Třetí část se zabývá úpravou mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního a sekundárních insolvenčních řízení dle Insolvenčního nařízení,² následnou bohatou judikaturou SDEU v této oblasti a změnami, které

---

¹ V textu této práce pro jednotnost a přehlednost užívám pouze pojem Soudní dvůr Evropské unie a zkratku SDEU, přestože rozhodování o předběžných otázkách patří do pravomoci Evropského soudního dvora jakožto nejvyšší soudní instance Soudního dvora Evropské unie.

² Pro označení pravomoci soudů státu ve vztahu k soudům jiného státu se v literatuře někdy používá pojem „mezinárodní pravomoc“. Přímě použitelné předpisy Evropské unie, a to i v oblasti evropského úpadkového práva, v této souvislosti užívají termínu „mezinárodní příslušnost“. K tomu srov. KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0, str. 352.

často její kodifikací přineslo Nové insolvenční nařízení. Čtvrtou část této práce věnuji důležité problematice rozhraní mezi působností Insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I bis,³ jež se plně projevuje vzhledem k žalobám souvisejícím jistou intenzitou s přeshraničním úpadkovým řízením, přičemž opět analyzuji rozhodovací praxi SDEU a její vliv na úpravu Nového insolvenčního nařízení. Poslední část této práce se zabývá „napojením“ Insolvenčního nařízení na český právní řád a dále pravidly, která pro insolvenční řízení s mezinárodním prvkem a zároveň nespádající do působnosti Insolvenčního nařízení, stanovuje nový ZMPS.

Cílem této práce je kriticky zhodnotit úpravu zmíněných otázek evropského insolvenčního práva, zanalyzovat relevantní rozhodnutí nejen SDEU, ale také soudů členských států Evropské unie, kde to bude účelné, a popsat změny, jež v těchto otázkách přináší, často ne zcela přesvědčivě, Nové insolvenční nařízení. Těžiště této práce se pak nachází v problematice určení mezinárodní příslušnosti v evropském úpadkovém právu. Naopak vzhledem ke komplexnosti a rozsáhlosti dané problematiky si tato práce v žádném případě neklade za cíl poskytnout vyčerpávající přehled právní úpravy přeshraničních insolvencí.

Text práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 12. června 2016. Při citacích jednotlivých zdrojů jsem vycházel z citační normy ČSN ISO 690 a ISO 690-2.

---

³ V této záležitosti v zájmu jednotnosti často zaměňuji Bruselskou úmluvu, nařízení Brusel I a Brusel I bis z důvodu, že úprava vyloučení z jejich působnosti úpadkových řízení je v nich materiálně totožná, přičemž pokud na některé z nich odkazuje judikatura SDEU, užívám pro uvedené předpisy souhrnně pojem Brusel I bis jakožto předpis účinný.

1 ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY K INSOLVENČNÍMU ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM

V případě, že se v insolvenčním řízení vyskytne mezinárodní prvek, vyvstává celá řada problémů ohledně pravidel, která se na taková insolvenční řízení použijí. Postupně se v teorii mezinárodního práva soukromého vymodelovalo několik konceptů, které konflikty vnitrostátních pravidel dvou či více států řeší. Nejdůležitějšími a nejzákladnějšími koncepty se staly koncepty teritoriality a univerzality, ze kterých se pak odvozují jejich různé modifikace. Základním rozdílem mezi teritoriálním a univerzálním přístupem k řešení insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem je tedy to, jak se staví k otázce aplikace vnitrostátních pravidel jednoho státu na majetek insolvenčního dlužníka, pokud se tento majetek nachází ve státě jiném. K lepšímu uchopení této problematiky uvádím tabulku vytvořenou *Omarem*, která ilustruje v dalších kapitolách mnou popsané koncepce insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem, a to v návaznosti na míru účinků insolvenčního řízení na majetek dlužníka nacházející se mimo území státu, jehož soudy jsou příslušné k zahájení insolvenčního řízení,⁴ a počet jurisdikcí pro insolvenční řízení dlužníka příslušných (Příloha č. 1).⁵

1.1 Teritorialita a kooperativní teritorialita

Teritoriální přístup lze označit za přístup restriktivní. Staví totiž na principu, že vnitrostátní pravidla jednoho státu lze aplikovat pouze v rámci jeho územní působnosti. Teritoriální přístup tedy vylučuje, aby se insolvenční řízení vztahovalo na majetek, který se nachází mimo teritorium daného státu, přičemž staví na konceptu státní suverenity vytvořeném francouzským filosofem *Jeanem Bodinem*.⁶ Ve své nejčistší verzi tedy teritoriální přístup brání jak aplikaci vnitrostátního práva mimo hranice státu, tak aplikaci práva cizího státu ve státě domovském.⁷ Nutno podotknout, že čistě teritoriální přístup v dnešní době používá pouze několik málo států a i ty státy, které odmítají uznávat zahraniční rozhodnutí týkající se majetku nacházejícího se na jejich území, často neváhají vztahovat působnost vlastních vnitrostátních insolvenčních pravidel na majetek

---

⁴ Viz v Příloze č. 1 sloupec universalita vs. teritorialita.

⁵ Viz v Příloze č. 1 řádek unita vs. pluralita.

⁶ WESTBROOK, Jay Lawrence. A global view of business insolvency systems [online]. Washington, D.C.: World Bank, c2010, xvi, 300 s., str. 229. Law, justice, and development series. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10483857> [cit. 2016-03-05].

⁷ *Ibid*, str. 230

nacházející se na území jiných států.⁸ Pro tento fenomén právní teorie vymyslela označení princip jednostranné teritoriality a jde o jev značně nežádoucí, když nejen že je takový přístup zřejmě nekonzistentní, ale je také silně neetický. O něco mírnější modifikace tohoto přístupu je založená na reciprocitě uznávání rozhodnutí, tedy uznávání cizozemských insolvenčních řízení a rozhodnutí pouze na základě bilaterálních či multilaterálních dohod.⁹

Z „čisté“ teritoriality se postupem času vyvinula koncepce kooperativní teritoriality. Tento přístup reflektuje skutečnost, že v případě úpadku nadnárodní společnosti s majetkem ve více státech je třeba, aby se v zájmu efektivity insolvenčního řízení řešení úpadku odehrávalo na základě úzké mezinárodní spolupráce. Dle koncepce kooperativní teritoriality se tak insolvenční řízení zahájí v každém státě, ve kterém má insolvenční dlužník podstatnou část svého majetku, a to pouze ohledně tohoto majetku. Příslušné insolvenční soudy jednotlivých států poté úpadek řeší pouze v rozsahu majetku nacházejícího se na jejich území, a to za použití čistě tuzemských pravidel.¹⁰ Mezi takovými insolvenčními řízeními pak neexistuje žádná hierarchie a všechna jsou si formálně rovna.¹¹ Potud tedy nevidíme rozdíl oproti „čisté“ teritorialitě, tento rozdíl se zakládá až na takzvaném kooperativním prvku. Tím je pak spolupráce insolvenčních správců, kteří spravují majetek insolvenčního dlužníka v jednotlivých státech. Insolvenční správci si mezi sebou vyjednávají dohodu (následně schválenou příslušnými insolvenčními soudy), ve které reflektují realie jednotlivých insolvenčních řízení a která obsahuje podmínky jejich koordinace.¹²

Mezi výhody konceptu kooperativní teritoriality patří předvídatelnost těchto řízení a jejich jednoduchost a fakt, že věřitelé mohou očekávat, pravidly které země se bude insolvenční řízení řídit.¹³ Naopak kritici tohoto konceptu upozorňují na vyšší celkové náklady spojené s řešením úpadku dotyčného dlužníka s majetkem ve více státech, a to zejména kvůli neefektivnosti

---

⁸ OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p., str. 42. Markets and the law. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10215590> [cit. 2016-03-05].

⁹ WESTBROOK, Jay Lawrence. A global view of business insolvency systems [online]. Washington, D.C.: World Bank, c2010, xvi, 300 s., str. 231. Law, justice, and development series. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10483857> [cit. 2016-03-05].

¹⁰ ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism (2009). Columbia Journal of European Law, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009, str. 56.

¹¹ LOPUCKI, Lynn M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. Cornell Law Review, March 1999., str. 743.

¹² ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism (2009). Columbia Journal of European Law, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009, str. 57.

¹³ *Ibid.*

spolupráce mezi jednotlivými jurisdikcemi. Zákony některých zemí navíc nemusí kooperativní přístup vůbec připouštět, popřípadě soudy mohou takovou kooperaci zakázat.¹⁴

1.2 Universalita a modifikovaná universalita

V přímém protipólu ke koncepci teritoriality stojí koncepce universality. Ta je založena na dvou aspektech, které jsou však dvěma stranami jedné mince. První z nich je aspekt „aktivní“, který značí, že pokud je ohledně insolvenčního dlužníka zahájeno jedno insolvenční řízení v jakémkoliv ze států, kde má dlužník např. sídlo nebo majetek, takové řízení zahrnuje jeho veškerý majetek, a to bez ohledu v jakém státě se tento majetek nachází. Oproti němu stojí aspekt „pasivní“, dle kterého pokud je insolvenční řízení zahájeno proti dlužníku v jednom státě, ostatní státní státy řídící se doktrínou universality takovému řízení přiznají stejný účinek, jako by insolvenční řízení probíhalo podle jejich tuzemských insolvenčních pravidel.¹⁵

Koncept universality se zdá být ideálním z hlediska procesní ekonomie. Odstraňuje totiž problematiku „zbytečně“ vynaložených nákladů řízení, které by nutně vznikly při uplatňování konceptu teritoriality či kooperativní teritoriality, kdy vedle sebe musí souběžně existovat několik insolvenčních řízení ohledně jediného dlužníka, která se navíc řídí jinými právními řády. Náklady tak nesestávají pouze v duplicitě řízení, ale i v nákladech na získání relevantní znalosti každého právního řádu, dle kterého se tato řízení vedou. Veliká část těchto nákladů dle přístupu universality logicky odpadne z důvodu, že ohledně veškerého majetku insolvenčního dlužníka se koná pouze jedno řízení a k uplatnění pohledávek v tomto řízení je tak třeba znát pouze právní řád státu, ve kterém toto jediné insolvenční řízení probíhá.

Aby se koncept „čisté“ universality mohl úspěšně uplatnit, musí se aplikovat pouze mezi státy s dostatečně harmonizovanými pravidly insolvenčního řízení. Pokud je totiž umožněno zahájit insolvenční řízení ohledně veškerého majetku insolvenčního dlužníka ve vícero státech s různými insolvenčními pravidly, osoba oprávněná insolvenční řízení zahájit si většinou vybere jurisdikci, která pro něj stanoví nejpříznivější podmínky. Pro tento nežádoucí jev se v právní teorii vžil pojem *forum shopping*.¹⁶ Další nevýhodou konceptu „čisté“ universality je to, že věřitelé si

---

¹⁴ *Ibid*, str. 58.

¹⁵ OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p., str. 45. Markets and the law. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10215590> [cit. 2016-03-06].

¹⁶ K pojmu „forum shopping“ srov. např. MUCCIARELLI, Frederico M. Not Just Efficiency: Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension. *European Business Organization Law Review* 14:

nemohou být nikdy jistí, v jakém státě a dle jakého právního řádu se insolvenční řízení bude konat, což je v přímém kontrastu se zásadou teritoriality, která, jak uvedeno výše, je založena na doktríně státní suverenity. S tím souvisí i zvýšení nákladů na straně věřitelů, kteří v případě, že se rozhodnou své pohledávky v rámci insolvenčního řízení vymáhat, musí vynaložit finanční prostředky na právního zástupce znalého insolvenčního práva, dle kterého insolvenční řízení s universálním účinkem probíhá. Tím se podle mého názoru zhoršuje dobytost pohledávek zejména pro malé a střední podniky a fyzické osoby, které nejčastěji budou mít omezené prostředky na jejich vymáhání.

Vzhledem k tomu, že insolvenční pravidla jednotlivých států jsou velice rozmanitá, bylo třeba koncepci universality redefinovat, aby více reflektovala realie plurality právních systémů a byla tak aplikovatelná v reálném světě. Z tohoto důvodu se z ní vyvinula koncepce modifikované universality. Ta přebírá z koncepce universality její silně kooperativní základ, nicméně na druhou stranu svěřuje státům jisté instrumenty k zamezení nežádoucích jevů, které by mohly nastat při uplatnění „čisté“ universality.

Na základě koncepce modifikované universality tedy může existovat jedno hlavní insolvenční řízení (například ohledně nadnárodní korporace), které se řídí právním řádem pouze jednoho státu. Nicméně je zřejmé, že za některých okolností¹⁷ bude žádoucí, aby se ohledně některého majetku universální účinky hlavního řízení narušily a mohlo tak být zahájeno řízení vedlejší, vedené místními soudy podle místních insolvenčních pravidel.¹⁸ Teorie modifikované universality se tedy v sobě snaží skloubit výhody jak universalismu tím, že stanovuje jedno hlavní řízení pro veškerý majetek dlužníka ve všech státech, tak částečně teritoriality tím, že umožňuje použití lokálních pravidel pro lokální majetek tam, kde je to ospravedlnitelné. Na přístupu modifikované universality je vystavěn například modelový zákon UNCITRAL o přeshraničním insolvenčním řízení a současné evropské insolvenční právo.^{19,20}

175-200, str. 177, nebo SZYDLO, Marek. Prevention of Forum Shopping in European Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 11: 253-272, str. 254.

¹⁷ Například pokud to vyžaduje ochrana místních věřitelů.

¹⁸ ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., *Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism* (2009). *Columbia Journal of European Law*, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009, str. 57.

¹⁹ Jak Insolvenční nařízení, tak Nové insolvenční nařízení.

²⁰ LOPUCKI, Lynn M. *Universalism Unravels*, *American Bankruptcy Law Journal*, June 2005. str. 143 – 144.

Dalším možným přístupem k insolvenční s mezinárodním prvkem je takzvaná koncepce sekundárních insolvenčních řízení. Zatímco *LoPucki*²¹ a *Omar*²² koncepci sekundárních insolvenčních řízení výslovně odlišují od koncepce modifikované universalisty, *Adams* a *Fincke*²³ mezi těmito dvěma přístupy nerozlišují a označují koncepci sekundárních insolvenčních řízení pouze za formu modifikované universalisty. Obdobně jako u modifikované universalisty obsahuje v sobě tento přístup prvky jak universalisty, tak teritoriality.²⁴ Stejně jako u modifikované universalisty také zde existuje jedno hlavní insolvenční řízení, a to typicky tam, kde má insolvenční dlužník svůj domicil. Oproti tomuto primárnímu řízení však ve všech dalších státech, kde má insolvenční dlužník svůj majetek, může být ohledně tohoto majetku zahájeno samostatné – sekundární – insolvenční řízení. To se však od pomocných řízení dle koncepce modifikované universalisty podle *LoPuckiho* liší tím, že není pouze auxiliárním řízením pro řízení hlavní, ale jde o stejné řízení, které by bylo zahájeno i pokud by zde neexistovalo žádné hlavní zahraniční insolvenční řízení.²⁵ Soudy příslušné k takovým sekundárním řízením by tedy nejdříve rozhodly, zda budou spolupracovat se soudem příslušným pro hlavní (primární) insolvenční řízení, a uspokojily by místní věřitele podle místních insolvenčních zákonů.²⁶ Majetek, který by po takové likvidaci zbyl, by následně byl „převeden“ k uspokojení věřitelů do hlavního insolvenčního řízení.²⁷

1.3 Kontraktualismus

Dle *LoPuckiho* existují ještě další možné přístupy k mezinárodním insolvencím, přičemž jedním z nich je takzvaný kontraktualismus, prosazovaný zejména profesorem *Rasmussenem*. Jak již z názvu tohoto přístupu vyplývá, kontraktualismus by dal společnostem oprávnění ve svých zakladatelských dokumentech určit země, jejichž soudy by byly příslušné k možným

---

²¹ LOPUCKI, Lynn M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. Cornell Law Review, March 1999., str. 732.

²² OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p., str. 52. Markets and the law. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10215590> [cit. 2016-03-05].

²³ ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism (2009). Columbia Journal of European Law, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009, str. 51.

²⁴ LOPUCKI, Lynn M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. Cornell Law Review, March 1999., str. 733.

²⁵ *Ibid*, str. 732.

²⁶ *Ibid*, str. 733.

²⁷ *Ibid*.

insolvenčním řízením.²⁸ Společnosti by si pak dokonce mohly určit i systém spolupráce mezi příslušnými soudy. Jediným limitem by pak bylo, aby si společnosti nemohly vybrat k zahájení a vedení insolvenčního řízení rozhodné právo jiného státu než toho, který si zvolili v zakladatelských dokumentech jako *forum*.²⁹ Nebylo by tak možné odchýlit se od hraničního určovatele *lex fori concursus*, který znamená, že právem rozhodným pro insolvenční řízení a jeho účinky je právo toho státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno.³⁰ Změna fóra mimo jurisdikce stanovené ve stanovách společnosti by pak mohla být provedena pouze se souhlasem věřitelů společnosti.³¹ Přístup kontraktualismu je zajímavý zejména svou snahou reflektovat světový ekonomický vývoj, se kterým souvisí stále větší propojování ekonomik států. Stále zde však dle mého názoru není ani u kontraktualismu záruka, že insolvenční řízení bude vyřízeno efektivně. Podle návrhu *Rasmussena* nemá být totiž společností zakázáno rozdělit ho do více jurisdikcí a příslušnými tedy mohou být nadále být soudy více států.³² Další nevýhodou je to, že tento přístup by v praxi mohl vést k *forum shopping*,³³ a to z důvodu, že veškerou moc nad výběrem fóra dává insolvenčnímu dlužníku a jeho nejvýznamnějším věřitelům.³⁴ Naopak dle *Rasmussena* by kontraktualistický přístup právě *forum shopping* zabránil z důvodu publikace výběru insolvenčního fóra v obchodním rejstříku místa založení společnosti a náročnosti toto fórum změnit z důvodu potřebného souhlasu všech věřitelů.³⁵

Výhodou kontraktualismu může být potenciálně vzniklá konkurence mezi státy k vytvoření co nejpříznivějšího režimu insolvenčních řízení tak, aby si jednotlivé společnosti tyto jurisdikce pro své insolvence ve svých stanovách vybraly.³⁶ To však může vyústit až ve vytvoření „insolvenčních rájů“, které by si dlužník mohl pro své insolvenční řízení zvolit, přestože v něm nemá žádný majetek. Taková insolvenční řízení by pak mohla být vysoce neefektivní vzhledem k tomu, že v daném „insolvenčním ráji“ není žádný vztah mezi jurisdikcí a dlužníkovým

---

²⁸ *Ibid*, str. 737.

²⁹ *Ibid*.

³⁰ Srov. čl. 4 Insolvenčního nařízení, které *lex fori concursus* užívá jako obecný hraniční určovatel, z něhož připouští taxativní výjimky ve svém čl. 5 a násl.

³¹ MEVORACH, Irit. *Insolvency within multinational enterprise groups*. Oxford: Oxford University Press, 2009, xxviii, 360 s. ISBN 978-0-19-954472-1, str. 77.

³² *Ibid*.

³³ K významu termínu *forum shopping* viz pozn. č. 16.

³⁴ MEVORACH, Irit. *Insolvency within multinational enterprise groups*. Oxford: Oxford University Press, 2009, xxviii, 360 s. ISBN 978-0-19-954472-1, str. 78.

³⁵ LOPUCKI, Lynn M. *Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach*. Cornell Law Review, March 1999., str. 738.

³⁶ MEVORACH, Irit. *Insolvency within multinational enterprise groups*. Oxford: Oxford University Press, 2009, xxviii, 360 s. ISBN 978-0-19-954472-1, str. 78.

majetkem, v důsledku čehož není ze strany soudů takového státu žádný skutečný zájem na co nejúčinnějším završení insolvenčního řízení.³⁷

---

³⁷ *Ibid.*

2 VÝVOJ EVROPSKÉHO INSOLVENČNÍHO PRÁVA

Snaha o přijetí jednotných evropských pravidel pro přeshraniční insolvenční řízení sahá již do 50. let minulého století. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, podepsaná v Římě dne 25. března 1957 (známá také jako Římská úmluva), ve svém článku 220 stanovila, že členské státy mezi sebou zahájí jednání k zajištění „*zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů.*“³⁸ Římská úmluva tedy jako první předpokládala regulaci insolvenčních řízení mezi členskými státy Evropských společenství. Od té doby k několika pokusům o implementaci zmíněného článku 220, avšak tyto snahy končily většinou nezdary, a to přesto, že se několikrát již zdálo, že dohoda mezi členskými státy bude dosažena.³⁹ V roce 1963 došlo ke zřízení pracovní skupiny pro insolvenční právo při Komisi Evropských společenství. Význam pracovní skupiny pro insolvenční právo ještě vzrostl poté, co byla přijata Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968, o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která ve svém článku 1 explicitně stanovuje, že se nevztahuje na insolvenční věci.⁴⁰ Pracovní skupina pro insolvenční právo při Komisi Evropských společenství tak v rámci sjednocení evropských pravidel insolvenčního práva předložila dva hlavní dokumenty: v roce 1970 dokument nazvaný „Předběžný návrh úmluvy“ (v anglickém znění „*Preliminary draft convention*“), a v roce 1980 dokument nazvaný „Návrh úmluvy“ (v anglickém znění „*Draft convention*“). Nicméně oba tyto dokumenty se staly předmětem kritiky členských států, mimo jiné vzhledem k nejasnosti a neakceptovatelnosti zásadních ustanovení týkajících se příslušnosti soudů, a práce na nich byla v podstatě ukončena.

Podstatnější pokusy o komplexní evropskou úpravu insolvenčního práva lze sledovat teprve od 80. a počátku 90. let 20. století.⁴¹ V této době již bylo nezbytné reagovat na posupující globalizaci a s ní souvisejícím soustředěním kapitálu a majetku společností mimo státy jejich sídla. Pouhá národní insolvenční pravidla pak v těchto případech přestávala stačit, když bylo prakticky nemožné zahrnout do majetkové podstaty insolvenčního dlužníka majetek nacházející se na

---

³⁸ Srov. článek 220 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství ze dne 25. března 1957 (Římská úmluva). Dostupná na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf [cit. 2016-03-05].

³⁹ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 1.

⁴⁰ Srov. článek 1 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Dostupná na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41998A0126&from=CS> [cit. 2016-03-05].

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 3.

území jiného státu. To pochopitelně vedlo k diskriminaci věřitelů se sídlem v jiných státech, než ve kterých bylo vedeno insolvenční řízení proti dlužníku.⁴²

V reakci na tyto nevyhovující podmínky tak skupina expertů pod záštitou Rady Evropy vytvořila návrh dokumentu, který stanovoval jednotná pravidla pro vedení insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem, jenž byl přijat dne 5. června 1990 jako Úmluva Rady Evropy o určitých aspektech konkursu (Istanbulská úmluva).⁴³ Ani tento dokument se nedočkal mezi členskými státy významnějšího ohlasu, nicméně i přesto se stal z hlediska vývoje evropského insolvenčního práva důležitým, když sloužil jako inspirace pro další snahy o odstranění rozdílů mezi insolvenčními předpisy evropských států a rozvinul koncepty unity a universality.⁴⁴

2.1 Evropská úmluva o insolvenčním řízení

Prvním dokumentem, který se přiblížil k tomu, aby všeobecně stanovil pravidla přeshraničních insolvencí mezi státy Evropské unie, se stala Evropská úmluva o některých mezinárodních aspektech úpadku (Evropská úmluva o insolvenčním řízení). Svou koncepcí tato úmluva navazovala na Istanbulskou úmluvu a na snahy o sjednocení insolvenčního práva Evropských společenství z 60. až 80. let 20. století. Dne 22. listopadu 1995 došlo k jejímu podpisu dvanácti z patnácti členů Evropské unie, v následujících měsících se k této úmluvě připojilo také Irsko a Nizozemsko. Pouze Spojené království se k Úmluvě o insolvenčním řízení nepřipojilo mimo jiné kvůli tomu, že nedostatečně jasně stanovovala podmínky své aplikace v Gibraltar.⁴⁵ Vzhledem k tomu, že Spojené Království Evropskou úmluvu o insolvenčním řízení nepřijalo před vypršením 6 měsíční lhůty dne 23. května 1996, nikdy se tato úmluva nestala pro členské státy závaznou.⁴⁶

Nicméně Evropská úmluva o insolvenčním řízení se přesto stala významným přínosem pro evropské insolvenční právo. Samotný její text totiž posloužil jako základ prvního evropského přímo použitelného předpisu v oblasti insolvenčního práva vůbec – Insolvenčního nařízení. Na

---

⁴² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 3.

⁴³ Úmluva Rady Evropy o určitých aspektech konkursu ze dne 5. června 1990. Dostupná na <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007b3d0> [cit. 2016-03-06].

⁴⁴ WESSELS, Bob. Current Topics in International Insolvency Law, Kluwer Law Publishers. Deventer, 2004, 626 pp. str. 376.

⁴⁵ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 5.

⁴⁶ *Ibid.*

relevanci neztratila ani tzv. Zpráva o Evropské úmluvě o insolvenčním řízení⁴⁷, která sloužila k výkladu Evropské úmluvy o insolvenčním řízení. Veliká část jejích zásadních ustanovení totiž byla „přenesena“ do Insolvenčního nařízení jako jeho úvodní recitály, které slouží k výkladu Insolvenčního nařízení národními soudy a Soudním dvorem Evropské unie.⁴⁸

2.2 Modelový zákon UNCITRAL

Pokud mluvíme o vývoji evropského insolvenčního práva, nelze v tomto kontextu nezmínit Modelový zákon o přeshraničním insolvenčním řízení vypracovaný Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) z roku 1997 (Modelový zákon UNCITRAL). Tento modelový zákon sám o sobě neřeší záležitosti mezinárodního práva soukromého jako je výběr insolvenčního fóra nebo výběr rozhodného práva. Namísto toho stanoví pravidla pro soudní spolupráci mezi jednotlivými státy, stejně jako pravidla přístupu zahraničních insolvenčních správců do tuzemských insolvenčních řízení a uznání zahraničních insolvenčních řízení států, které Modelový zákon UNCITRAL přijaly.⁴⁹ Ke dnešnímu dni byl Modelový zákon UNCITRAL přijat 41 státy, z toho několika evropskými. Česká republika mezi nimi nicméně chybí.⁵⁰

UNCITRAL byla založena v roce 1966 Valným shromážděním OSN, a to za účelem odstraňování rozdílů v právu mezinárodního obchodu jednotlivých členských států. Jejím primárním cílem je tedy v této záležitosti sjednocování vnitrostátních právních řádů. Do dnešního dne UNCITRAL úspěšně vypracovala mnoho mezinárodních úmluv a modelových zákonů týkajících se zejména mezinárodní koupě zboží, přepravy zboží, rozhodčího řízení či veřejných zakázek.⁵¹ V roce 1994 ustanovila UNCITRAL ve spolupráci s INSOL⁵² pracovní skupinu ke sjednocení insolvenčního práva, ve které působilo 72 států, 7 mezinárodních vládních organizací a 10 nevládních

---

⁴⁷ Známa také jako „Virgos - Shmidtova zpráva“. Přesto, že nikdy nebyla oficiálně publikována ani schválena, zůstává důležitým prostředkem pro výklad Evropské úmluvy o insolvenčním řízení a z části i Insolvenčního nařízení.

⁴⁸ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 14.

⁴⁹ OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p., str. 53. Markets and the law. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10215590> [cit. 2016-03-05].

⁵⁰ Viz Status of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency (1997). Dostupné na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model_status.html [cit. 2016-03-07].

⁵¹ OMAR, Paul J. The UNCITRAL model law on cross-border insolvency, I.C.C.L.R. 1999, 10(8), 242-248, str. 4.

⁵² Mezinárodní organizace profesionálů v oblasti restrukturalizace, insolvence a úpadku.

organizací⁵³. První jednání pracovní skupiny se konalo ve Vídni v roce 1995 a již roku 1997 byl připraven navrhovaný text Modelového zákona UNCITRAL, přičemž jeho finální verze byla schválena v květnu téhož roku.⁵⁴ Vzniklý text obsahuje pouze 32 článků členěných do 5 kapitol a samostatnou část s pravidly k jeho schválení a interpretaci. Hlavními oblastmi, kterými se Modelový zákon UNCITRAL zabývá, jsou přístup zahraničních zástupců a věřitelů k soudům daného státu, uznávání zahraničních insolvenčních řízení, kooperace se zahraničními soudy a zahraničními zástupci a úprava souběžných insolvenčních řízení. Tím jsou naznačeny i hlavní oblasti jeho působnosti.

Modelový zákon UNCITRAL byl vytvořen, aby „pomohl státům vybavit jejich insolvenční zákony moderním, harmonizovaným a spravedlivým rámcem s úmyslem efektivněji vyřešit insolvence s mezinárodním prvkem“⁵⁵ Na rozdíl od mezinárodních úmluv tak pouze poskytuje státům návod, jak modifikovat své právní řády, aby byla zajištěna konzistence insolvenčních zákonů a insolvenčních praxí v jednotlivých státech.⁵⁶ To je zřejmě také jeden z důvodů, proč ho do dnešní doby přijalo přes 40 států z celého světa, což je možné považovat za úspěch vzhledem k tomu, jak je harmonizace insolvenčního práva obtížným a problematickým úkolem.⁵⁷

2.3 Insolvenční nařízení

Jak již bylo uvedeno výše, cesta k přijetí přímo použitelného evropského předpisu o přeshraničních insolvencích byla poměrně trnitá a jako jeho základ posloužila nepřijatá Evropská úmluva o insolvenčním řízení. Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení (Insolvenční nařízení) nabylo účinnosti dne 31. května 2002 a stalo se do té doby nejvýznamnějším závazným evropským předpisem týkajícím se insolvenčního práva s mezinárodním prvkem. Je třeba dodat, že zcela zásadní pro vydání Insolvenčního nařízení bylo přijetí Amsterodamské smlouvy.⁵⁸ Teprve na jejím základě totiž došlo k rozšíření komunitární

---

⁵³ MOHAN, S. Chandra. Cross-border Insolvency Problems: Is the UNCITRAL Model Law the Answer? Int. Insolv. Rev., Vol. 21: 199–223 (2012), str. 202.

⁵⁴ OMAR, Paul J. The UNCITRAL model law on cross-border insolvency, I.C.C.L.R. 1999, 10(8), 242–248, str. 4.

⁵⁵ Odstavec č. 1 Pravidel pro přijetí a interpretaci Modelového zákona UNCITRAL o přeshraniční insolvenční insolvenční.

⁵⁶ MOHAN, S. Chandra. Cross-border Insolvency Problems: Is the UNCITRAL Model Law the Answer? Int. Insolv. Rev., Vol. 21: 199–223 (2012), str. 203.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Amsterodamská smlouva ze dne 2. října 1997. Dostupná na: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_of_amsterdam/treaty_of_amsterdam_en.pdf [cit. 2016-03-08].

spolupráce i na otázky vnitřní bezpečnosti a justice.⁵⁹ Oporu v primárním právu Evropské unie Insolvenční nařízení našlo zejména v tehdejšímu článku 61 písm. c) a článku 67 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství.⁶⁰ Jediný stát Evropské unie vyňatý z působnosti Insolvenčního nařízení je Dánsko.^{61, 62} Ze své povahy nařízení (obecná působnost, závaznost v celém rozsahu, přímá použitelnost ve všech členských státech)⁶³ mají ustanovení Insolvenčního nařízení aplikační přednost před vnitrostátními pravidly členských států (od 1. ledna 2004, kdy došlo k rozšíření Evropské unie o dalších 10 států, tedy i České republiky).⁶⁴

Zatímco před nabytím účinnosti Insolvenčního nařízení přicházela spolupráce při řešení insolvenčních řízení s evropským prvkem v úvahu pouze prostřednictvím některých bilaterálních či multilaterálních smluv,⁶⁵ po jeho účinnosti se tyto prostředky mezinárodního práva staly prakticky vyloučenými. To se zrcadlí i v přechodných a závěrečných ustanoveních Insolvenčního nařízení, na základě kterých po vstupu Insolvenčního nařízení v platnost nahradilo Insolvenční nařízení v rámci své působnosti celou řadu mezinárodních smluv uzavřených mezi členskými státy.⁶⁶

Insolvenční nařízení je vystavěno na zásadách universality, teritoriality, jednoty a plurality,⁶⁷ přičemž tyto přístupy se v něm kombinují a vzájemně vyvažují, a to do značné míry ve prospěch univerzality a jednoty.^{68, 69} Insolvenční nařízení obsahuje celkem 47 článků členěných do 5 kapitol (Obecná ustanovení, uznávání úpadkového řízení, vedlejší úpadková řízení, informování věřitelů a přihlašování jejich pohledávek, přechodná a závěrečná ustanovení). Insolvenční nařízení staví k určení příslušnosti k zahájení hlavního insolvenčního řízení na konceptu hlavních zájmů

---

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 6.

⁶⁰ Srov. úvodní ustanovení Insolvenčního nařízení.

⁶¹ Srov. recitál č. 33 Insolvenčního nařízení.

⁶² Pro přehlednost v této práci výjimku Dánska z působnosti Insolvenčního nařízení opakovaně nezmiňuji. Pokud tedy dále odkazuji na Evropskou unii, či členské státy Evropské unie, jsou tím myšleny členské státy Evropské unie, pokud není uvedeno výslovně jinak.

⁶³ Srov. článek 288 SFEU (dříve článek 249 Smlouvy o ES).

⁶⁴ *Costa v. E.N.E.L.*, rozsudek SDEU ze dne 15. července 1964 ve věci 6/64. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006> [cit. 2016-03-09].

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 6.

⁶⁶ Srov. čl. 44 Insolvenčního nařízení, který se vypořádává se vztahem Insolvenčního nařízení k mezinárodním smlouvám.

⁶⁷ K těmto pojmům viz kapitola č. 1 této práce.

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 7.

⁶⁹ HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 100. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-03-09].

dlužníka (COMI).⁷⁰ Tento ukazatel mezinárodní příslušnosti však v praxi způsobil svou vágní formulací značné interpretační problémy, jež musely být vyřešeny až judikaturou SDEU. Právě problematika mezinárodní příslušnosti k zahájení (nejen) hlavního insolvenčního řízení pak tvoří jádro této práce.

2.4 Nové insolvenční nařízení

Na základě článku 46 Insolvenčního nařízení byla Evropská komise povinna vypracovat a předložit Evropskému parlamentu, Radě Evropské unie a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování tohoto nařízení která pak mohla být popřípadě doprovázena návrhem na jeho změnu. Evropská komise tohoto ustanovení využila a dne 12. prosince 2012 předložila Zprávu Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o aplikaci Insolvenčního nařízení (Zpráva Komise)⁷¹ společně s Návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění Insolvenční nařízení (Návrh na změnu Insolvenčního nařízení).⁷² Zpráva Komise označila Insolvenční nařízení všeobecně za „úspěšný nástroj pro koordinaci přeshraničních úpadkových řízení v rámci Unie.“⁷³ Navzdory tomu však byla také odhalena řada nedostatků, kterými Insolvenční nařízení trpí.⁷⁴ Tyto nedostatky byly dále rozvedeny v Návrhu na změnu Insolvenčního nařízení a reakce na ně představuje hlavní jádro navrhovaných změn.

První zásadní nedostatek Komise spatřovala v tom, že působnost dosavadního Insolvenčního nařízení se nevztahuje na některá úpadková řízení, a to zejména ta upravující restrukturalizaci společnosti před rozhodnutím o úpadku,⁷⁵ či dovolující ponechat insolvenčnímu dlužníku určitou kontrolu nad svým majetkem a záležitostmi.⁷⁶ Dle Zprávy Komise tyto druhy řízení obsahují

---

⁷⁰ Srov. recitál č. 12 Insolvenčního nařízení: „*Toto nařízení umožňuje zahájit hlavní úpadkové řízení ve státě, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Tato řízení mají obecnou platnost a vztahují se na veškerý majetek dlužníka...*“ a čl. 3 Insolvenčního nařízení: „*Soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení...*“

⁷¹ Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0670> [cit. 2016-03-10].

⁷² Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012PC0744> [cit. 2016-03-10].

⁷³ Zpráva Komise, str. 4.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Tzv. předúpadková řízení.

⁷⁶ Tzv. hybridní řízení.

právní řády 15 členských států.^{77, 78} Neuspokojivá je právní úprava Insolvenčního nařízení i v tom, že nepokrývá ani veškerá úpadková řízení proti fyzickým osobám.⁷⁹

Druhým nedostatkem je dle Komise nedokonalá úprava příslušnosti k zahájení přeshraničního úpadkového řízení. Hranicní ukazatel COMI je v praxi těžko aplikovatelný a pravidla v Insolvenčním nařízení selhávají v zabraňování *forum shopping*.⁸⁰

Třetí závažný nedostatek se týká úpravy vedlejších řízení. Jak vyplývá i ze Zprávy Komise,⁸¹ vedlejší řízení není v praxi využíváno správci podstaty v souladu s čl. 19 recitálu Insolvenčního nařízení.⁸² Podle Komise jsou vedlejší řízení ve většině případů spíše zneužívána než využívána ke svému účelu dle Insolvenčního nařízení. Dalším problémem pro kompatibilitu hlavního a vedlejšího řízení je to, že vedlejší řízení může být pouze řízením likvidačním.⁸³

Čtvrtým problémem současného Insolvenčního nařízení je podle Komise zveřejňování informací o úpadkovém řízení a s tím související problematika přihlašování pohledávek. Insolvenční nařízení totiž nestanoví povinnost publikace rozhodnutí souvisejících s úpadkem do veřejných rejstříků jednotlivých členských států. Neexistuje ani žádný jednotný evropský insolvenční rejstřík, ve kterém by se tato rozhodnutí mohla zveřejňovat. To v praxi způsobuje problémy s včasným přihlašovaním pohledávek do úpadkových řízení jednotlivých států.⁸⁴

Evropská Komise se ve své zprávě za pátý nedostatek Insolvenčního nařízení označila absencí úpravy úpadku nadnárodních skupin podniků. Přitom právě úpadky nadnárodních skupin tvoří velikou část přeshraničních úpadkových řízení. Neuspokojivý je stav, kdy pro každého člena nadnárodní skupiny je zahájeno samostatné řízení, přičemž tato řízení jsou na sobě zcela nezávislá, což může nepříznivě ovlivnit efektivitu úpadkových řízení ohledně skupiny jako celku a může zapříčinit až její rozpad.⁸⁵

---

⁷⁷ Zpráva Komise str. 4.

⁷⁸ Česká republika pak mezi těmito státy nefiguruje.

⁷⁹ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení, str. 2.

⁸⁰ *Ibid*, str. 2 – 3.

⁸¹ Zpráva Komise, str. 13.

⁸² „*Mohou nastat případy, kdy je struktura dlužníkovy majetku natolik složitá, že je obtížné spravovat jej jako jedinou jednotku, nebo jsou-li právní systémy, jichž se to týká, natolik odlišné, že mohou nastat potíže plynoucí z rozšíření účinků práva státu, ve kterém bylo řízení zahájeno, na jiné státy, ve kterých se nachází majetek. Z tohoto důvodu může správce podstaty v hlavním řízení navrhnout zahájení vedlejšího řízení, vyžaduje-li to účinná správa majetku.*“

⁸³ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení, str. 2.

⁸⁴ *Ibid*, str. 3.

⁸⁵ *Ibid*.

Oproti uvedeným problémům Evropská komise naopak vyzdvihla úspěch Insolvenčního nařízení spočívající v zavedení zásady vzájemného uznávání přeshraničních úpadkových řízení a zlepšení jejich koordinace.⁸⁶

Výše uvedené problémy ve spojení s tím, že dle Evropské komise Insolvenční nařízení „nezachycuje dostatečně současné priority EU a vnitrostátní praxi v oblasti úpadkového práva, zejména pokud jde o prosazování záchrany podniků v potížích“⁸⁷ posloužily jako základ pro návrh nového evropského přímo použitelného předpisu upravujícího insolvenční řízení s mezinárodním prvkem, tedy nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (Nové insolvenční nařízení).

Nové insolvenční nařízení reaguje na výše uvedené poznatky Evropské komise. Oproti Insolvenčnímu nařízení obsahuje rozsáhlejší úpravu kritizovaných ustanovení, často do vlastního textu inkorporuje pasáže založené na rozhodovací praxi SDEU k Insolvenčnímu nařízení a zavádí do evropského úpadkového práva zcela nové instituty, jako je např. syntetické vedlejší řízení či koordinační plán v rámci koordinace insolvenčních řízení ohledně členů korporátní skupiny.⁸⁸ Současně výrazně rozšiřuje působnost Insolvenčního nařízení o tzv. hybridní a předúpadková řízení, jejichž absenci kritizovala Zpráva Komise. V účinnost Nové insolvenční nařízení vstupuje ve čtyřech vlnách. První ustanovení nabydou účinnosti již 26. června 2016, poslední pak 26. června 2019.⁸⁹

---

⁸⁶ Zpráva Komise, str. 17.

⁸⁷ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení, str. 2.

⁸⁸ K těmto institutům viz další kapitoly.

⁸⁹ Srov. čl. 92 Nového insolvenčního nařízení.

3 MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST K ZAHÁJENÍ INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ V EVROPSKÉM ÚPADKOVÉM PRÁVU

Insolvenční nařízení v zásadě rozlišuje tři typy insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem, a to řízení hlavní a řízení „teritoriální“ či „sekundární“, které se dále dělí na řízení územní a řízení vedlejší.^{90, 91} Pro přehled systematiky typů insolvenčních řízení dle Insolvenčního nařízení uvádím *Pannenovo* schéma (Příloha č. 2).⁹²

Úpravu hlavního insolvenčního řízení obsahuje Článek 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.⁹³ Koncepce hlavního insolvenčního řízení je vystavěna na základě hraničního určovatele hlavních zájmů dlužníka (COMI), přičemž soudy členského státu, na jehož území se toto COMI nachází, jsou mezinárodně příslušné k jeho zahájení. Toto ostatně uvádí i recitál č. 12 Insolvenčního nařízení.⁹⁴ Insolvenční nařízení dále stanoví vyvratitelnou domněnku, že COMI se nachází v místě sídla dlužníka. V konceptu COMI prozařuje princip universality, na kterém je, byť s modifikacemi např. právě v podobě připuštění vedlejších insolvenčních řízení, Insolvenční nařízení vystavěno.⁹⁵ Hlavní insolvenční řízení má za cíl na univerzálním základě obsáhnout veškerý majetek insolvenčního dlužníka a do řízení zahrnout co největší počet věřitelů, a to bez ohledu na to, kde se tento majetek nachází.⁹⁶

Jakmile je hlavní insolvenční řízení v příslušném členském státě zahájeno, na základě čl. 16 Insolvenčního nařízení mají ostatní členské státy povinnost toto řízení automaticky uznat, a to jakmile se rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení stane účinným. Může se stát, že

---

⁹⁰ PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 72 – 73.

⁹¹ Srov. *Zaza Retail*, rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-112/10, bod 17. Rozhodnutí dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=114582&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1067358> [cit. 2016-03-11].

⁹² Toto schéma se uplatní také pro ustanovení stanovující mezinárodní příslušnost v Novém insolvenčním nařízení, které článek 3 sice rozšiřuje, nicméně základní koncepci jednoho typu „univerzálního“ a dvou typů „teritoriálních“ řízení přejímá, a to včetně číslování odstavců článku 3. Podrobněji k tomu viz dále v této práci.

⁹³ „*Soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení....*“

⁹⁴ „*Toto nařízení umožňuje zahájit hlavní úpadkové řízení ve státě, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Tato řízení mají obecnou platnost a vztahují se na veškerý majetek dlužníka.*“

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 123.

⁹⁶ MEVORACH, Irit. *Insolvency within multinational enterprise groups*. Oxford: Oxford University Press, 2009, xxviii, 360 s. ISBN 978-0-19-954472-1, str. 90.

COMI se nachází ve státě, jehož právní řád se řídí koncepcí reálného sídla⁹⁷, zatímco sídlo dlužníka se nachází v jiném členském státě, který se řídí teorií inkorporační, a příslušnost k hlavnímu řízení si tak mohou nárokovat soudy dvou členských států. V takovém případě platí pravidlo přednosti a ostatní státy nemohou dále přezkoumávat příslušnost soudů členského státu, u něhož byl návrh na zahájení hlavního insolvenčního řízení podán.⁹⁸

Princip teritoriality naopak v Insolvenčním nařízení prozařuje v jeho čl. 3, odst. 2 až 4, které za určitých podmínek připouští, aby se na některou část majetku hlavní řízení dle čl. 3 odst. 1 nevztahovalo, a to buď v režimu řízení vedlejšího, nebo samostatného řízení územního. Obě tato řízení mají společný základ v čl. 3 odst. 2 Insolvenčního nařízení,⁹⁹ když jsou přípustná pouze za předpokladu, že dlužník má svou provozovnu v předmětném členském státě, který se liší od státu, kde má své COMI.¹⁰⁰ Základním rozdílem mezi vedlejším insolvenčním řízením a samostatným územním řízením je pak to, že vedlejší řízení lze zahájit pouze souběžně s hlavním insolvenčním řízením, které již musí být zahájeno.¹⁰¹ Vedlejší řízení pak na rozdíl od řízení územních mohou být pouze řízeními likvidačními,^{102, 103} což znamená, že reorganizace a jiná řízení směřující k záchraně dlužníka, neobsažená v příloze B Insolvenčního nařízení, nelze v tomto případě aplikovat.

---

⁹⁷ **Koncepce (reálného) sídla** při určování osobního statutu právnické osoby neklade důraz na právní řád státu, dle kterého je tato právnická osoba založena, ale zejména na právní řád státu, kde má právnická osoba své skutečné sídlo, které se může lišit od sídla statutárního. Skutečným sídlem se pak rozumí místo, v němž právnická osoba vykonává svou hlavní, ústřední správu (místo, kde obvykle zasedají a působí členové statutárního orgánu právnické osoby a kde se nachází těžiště její činnosti). Oproti tomu **koncepce inkorporační** je při určování osobního statutu právnické osoby založena na právním řádu, dle něhož právnická osoba vznikla. Tento právní řád pak lze zjistit nahlédnutím do příslušných veřejných rejstříků, když takový zápis zpravidla státy vyžadují jako podmínku vzniku právnických osob. Na inkorporační zásadě staví i české právo (§ 30 ZMPS). K uvedeným pojmům srov. KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0, str. 251 – 252.

⁹⁸ BOS, Titia M. The european insolvency regulation and the harmonization of private international law in Europe, Netherlands International Law Review, L: 31-57, 2003, str. 34 – 35.

⁹⁹ „*Pokud jsou hlavní zájmy dlužníka soustředěny na území některého členského státu, jsou soudy jiného členského státu příslušné k zahájení úpadkového řízení proti dlužníkovi pouze tehdy, pokud má dlužník provozovnu na území tohoto členského státu. Účinky takového řízení jsou omezeny na majetek, který se nachází na území tohoto členského státu.*“

¹⁰⁰ K pojmu provozovny viz kapitola 3.2.1.

¹⁰¹ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 73.

¹⁰² Srov. čl. 3 odst. 3, poslední věta Insolvenčního nařízení.

¹⁰³ likvidační řízení je třeba vykládat v souladu s jeho definicí obsaženou v čl. 2 písm. c) Insolvenčního nařízení, dle kterého je jím „...úpadkové řízení ve smyslu písmene a) zahrnující zpeněžení majetku dlužníka, včetně případů, kdy řízení skončí vyrovnáním nebo jiným opatřením, kterým je platební neschopnost ukončena, nebo skončí pro nedostatek majetku dlužníka. Seznam těchto řízení je obsažen v příloze B.“

Naopak samostatné územní insolvenční řízení není na existenci hlavního insolvenčního řízení závislé a může být zahájeno i před jeho počátkem.^{104, 105} Zahájit ho lze jen pokud je dána alespoň jedna ze dvou podmínek stanovených v čl. 3 odst. 4 Insolvenčního nařízení, a to a) jestliže hlavní insolvenční řízení nemůže být zahájeno z důvodů stanovených právem členského státu, na jehož území se nachází COMI dlužníka, nebo b) žádá-li o jeho zahájení věřitel, který má bydliště, obvyklý pobyt nebo sídlo v členském státě, kde se nachází provozovna dlužníka, popř. pokud disponuje pohledávkou vzniklou na základě její činnosti.

Jak napovídá recitál č. 14 Insolvenčního nařízení, nepoužije se Insolvenční nařízení ve všech případech, kdy má insolvenční dlužník sídlo v některém z členských států EU. Pokud se totiž COMI takového dlužníka ocitne na území státu, který není členským státem EU, je případné insolvenční řízení zcela vyňato z působnosti Insolvenčního nařízení.¹⁰⁶ Ohledně takové úpravy pak logicky vyvstává otázka zneužitelnosti daného ustanovení, resp. jak zabránit dlužníkům v manipulování svého COMI tak, aby se vyhnuli působnosti Insolvenčního nařízení. Právě proto je třeba, aby soud, jenž zahajuje insolvenční řízení s mezinárodním prvkem, co nejintenzivněji a z úřední povinnosti zkoumal a určil skutečné umístění COMI, aby nedocházelo k obcházení vynětí z působnosti Insolvenčního nařízení.¹⁰⁷ Pokud soud, u kterého byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, přesto dospěje k závěru, že COMI insolvenčního dlužníka se nachází mimo území členských států EU, Insolvenční nařízení se nepoužije a soud pro zjištění příslušnosti bude aplikovat předpisy mezinárodního práva soukromého a procesního v rámci příslušného právního řádu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1 str. 73.

¹⁰⁵ Pokud je takové řízení zahájeno po započetí hlavního insolvenčního řízení, automaticky se „překlopí“ do režimu řízení vedlejšího, k tomu srov. čl. 3 odst. 3 věta první „*Pokud bylo úpadkové řízení zahájeno podle odstavce 1, stávají se jakákoliv následná řízení podle odstavce 2 vedlejšími řízeními.*“

¹⁰⁶ Naopak dle Insolvenčního nařízení nic nebrání tomu, aby do jeho působnosti spadala insolvenční řízení dlužníků se sídlem mimo členské státy EU, jejichž COMI se nachází v některém členském státu EU.

¹⁰⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander: Evropské insolvenční právo, [Bulletin advokacie 11/2007, s. 38], str. 5.

¹⁰⁸ *Ibid.*

3.1 Hlavní insolvenční řízení

3.1.1 Pojem hlavních zájmů dlužníka (COMI)

Pojem hlavních zájmů dlužníka všeobecně zahrnuje zájmy obchodní, podnikatelské (živnostenské i neživnostenské) a jiné profesně ekonomické aktivity a dále veškeré všeobecné obchodní zájmy insolvenčního dlužníka.¹⁰⁹ Tento přístup se pak aplikuje jak u osob fyzických, tak právnických, podnikatelů i nepodnikatelů. Z Insolvenčního nařízení vyplývá úmysl zákonodárce, aby místo *hlavních zájmů dlužníka* bylo pouze jedno, a to za účelem, aby mohlo ohledně majetku úpadce probíhat pouze jedno řízení na univerzální bázi.¹¹⁰ Pokud tedy existuje míst zájmů dlužníka více, je potřeba vždy najít místo zájmů hlavní, tedy to, u něhož je toto spojení nejvíce intenzivní a ke kterému má insolvenční dlužník nejužší vztah.¹¹¹ Svým důrazem na ekonomickou aktivitu se pak COMI liší například od ukazatele místa obvyklého pobytu, které je spjato s územím, k němuž daná osoba má nejužší vztah.¹¹² Přesto se však tyto dva pojmy vzájemně nevylučují, když v některých případech¹¹³ to může být právě místo obvyklého pobytu, popř. domicil, které poslouží jako pomůcky k určení COMI.¹¹⁴

Za jeden ze zásadních nedostatků Insolvenčního nařízení lze nicméně považovat to, že pojem COMI jakožto institut, na kterém je celá koncepce hlavního insolvenčního řízení vystavěna, v něm nijak podstatně není definován. S jistotou lze říct toliko, že jde o specifický termín Insolvenčního nařízení s autonomním významem, který musí být vykládán jednotně a nezávisle na vnitrostátních právních předpisech.^{115, 116} Mezery ve výkladu Insolvenčního nařízení ohledně COMI postupem času musel zaplňovat až Soudní dvůr Evropské unie. Jedinými vodítky v textu

---

¹⁰⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 131.

¹¹⁰ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 89.

¹¹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 131.

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ Např. u insolvenčních řízení týkajících se osob, které nejsou podnikateli

¹¹⁴ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 90.

¹¹⁵ *Eurofood*, rozsudek SDEU ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/06, odst. 31. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?isOldUri=true&uri=CELEX:62004CJ0341> [cit. 2016-03-13].

¹¹⁶ *Interedil*, rozsudek SDEU ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09. Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=111587&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=953443> [cit. 2016-03-15].

Insolvenčního nařízení v této záležitosti mohou být výše zmíněný článek 3 a recitál č. 12. Insolvenčního nařízení, případně lze též nahlédnout do bodu č. 75 Virgos – Schmidtovy zprávy, která říká, že COMI musí být vykládáno jako místo, kde dlužník pravidelně provádí správu svých zájmů, a tedy je toto místo seznatelné třetími osobami.¹¹⁷ Za zmínku v této věci stojí snad ještě recitál č. 13 Insolvenčního nařízení, který stanoví, že „*místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, by mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle své zájmy spravuje, a je proto zjistitelné třetími osobami.*“ Přestože toto ustanovení neřeší důležité otázky, jako co vše spadá pod pojem „spravuje“, a co se rozumí slovem „zájmy“, dává nám alespoň náznak, že při určování ukazatele COMI bude brána v potaz i jeho transparentnost a zjistitelnost třetími osobami.¹¹⁸ To by tedy mělo sloužit jako jakýsi „limit“ v tom smyslu, že insolvenční dlužník nemůže při vstupování do smluvních vztahů s věřiteli pro sebe získat výhodu plynoucího z toho, že zamlčí nebo úmyslně nesprávně uvede skutečné místo, ze kterého obvykle své zájmy spravuje.¹¹⁹ To také znamená, že ukazatel COMI je schopen převážit nad formálními kritérii, jako je například místo registrace společnosti nebo stát založení společnosti, přičemž taková koncepce se blíží principům, na nichž je založena doktrína „skutečného sídla“. Insolvenční nařízení tedy upřednostňuje materiální pojetí sídla nad formálním.

3.1.1.1 Mobilita COMI

Poměrně velikým problémem v prvních letech po nabytí účinnosti Insolvenčního nařízení byla nejistota ohledně fenoménu „mobility COMI“ v důsledku přesunu právnických a fyzických osob po území Evropské unie. Tato nejistota spočívala v samotném gramatickém výkladu čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení, podle něhož jsou příslušné k zahájení hlavního insolvenčního řízení soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Jak však ukázala praxe, COMI se může čas od času změnit i v průběhu insolvenčního řízení, čímž může dojít

---

¹¹⁷ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 75.

¹¹⁸ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 45 – 46.

¹¹⁹ *Ibid.*

k neblahým důsledkům v podobě „ztracených“ nákladů řízení jeho zahájením ve „špatném“ státě.¹²⁰ Přesně to se stalo v případě *Staubitz – Schreiber*.¹²¹

Soudní dvůr Evropské unie ve sporu *Staubitz – Schreiber* řešil případ, kdy dlužník přesunul své COMI z Německa do Španělska v mezidobí mezi podáním insolvenčního návrhu u německého soudu a vydáním pravomocného rozsudku odvolacího soudu o příslušnosti německých soudů toto insolvenční řízení zahájit. Německý odvolací soud podal k Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, ve které se tázal, zda soud členského státu, u kterého byl podán návrh na zahájení úpadkového řízení, je příslušný k zahájení takového řízení v případě přemístění dlužníka COMI na území jiného členského státu v období mezi podáním tohoto návrhu a rozhodnutím o zahájení úpadkového řízení.¹²²

SDEU na tuto otázku odpověděl tak, že přenesení příslušnosti soudu v důsledku takového přemístění COMI by bylo v rozporu s cíli Insolvenčního nařízení.¹²³ Toto zdůvodnil odkazem na recitál č. 4 Insolvenčního nařízení,¹²⁴ ve kterém je vyjádřen záměr zákonodárce k zamezení převodu majetku nebo soudních řízení dlužníka za účelem získání výhodnějšího právního postavení (tzv. *forum shopping*).¹²⁵ Dále Soudní dvůr odkázal na recitály č. 2 a č. 8 Insolvenčního nařízení, vyjadřující zásadu účinnosti a rychlosti úpadkových řízení, s tím, že „*takové přenesení příslušnosti... by nutilo věřitele následovat neustále dlužníka tam, kde se rozhodl více či méně definitivně usadit, a představovalo by nebezpečí, že v praxi bude často znamenat prodloužení řízení.*“¹²⁶ Ponechání příslušnosti k úpadkovému řízení dle Insolvenčního nařízení na soudu státu, ve kterém se COMI dlužníka vyskytovalo původně, navíc dle Soudního dvora Evropské unie zajišťuje větší právní jistotu věřitelů, když ti hodnotí rizika insolvence dlužníka s ohledem na COMI dlužníka v době, kdy s ním kontrahovali.¹²⁷ Podle *Mosse* se pak výše uvedené závěry

---

¹²⁰ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 47.

¹²¹ *Staubitz-Schreiber*, rozsudek SDEU ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/04. Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=57812&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=949670> [cit. 2016-03-18].

¹²² *Staubitz-Schreiber*, bod 20.

¹²³ *Ibid*, bod 24.

¹²⁴ „*Pro řádné fungování vnitřního trhu je nutné vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení (tzv. forum shopping).*“

¹²⁵ *Staubitz-Schreiber*, bod 25.

¹²⁶ *Ibid*, bod 26.

¹²⁷ *Ibid*, bod 27.

vztáhnou nejen na případy, kdy insolvenční řízení zahájí sám dlužník, ale také v případě, kdy za stejných okolností podají návrh na zahájení insolvenčního řízení dlužníka jeho věřitelé.¹²⁸

3.1.2 COMI právnických osob a jejich skupin v Insolvenčním nařízení

Insolvenční nařízení ve svém čl. 3 odst. 1 určuje vyvratitelnou domněnku, že COMI se nachází v místě sídla insolvenčního dlužníka.¹²⁹ Insolvenční nařízení však již neposkytuje žádný návod, podle kterých kritérií se tato domněnka dá vyvrátit, či jak silný důkaz k jejímu vyvracení bude postačovat. Dá se však vyvodit, že důkazní břemeno spočívá na jakémkoliv osobě, která si přeje prokázat, že COMI se nachází mimo zemi sídla insolvenčního dlužníka.¹³⁰ *Pannen* k tomuto však dodává, že vzhledem k tomu že je to stát sám, který je oprávněn, a tedy i povinen, zahájit řízení z úřední povinnosti, tato vyvratitelná domněnka nezprošťuje soudy své povinnosti zjistit samostatně skutečné COMI, a to přesto, že nikdo nevznesl důkaz opaku.^{131, 132} Logicky pak vyvstává problém, že pokud mají soudy vždy povinnost zkoumat umístění dlužníkovy COMI jako podmínku řízení *ex officio*, pak tato vyvratitelná domněnka ztrácí jakéhokoliv praktického významu.¹³³

Při determinaci aspektů, které jsou určující pro zjištění COMI insolvenčního dlužníka je třeba zohlednit celou řadu faktorů. V praxi se pak k jeho určení vykrytalizovaly dva základní přístupy. První přístup, zastávaný zejména kontinentálními právními řádů, se v anglickém jazyce nazývá „*centre of operations approach*“ a při určování COMI klade důraz především na místo, které je zjistitelné třetími osobami.¹³⁴ Druhá koncepce, oblíbená v oblasti common law, je označována

---

¹²⁸ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 48.

¹²⁹ Tato vyvratitelná domněnka se netýká pouze obchodních společností, ale také dalších právnických osob (§ 118 a násl. OZ) a společnosti občanského práva v § 2716 a násl. OZ). K tomu srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 131 – 132.

¹³⁰ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 46.

¹³¹ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s., ISBN 978-3-89949-207-1, str. 93.

¹³² tuto úvahu reflektuje Nové insolvenční nařízení ve svém čl. 4: „*Soud, u kterého byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, přezkoumá z vlastního podnětu, zda je příslušný podle článku 3. V rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení soud uvede důvody, na nichž se zakládá jeho příslušnost...*“

¹³³ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 93.

¹³⁴ VAVŘINA, Jan: COMI v judikatuře českých insolvenčních soudů a pohled do zahraničí, [Právní rozhledy 23-24/2012, s. 825].

jako „*mind of management approach*“ a umísťuje COMI dlužníka tam, kde jsou skutečně činěna rozhodnutí dlužníka, což umožňuje zahájení hlavního insolvenčního řízení ohledně silně integrované skupiny společností v jedné jurisdikci.¹³⁵ Přestože koncept „*mind of management*“ je výtvorem anglické právní doktríny, v některých rozhodnutích se promítl i do judikatury zemí kontinentální Evropy.^{136, 137}

Insolvenční nařízení pak ve své úpravě balancuje mezi zmíněnou koncepcí koncernového insolvenčního řízení užívaného anglickými soudy a kontinentální koncepcí oddělené právní osobnosti jednotlivých společností.¹³⁸ Dle *Bělohávka* pak Insolvenční nařízení zavedením prvků přístupu „*mind of management*“ oproti svému původnímu cíli, kterým byla zejména ochrana věřitelů, ve svém důsledku nakonec působí spíše na ochranu dlužníka, a to kvůli tomu, že je to právě dlužník, kdo disponuje rozhodujícími informacemi ohledně svého COMI.¹³⁹ Myslím si však, že SDEU si tohoto problému byl vědom a uzpůsobil tomu své rozhodnutí ve věci *Eurofood*,

Rozhodnutí *Eurofood* je do dnešního dne jedním z nejznámějších a nejdůležitějších judikátů SDEU ohledně COMI skupin právnických osob.¹⁴⁰ V daném sporu byla společnost *Eurofood*, registrovaná v Irsku, dceřinou společností společnosti *Parmalat*, registrované v Itálii. Skupina řízená společností *Parmalat* se dostala do finančních potíží, přičemž insolvenční řízení společnosti *Eurofood* bylo iniciováno jak u italského, tak u Irského soudu. Irští věřitelé považovali za příslušné irské soudy s tím, že COMI se nachází v Irsku vzhledem k místu sídla a významné přítomnosti této společnosti v Irsku. Naopak italský soud i insolvenční správce byli toho názoru, že COMI se nacházelo v Itálii vzhledem k postavení společnosti *Eurofood* ve skupině.¹⁴¹ V dané věci bylo tedy třeba zvážit, zda domněnka COMI v místě sídla dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení mohla být na základě uvedených skutečností vyvrácena.¹⁴² Irský nejvyšší soud proto položil předběžnou otázku k SDEU.

---

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s., str. 94. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 94.

¹³⁷ Jako příklad může posloužit pozice italských soudů v níže uvedeném rozsudku Evropského soudního dvora *Eurofood*.

¹³⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 145.

¹³⁹ *Ibid.*, str. 146.

¹⁴⁰ *Eurofood*, rozsudek SDEU ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/06.

¹⁴¹ *Re Eurofood IFSC Ltd (No.1): Ireland was "centre of main interests" of Parmalat company*. Co. L.N. 2004, 11/12, 16, str. 1.

¹⁴² BEALE, Simon. *The judgment in Eurofood: the European Court of Justice gives guidance on the EC Insolvency Regulation*. J.I.B.L.R. 2006, 21(8), 487-492, str. 3.

SDEU pak ve svém rozsudku stanovil několik pravidel, která se stala základem pro určování COMI skupin společností.

Za prvé SDEU rozhodl, že v případě, že insolvenční dlužník je dceřiná společnost se sídlem v jiném členském státě než mateřská společnost, může být domněnka stanovená v čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení vyvrácena pouze, pokud faktory *objektivní a zjiřitelné třetími stranami* umožňují, aby bylo stanoveno, že se v daném případě jedná o jinou situaci, než kterou má reflektovat umístění COMI do místa sídla společnosti. Takovou situaci pak může být zejména případ, kdy společnost nevykonává žádnou činnost na území členského státu, ve kterém má své sídlo. Naopak pokud společnost v takovém členském státu ekonomickou činnost vykonává, samotná skutečnost, že její ekonomická rozhodnutí jsou kontrolována mateřskou společností, k vyvrácení domněnky dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení nestačí.^{143, 144}

SDEU se dále zabýval výkladem čl. 16 odst. 1 Insolvenčního nařízení,¹⁴⁵ které stanoví, že hlavní insolvenční řízení zahájené soudem členského státu musí být uznáno soudy jiných členských států, aniž by tyto soudy byly oprávněny přezkoumávat příslušnost soudu státu, ve kterém bylo řízení zahájeno.¹⁴⁶ Za rozhodnutí ve smyslu tohoto ustanovení se pak považuje rozhodnutí vydané soudem členského státu, ke kterému byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení dlužníka uvedeného v příloze A Insolvenčního nařízení, na základě úpadku dlužníka, jestliže toto rozhodnutí zahrnuje zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C Insolvenčního nařízení.¹⁴⁷

Konečně se SDEU vyjádřil i k výkladu ustanovení odst. 26 Insolvenčního nařízení, týkající se možnosti členského státu odmítnout uznat úpadkové řízení na bázi výhrady veřejného pořádku. Takové odmítnutí je dle SDEU možné pouze v případě, že rozhodnutí soudu členského státu zahájit řízení znamenalo flagrantní porušení práva být vyslechnut patřícího osobě dotčené takovým řízením.¹⁴⁸

---

¹⁴³ *Eurofood*, bod 37.

¹⁴⁴ SDEU se však k domněnce COMI v místě sídla poněkud benevolentněji vyjádřil v některých pozdějších rozhodnutích, například ve věci *Interedil* (rozsudek SDEU ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09) K tomuto rozsudku viz níže v této kapitole.

¹⁴⁵ „Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členského státu, který je příslušný podle článku 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil.“

¹⁴⁶ *Eurofood*, bod 44.

¹⁴⁷ *Ibid*, bod 58.

¹⁴⁸ *Ibid*, bod 67.

Rozhodnutí ve věci *Eurofood* má pro praxi zásadní význam. Například SDEU relativně vysoko nastavená laťka ohledně možnosti vyvrácení domněnky COMI v místě sídla, ve spojení s důrazem na zjistitelnost COMI třetími osobami, byly uvítány ve Spojeném království, kde se stalo standardem do finančních smluv k ochraně věřitelů zahrnovat klauzule o umístění COMI dlužníka, popř. o tom, kde dlužník vykonává své hlavní administrativní činnosti, přičemž ve většině případů se tato umístění shodují se zemí sídla dlužníka.¹⁴⁹ Dále je zřejmé, že při určování toho, kde společnost spravuje své zájmy, musí soudy dávat menší důraz na přístup „*mind of management*“, a větší důraz na skutečné místo vykonávání její činnosti, zjistitelné třetími osobami. Tento výklad je opět prospěšnější pro věřitele, pro které je snazší sledovat místo vykonávání činnosti společnosti než její „*mind of management*“.¹⁵⁰ Naopak rozsudek *Eurofood* se nevypořádal s důležitou otázkou, jaké konkrétní objektivní faktory mohou sloužit třetím osobám pro zjištění dlužníkovy COMI.¹⁵¹ Dále předmětným rozsudkem SDEU nebylo vyřešeno to, že Insolvenční nařízení vytváří „závod o to být první u soudu“,¹⁵² když při pochybnostech o dlužníkově COMI je pro věřitele stále výhodnější podat žalobu v pro ně nejvýhodnějším státě za účelem, aby hlavní insolvenční řízení nebylo zahájeno jiným věřitelem ve státě jiném, a to v návaznosti na zmíněný výklad ohledně uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení.¹⁵³

Pokud jde o výrok Evropského soudního dvora ve věci *Eurofood* ohledně vyvrátitelnosti domněnky dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení, byl test stanovený tímto rozsudkem rozšířen judikátem SDEU ve věci *Interdil*.¹⁵⁴ V daném případě došlo ke změně sídla italské společnosti *Interdil* z Itálie do Spojeného království a jejímu výmazu z italského obchodního rejstříku. Po přesídlení společnosti *Interdil* došlo k přerušování veškeré její podnikatelské činnosti a k jejímu výmazu z obchodního rejstříku Spojeného království. Jeden z věřitelů následně zahájil insolvenční řízení společnosti *Interdil* u italského soudu. Ten podal předběžnou otázku k Evropskému soudnímu dvoru, ve které se mimo jiné tázal, zda domněnka v čl. 3 odst. 1

---

¹⁴⁹ BEALE, Simon. The judgment in Eurofood: the European Court of Justice gives guidance on the EC Insolvency Regulation. J.I.B.L.R. 2006, 21(8), 487-492, str. 7.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ BEALE, Simon. The judgment in Eurofood: the European Court of Justice gives guidance on the EC Insolvency Regulation. J.I.B.L.R. 2006, 21(8), 487-492, str. 7.

¹⁵² ARMOUR, John. European cross-border insolvencies: the race goes to the swiftest? C.L.J. 2006, 65(3), 505-507, str. 2.

¹⁵³ BEALE, Simon. The judgment in Eurofood: the European Court of Justice gives guidance on the EC Insolvency Regulation. J.I.B.L.R. 2006, 21(8), 487-492, str. 7.

¹⁵⁴ *Interdil*, rozsudek Soudního dvora ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09. Dostupný na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d5be013fbe442f408bbb9295db3d53e051.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSbxv0?text=&docid=111587&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=946137> [cit. 2016-03-17].

Insolvenčního nařízení může být vyvrácena na základě toho, že skutečné podnikatelská činnost společnosti byla vykonávána v jiném státě, než kde má tato společnost sídlo, či zda je třeba ověřovat, jestli společnost nevyvíjela vůbec žádnou podnikatelskou činnost ve státě svého sídla.¹⁵⁵ Další z důležitých otázek směřovala na to, zda existence nemovitostí patřících společnosti, nájemních smluv uzavřených společnostmi a smlouvy uzavřené s bankovní institucí, to vše mimo stát sídla předmětné společnosti, může být relevantním faktorem pro vyvrácení domněnky dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.¹⁵⁶

Soudní dvůr se k uvedeným otázkám vyjádřil následovně:

„Při určení místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužící společnosti, je třeba upřednostnit místo ústřední správy této společnosti, jak může být zjištěno pomocí objektivních a pro třetí osoby zjistitelných skutečností. V případě, že se řídicí a kontrolní orgány společnosti nacházejí v místě jejího sídla a rozhodnutí o správě této společnosti jsou přijímána, způsobem zjistitelným pro třetí osoby, na tomto místě, nemůže být domněnka stanovená v tomto ustanovení vyvrácena. Pokud se místo ústřední správy společnosti nenachází v jejím sídle, může být existence aktiv společnosti a smluv na jejich finanční využití v jiném členském státě než ve státě sídla této společnosti považována za skutečnosti dostačující k vyvrácení této domněnky pouze za podmínky, že celkové posouzení všech relevantních skutečností připustí třetími osobami ověřitelné zjištění, že se skutečné místo, kde je soustředěno řízení a kontrola uvedené společnosti, jakož i správa jejích zájmů nacházejí v jiném členském státě.“¹⁵⁷

A dále:

„V případě přemístění sídla dlužící společnosti před podáním návrhu na zahájení úpadkového řízení se vychází z domněnky, že se místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy této společnosti, nachází v jejím novém sídle.“¹⁵⁸

SDEU tedy v rozsudku *Interedil* alespoň naznačil, jaký test se pro určení vyvrácení domněnky COMI v místě sídla uplatní. Důraz je opět kladen na objektivní zjistitelnost třetími osobami, přičemž je v tomto ohledu třeba celkově posoudit veškeré relevantní skutečnosti. Samotná existence majetku v jiném členském státě pak k naplnění těchto kritérií zřejmě nestačí. Druhá citovaná část rozsudku postavila najisto, že při přesunu sídla do jiného členského státu platí

---

¹⁵⁵ *Ibid.*, bod 17.

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*, bod 59.

¹⁵⁸ *Ibid.*

domněnka COMI dlužníka v tomto novém sídle. Jak vyplývá z kapitoly této práce týkající se změn ohledně úpravy COMI právnických osob, toto pravidlo se v Novém insolvenčním nařízení beze zbytku již neuplatní.

3.1.3 COMI právnických osob a jejich skupin v Novém insolvenčním nařízení

Dle Zprávy Komise¹⁵⁹ došlo judikáty *Eurofood* a *Interedil*,¹⁶⁰ k objasnění konceptu COMI. Podle ní po těchto rozsudcích lze stále zahájit úpadkové řízení proti dceřiné společnosti v členském státě sídla mateřské společnosti, a to za předpokladu existence objektivních a třetími osobami zjistitelných okolností prokazujících, že COMI je v sídle mateřské společnosti.¹⁶¹ V praxi to pak znamená, že soudy členských států musí přezkoumávat např. to, do jaké míry je dceřiná společnost financována mateřskou společností, jak velikou kontrolu nad ní má mateřská společnost při vykonávání podnikatelské činnosti a náborem zaměstnanců, či do jaké míry jsou některé funkce v rámci skupiny společností centralizovány.¹⁶² Dále Komise vyjádřila svůj souhlas s názorem odborné veřejnosti¹⁶³ ohledně nedostatečné úpravy úpadkových řízení týkajících se skupiny společností.¹⁶⁴

Evaluační studie k Insolvenčnímu nařízení vyjádřila myšlenku, že by bylo vhodné znění recitálu č. 13 Insolvenčního nařízení přesunout přímo do čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení a namísto současného recitálu č. 13 vytvořit recitál nový, obsahující kritéria pro určení COMI z rozsudku *Interedil*.¹⁶⁵ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení pak zachoval koncept střediska COMI, které se mezitím stalo základem např. i pro vzorový zákon UNCITRAL o přeshraničním úpadkovém

---

¹⁵⁹ Zpráva Komise, str. 7.

¹⁶⁰ Který, jak je vidno výše, odráží o něco mírnější přístup Evropského soudního dvora k určování COMI nadnárodních společností než v případě rozsudku *Eurofood*.

¹⁶¹ Zpráva Komise, str. 15.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf. [cit. 2016-03-20], z českých autorů srov. např. VAVŘINA, Jan: COMI v judikatuře českých insolvenčních soudů a pohled do zahraničí, [Právní rozhledy 23-24/2012, s. 825], nebo BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 145.

¹⁶⁴ Zpráva Komise, str. 15.

¹⁶⁵ HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 17. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-03-20].

řízení, a pravidla z rozsudku *Interedil* skutečně kodifikoval.¹⁶⁶ Pravidla pro určení COMI tak byla v Novém insolvenčním nařízení doplněna o větu: „*Místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, je místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjištěné třetími osobami.*“¹⁶⁷ V této záležitosti tedy úprava Nového insolvenčního nařízení navazuje na dosavadní praxi.

Z pozice některých autorů je zklamáním ustanovení Nového insolvenčního nařízení ohledně vyvratitelné domněnky COMI v místě sídla dlužníka.^{168, 169} Ta se během života Insolvenčního nařízení stala zdrojem celé řady sporů, jež musel řešit až SDEU,¹⁷⁰ proto část odborné veřejnosti volala po nové úpravě,¹⁷¹ např. její změnou na domněnku nevyvratitelnou.¹⁷² Organizace INSOL Europe ve své Revizi Evropského Insolvenčního nařízení zmiňuje, že strany, které vstupují do smluvních vztahů s dlužníkem, nebo se stanou jeho věřiteli jiným způsobem, by měli být po rozumnou dobu mít jistotu ohledně insolvenčního režimu, který se bude případného insolvenčního řízení dlužníka týkat.¹⁷³ Proto navrhla řešení, které by znamenalo, že pokud dlužník přesune své COMI do jiného členského státu, stal by se takový přesun COMI vůči věřitelům ohledně zahájení insolvenčního řízení „účinným“ až po jednom roce od takového přesunu COMI. Do té doby by se tak věřitelé mohli domáhat zahájení řízení v původním členském státě,¹⁷⁴ nicméně po uplynutí zmíněného jednoho roku by již příslušné k zahájení úpadečného řízení byly výlučně soudy členského státu, do kterého bylo COMI dlužníka přesunuto.¹⁷⁵ Jak je zřejmé z

---

¹⁶⁶ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení, str. 6.

¹⁶⁷ Čl. 3 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

¹⁶⁸ Čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

¹⁶⁹ DE WEIJS, R.J., BREEMAN M.S. Comi-migration: Use or Abuse of European Insolvency Law?, *European Company and Financial Law Review*. Volume 11, Issue 4, Pages 495–530, ISSN (Online) 1613-2556, ISSN (Print) 1613-2548, DOI: 10.1515/ecfr-2014-0495, January 2015, str. 504.

¹⁷⁰ Viz např. rozsudky *Eurofood* a *Interedil* výše.

¹⁷¹ DE WEIJS, R.J., BREEMAN M.S. Comi-migration: Use or Abuse of European Insolvency Law?, *European Company and Financial Law Review*. Volume 11, Issue 4, Pages 495–530, ISSN (Online) 1613-2556, ISSN (Print) 1613-2548, DOI: 10.1515/ecfr-2014-0495, January 2015, str. 504.

¹⁷² EIDENMÜLLER, Horst, Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law, *ECFR* 2009, 1 – 28, str. 25.

¹⁷³ INSOL Europe, ‘Revision of the European Insolvency Regulation, Proposals by INSOL Europe’, 2012, str. 42 [online]. Dostupné na: https://www.nautadutilh.com/Documents/Publications%20to%20profiles/Revision_of_the_European_Insolvency_Regulation.pdf [cit. 2016-03-20].

¹⁷⁴ Zahájení úpadečného řízení v „novém“ členském státě do jednoho roku od přesunu COMI do něj by pak bylo dle návrhu INSOL Europe možné pouze se souhlasem všech věřitelů, kteří by jinak měli právo podat zahájit insolvenční řízení dlužníka ve „starém“ členském státě.

¹⁷⁵ INSOL Europe, ‘Revision of the European Insolvency Regulation, Proposals by INSOL Europe’, 2012, str. 42 [online]. Dostupné na: https://www.nautadutilh.com/Documents/Publications%20to%20profiles/Revision_of_the_European_Insolvency_Regulation.pdf [cit. 2016-03-20].

textu Nového insolvenčního nařízení, žádnou z uvedených úvah návrh Evropské komise nereflektoval. Evropský parlament se sice ukázal jako větší odpůrce COMI migrace než Evropská komise a velká část odborné veřejnosti,¹⁷⁶ když podal pozměňovací návrh,¹⁷⁷ který by stanovil, že dlužníkovo COMI se bude nacházet na místě, kde dlužník provádí pravidelně správu svých zájmů nejméně tři měsíce před zahájením insolvenčního řízení nebo prozatímního řízení, a které je zjistitelné třetími osobami.¹⁷⁸ Nicméně taková změna návrhu Nového insolvenčního nařízení nebyla přijata a posun v COMI se tedy v tomto ohledu nekoná.

Přeci jen však nakonec k jisté modifikaci čl. 3 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení v rámci legislativního procesu došlo, a to konkrétně ohledně vyvratitelné domněnky umístění COMI v místě sídla právnických osob. Nově ji doplňuje věta: „*Tato domněnka platí pouze v případě, že v období tří měsíců před podáním návrh na zahájení insolvenčního řízení nedošlo k přesunu sídla do jiného členského státu.*“ *A contrario* tedy lze dovodit, že pokud právnická osoba přemístí své COMI v období tří měsíců před zahájením insolvenčního řízení, dle Nového insolvenčního nařízení se domněnka umístění COMI v místě tohoto nového sídla neuplatní a soud bude muset vyhodnotit COMI dlužníka dle pravidel uvedených v této kapitole, přičemž není vyloučeno, že přesto shledá umístění COMI dlužníka v místě „nového“ státu.¹⁷⁹ To také znamená, že toto ustanovení se netýká osob fyzických, když u nich z prostého důvodu, že nemají žádné sídlo, domněnka COMI v místě sídla nemůže platit. Jak je uvedeno v následujících kapitolách, pro osoby fyzické jsou v této oblasti stanovena obdobná opatření ohledně změny COMI, avšak na základě institutu obvyklého místa pobytu u fyzických osob nepodnikajících a hlavního místa podnikání u podnikatelů.

Novinkou v právní úpravě se však stal článek 4 Nového insolvenčního nařízení, který stanoví povinnost soudu, u kterého byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, přezkoumat svou příslušnost *ex officio*.¹⁸⁰ Podle *De Weijse* však toto nelze brát jako skutečnou překážku *forum*

---

¹⁷⁶ DE WEIJS, R.J., BREEMAN M.S. Comi-migration: Use or Abuse of European Insolvency Law?, *European Company and Financial Law Review*. Volume 11, Issue 4, Pages 495–530, ISSN (Online) 1613-2556, ISSN (Print) 1613-2548, DOI: 10.1515/ecfr-2014-0495, January 2015, str. 506.

¹⁷⁷ European Parliament legislative resolution of 5 February 2014 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings (COM(2012)0744 – C7-0413/2012 – 2012/0360(COD)) (Ordinary legislative procedure: first reading). Dostupný na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT%20TA%20P7-TA-2014-0093%200%20DOC%20XML%20V0//en> [cit. 2016-03-21].

¹⁷⁸ *Ibid.*, pozměňovací návrh č. 27.

¹⁷⁹ BŘICHÁČEK, Tomáš: Nový právní rámec pro přeshraniční insolvenční řízení v EU, [Právní rozhledy 22/2015, s. 778].

¹⁸⁰ Důvody, na základě kterých insolvenční soud zakládá svou příslušnost, pak má povinnost uvést v odůvodnění rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení.

shopping.¹⁸¹ Přinejlepším tento test podle něj povede k lepšímu rozlišení mezi podvodným prohlášením dlužníka o COMI a opravdovým *forum shopping*,¹⁸² přičemž podvodné prohlášení bude na základě tohoto ustanovení v budoucnosti lépe podchyceno.¹⁸³

Nový článek 5 Nového insolvenčního nařízení pak stanoví možnost kteréhokoliv z věřitelů u soudu napadnout rozhodnutí o zahájení hlavního úpadkového řízení na základě mezinárodní příslušnosti. Takové rozhodnutí mohou napadnout i jiné osoby a může být napadeno z jiných důvodů než pro nedostatek mezinárodní příslušnosti soudu, pokud tak stanoví vnitrostátní právo.¹⁸⁴ To by mělo přinést zdokonalení procesního rámce určení příslušnosti k zahájení hlavního insolvenčního řízení, k němuž by pak na základě těchto změn mělo docházet pouze v případech, kdy předmětný soud členského státu je skutečně nadaný příslušností dle Insolvenčního nařízení.¹⁸⁵ Mělo by to také znamenat lepší kontrolu COMI a další nástroj k zamezení *forum shopping*, stejně tak jako efektivní prostředek právní ochrany věřitelů.¹⁸⁶

3.1.3.1 Insolvenční řízení ohledně skupin společností v Novém insolvenčním nařízení

Poměrně veliký posun přineslo Nové insolvenční nařízení v záležitosti insolvenčního řízení ohledně skupin společností. Zpráva Komise označila za nevyhovující stav, kdy Insolvenční nařízení žádná pravidla ohledně skupin společností neobsahovala. Rozsudky *Eurofood* a *Interedil* přinesly poměrnou jistotu v tom, že je třeba ctít oddělenou právní osobnost členů skupiny, a stanovily relativně přísná kritéria ohledně toho, kdy se COMI dceřiné společnosti může nacházet ve státě sídla její mateřské společnosti. Hlavní slabina Insolvenčního nařízení však spočívá v tom, že nestanovuje povinnost koordinace nezávislých řízení ohledně členů skupiny společností, přestože právě taková koordinace je nezbytná pro zefektivnění takových řízení.¹⁸⁷

---

¹⁸¹ DE WEIJS, R.J., BREEMAN M.S. Comi-migration: Use or Abuse of European Insolvency Law?, *European Company and Financial Law Review*. Volume 11, Issue 4, Pages 495–530, ISSN (Online) 1613-2556, ISSN (Print) 1613-2548, DOI: 10.1515/ecfr-2014-0495, January 2015, str. 504.

¹⁸² K tomuto rozlišení srov. také EIDENMÜLLER, Horst, Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law, *ECFR* 2009, 1 – 28, str. 9.

¹⁸³ *Ibid.*, str. 504 – 505.

¹⁸⁴ Čl. 5 odst. 2 Nového insolvenčního nařízení.

¹⁸⁵ BŘICHÁČEK, Tomáš: Nový právní rámec pro přeshraniční insolvenční řízení v EU, [*Právní rozhledy* 22/2015, s. 778].

¹⁸⁶ *Ibid.*

¹⁸⁷ Zpráva Komise, str. 14 - 15.

Hodnotící studie problém ilustruje na typické situaci, kdy mají jednotlivé společnosti patřící do skupiny různé postavení v rámci výrobního řetězce. Do zahájení insolvenčního řízení je pak rozdělení úkolů v rámci korporátní skupiny pro její vlastní podnikání v zásadě nepodstatné, přičemž vztahy uvnitř skupiny se řídí relevantními koncernovými ustanoveními jednotlivých právních řádů členských států. Jakmile však je ohledně některé ze společností korporátní skupiny zahájeno insolvenční řízení, tento systém přestává fungovat, jelikož insolvenční právo typicky zřetelně omezuje vliv nejvyšších a statutárních orgánů na řízení společnosti. To pak může vést k tomu, že vnitrostátní insolvenční právo vzhledem k absenci úpravy koordinace s ostatními členy skupiny společností v Insolvenčním nařízení znemožňuje efektivní vyřešení úpadku člena skupiny.¹⁸⁸

Návrh na změnu Insolvenčního nařízení tak koordinaci insolvenčních řízení ohledně členů jedné skupiny řadí mezi své hlavní body. Počítá s vytvořením zvláštního právního rámce, který by zohlednil oddělenost právních osobností společností ve skupině a zároveň pro jejich insolvenční řízení stanovil rozsáhlá koordinační pravidla. Tato koordinace by pak měla probíhat na základě stejných principů, jaké Nové insolvenční nařízení stanoví pro koordinaci hlavního a vedlejšího řízení, a měla by zahrnovat zejména povinnost insolvenčních správců vyměňovat si informace a spolupracovat při přípravě reorganizačního plánu a povinnost soudů vyměňovat si informace a spolupracovat při jmenování insolvenčních správců.¹⁸⁹ Insolvenční správci by navíc měli mít právo zasahovat do těchto jiných řízení v podobě práva být v nich slyšen, požadovat jejich přerušování a navrhnout reorganizační plán.¹⁹⁰

Nové insolvenční nařízení pak výše uvedené reflektuje a přináší ve svých člácích 56 až 77 nový rozsáhlý rámec pro řešení insolvenčních řízení skupin společností. Skupinu společností dokonce definuje ve svém čl. 2, v němž také poskytuje definici mateřského podniku, kterým je podnik sestávající konsolidovanou účetní závěrku dle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU.¹⁹¹

Ustanovení čl. 56 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení se zabývá kooperací a komunikací mezi jednotlivými insolvenčními správci. Tato povinnost spolupráce je však limitována pouze do rozsahu, v jakém je vhodná pro usnadnění účelného vedení řízení, neměla by být neslučitelná

---

¹⁸⁸ HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 221 - 222. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-03-25].

¹⁸⁹ Návrh na změnu insolvenčního nařízení, str. 9.

¹⁹⁰ *Ibid.*

¹⁹¹ Srov. čl. 2 odst. 13, 14 Nového insolvenčního nařízení.

s pravidly, která se na řízení vztahují, a neměla by vést ke střetu zájmů. Tato omezení povinnost kooperace výrazně oslabují, když právě v případě insolvence skupiny společností ke střetu zájmů dochází velmi často.¹⁹² Článek 57 pak obdobnou povinnost spolupráce ukládá i soudům, a to se stejnými limitacemi jako v případě insolvenčních správců, a článek 58 se zabývá spoluprací mezi insolvenčními správci a soudy.

Nové insolvenční nařízení pak dává insolvenčním správcům nová oprávnění vzhledem k insolvenčnímu řízení proti skupině společností, a to oprávnění být slyšen v každém řízení zahájeném proti členu skupiny, navrhnout za určitých podmínek v těchto řízeních odklad opatření týkajících se zpeněžení majetku, či podat návrh na zahájení koordinačního řízení proti skupině.¹⁹³ To může být zahájeno u kteréhokoliv soudu příslušného k insolvenčnímu řízení kteréhokoliv členu skupiny společností,¹⁹⁴ přičemž ohledně více návrhů na zahájení tohoto řízení platí pravidlo přednosti.¹⁹⁵ Soud příslušný pro koordinační řízení následně jmenuje koordinátora, jímž musí být osoba odlišná od insolvenčních správců v kterémkoliv řízení ohledně členů stejné skupiny společností, která se zároveň nenachází ve střetu zájmů s členy skupiny, jejich věřiteli, ani s insolvenčními správci členům skupin jmenovanými.¹⁹⁶ Koordinátor pak disponuje širokými oprávněními v rámci koordinačního řízení, jejichž výčet je obsažen v čl. 72 Nového insolvenčního nařízení. Nejdůležitějším z nich je pak oprávnění navrhnout takzvaný koordinační plán, jenž obsahuje soubor opatření vhodných pro ucelené řešení úpadku členů skupiny.¹⁹⁷ Weiss však upozorňuje, že se koordinační plán může velice jednoduše stát bezzubým institutem, když dle čl. 70 odst. 2 Nového insolvenčního nařízení se jím insolvenční správce není povinen řídit, přičemž stačí, aby své rozhodnutí se jím neřídit zdůvodnil.¹⁹⁸

Zavedení nového právního rámce pro řešení úpadku korporátních skupin je podle mého názoru vítanou novinkou v evropském úpadkovém právu. Nicméně sdílím ohledně jeho úpravy v Novém insolvenčním nařízení některé obavy s *Fletcherem*, když zejména skutečnost, že účast na koordinačním řízení je ze strany insolvenčních správců členů skupiny dobrovolná, může

---

¹⁹² VAN GALEN, Robert. The Recast Insolvency Regulation and groups of companies. ERA Forum (2015) 16:241–253 DOI 10.1007/s12027-015-0399-7, str. 250.

¹⁹³ Srov. čl. 60 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

¹⁹⁴ Srov. čl. 61 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

¹⁹⁵ Srov. čl. 62 Nového insolvenčního nařízení. Výjimku z tohoto pravidla pak uvádí čl. 66, který umožňuje rozhodnutím nejméně dvou třetin insolvenčních správců členů skupiny určit výlučně příslušným soud jiného členského státu.

¹⁹⁶ Srov. čl. 71 Nového insolvenčního nařízení.

¹⁹⁷ Srov. čl. 72 odst. 1 písm b) Nového insolvenčního nařízení.

¹⁹⁸ WEISS, Michael. Bridge over Troubled Water: The Revised Insolvency Regulation. Int. Insolv. Rev., Vol. 24: 192–213 (2015) Published online 18 August 2015 in Wiley Online Library, str. 212.

znamenat, že účel Nového insolvenčního nařízení zefektivnit řešení úpadku skupin společností nebude zcela naplněn.¹⁹⁹ K tomuto připomínám Zprávu Komise, jež právě (ne)ochotu spolupráce jednotlivých insolvenčních správců označila za problematickou.²⁰⁰ Pouze praxe však ukáže, nakolik nová rozsáhlá koordinační pravidla přispějí k lepší spolupráci v úpadkových řízeních.

3.1.4 COMI fyzických osob a fyzických osob podnikajících v Insolvenčním nařízení

Insolvenční nařízení neobsahuje ohledně COMI fyzických osob žádné speciální ustanovení, stejně jako u právnických osob je tak třeba vycházet z recitálu č. 13 Insolvenčního nařízení.²⁰¹ Koncept COMI se tedy vztahuje stejně tak na fyzické osoby, které nepodnikají, jako na obchodní entity vykonávající podnikatelskou činnost.²⁰² Je však zřejmé, že na rozdíl od osob právnických se při určování jejich COMI nemůže použít vyvratitelná domněnka COMI v místě sídla dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení,²⁰³ když fyzické osoby ze své podstaty žádným sídlem nedisponují.

Významnou interpretační pomůckou k objasnění COMI fyzických osob pak je Virgos – Schmidtova zpráva. Podle ní se pojem „zájem“ musí vykládat tak, že obsahuje nejen obchodní, průmyslové nebo profesní aktivity, ale také obecně ekonomické aktivity, a tedy se vztahuje i na spotřebitele.²⁰⁴ Důležité pro určení COMI fyzické osoby je právě to, zda jde o podnikatele, či nikoliv. V případě nepodnikatele bude dle Insolvenčního nařízení COMI obecně v místě jeho obvyklého bydliště,²⁰⁵ zatímco u podnikatelů v místě jejich profesního domicilu.²⁰⁶ To značí, že COMI je úzce spojeno právě s činností, ze které potřeba insolvence, nebo záchrany nebo

---

¹⁹⁹ FLETCHER, Ian. The European Insolvency Regulation recast: the main features of the new law. *Insolv. Int.* 2015, 28(7), 97-103, str. 8.

²⁰⁰ Zpráva komise, str. 13 – 14.

²⁰¹ ŠABATKA, Petr: Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, [Právní rozhledy 3/2006, s. 95].

²⁰² MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9, str. 260.

²⁰³ Pokud však fyzická osoba podniká a je registrovaná jako podnikatel, může se na ni domněnka COMI v místě sídla použít analogicky, srov. HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 108. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-03-24].

²⁰⁴ Virgos – Schmidtova zpráva, odst. 75.

²⁰⁵ *Ibid.*

²⁰⁶ *Ibid.*

restrukturalizace vyvstává.²⁰⁷ Pokud tedy fyzická osoba podniká a toto podnikání je důvodem insolvence, nebo záchrany nebo restrukturalizace, COMI se určí podle místa podnikání a nikoliv podle místa jejího bydliště.²⁰⁸ Problémy při určování COMI fyzických osob nastávají zejména, pokud dotyčná osoba žije v jednom členském státě a pracuje v členském státě jiném. V takovém případě musí být záležitost COMI posouzena s ohledem na okolnosti tohoto konkrétního případu a vzhledem k objektivním faktorům zjistitelným třetími stranami.²⁰⁹ Evropské soudy v této záležitosti řešily velké množství zajímavých sporů.

Ve sporu *Stojevic*²¹⁰ anglický High court řešil případ chorvatského občana, který ve Spojeném království neměl svůj trvalý pobyt, avšak 40% svého času trávil ve Spojeném království tím, že zde řídil podnikání anglické společnosti,²¹¹ přičemž místo jeho trvalého pobytu bylo v Rakousku.²¹² V roce 2003 bylo proti *Stojevicovi* zahájeno insolvenční řízení ve Spojeném království na základě toho, že jeho COMI se nacházelo v Anglii a Walesu. Stejně tak bylo vůči němu zahájeno insolvenční řízení v Rakousku na základě toho, že jeho COMI se mělo nacházet zde. *Stojevic* proto požádal o zrušení rozhodnutí o úpadku u Anglického soudu.²¹³ Anglický soud rozhodl, že COMI *Stojevice* se nacházelo v místě jeho bydliště,²¹⁴ kterým bylo v tomto případě

---

²⁰⁷ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 260.

²⁰⁸ *Ibid.*

²⁰⁹ HESS, Burkhard, OBERHAMMER, Paul, PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 108. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-03-27].

²¹⁰ *Stojevic v Official Receiver* [2007] BPIR 141.

²¹¹ Dle anglického práva vykonával funkci tzv. *shadow director*, tj. osoba, která sice formálně není členem statutárního orgánu společnosti, avšak fakticky vykonává činnosti pro tuto funkci obvyklé.

²¹² WALTERS, Adrian, SMITH, Anton, Bankruptcy Tourism' under the EC Regulation on Insolvency Proceedings: A View from England and Wales Int. Insolv. Rev., Vol.19:181-208 (2010) Published online 18 October 2010 in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com) DOI:10.1002/iir.187, str. 189.

²¹³ RAMEL, Stefan. Cross-border insolvency update, bod 57. Dostupné na: http://www.guildhallchambers.co.uk/files/Cross-BorderInsolvencyUpdate_StefanRamel.pdf [cit. 2016-03-27].

²¹⁴ *Stojevic*, bod 58.

Rakousko²¹⁵. K tomuto závěru dospěl kontrastováním pojmů *habitual residence*²¹⁶ a *ordinary residence*.²¹⁷

„Tyto dva koncepty, *habitual residence* a *ordinary residence*, jsou velmi rozdílné a je třeba je navzájem nezaměňovat. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy je snažší si uvědomit, než vysvětlit. Nicméně, **Habitual residence člověka je jeho ustálený, trvalý domov, místo, kde žije se svou ženou a rodinou do té doby než, v případě těchto mladších členů rodiny, tito vyrostou a opustí domov, místo, kam se vrací z pracovních cest tuzemských i zahraničních. Ordinary residence člověka je místo, kde žije a které není ustáleným, trvalým domovem, místo kde žije, když je pryč z domova na pracovní cestě nebo na dovolené se svou ženou a svou rodinou. V závislosti na povaze jeho práce může člověk žít mimo svůj ustálený a trvalý domov po větší počet dní v roce, než kolik v něm tráví se svou ženou a rodinou.**“²¹⁸

Anglický soud k tomuto závěru dospěl na základě toho, že *Stojevic* žil v Rakousku se svou manželkou od roku 1988, přičemž její bydliště se bezpochyby v Rakousku nacházelo. Podle názoru soudu by také bylo zvláštní, aby muž a žena měli bydliště v různých místech.²¹⁹ Případ

---

²¹⁵ *Ibid*, bod 60.

²¹⁶ Nutno podotknout, že pojem *habitual residence* bývá do českého jazyka překládán nejednotně. Insolvenční nařízení používá pro tento termín překlad *bydliště* (k tomu srov. např. recitál č. 21 Insolvenčního nařízení v české a anglické jazykové verzi). Oproti tomu Nové insolvenční nařízení již používá pro pojem *habitual residence* překlad *obvyklý pobyt* (srov. např. recitál č. 31 Nového insolvenčního nařízení v české a anglické jazykové verzi) a pojem *bydliště* používá jako překlad pro anglický *domicile* (srov. např. recitál č. 35 Nového insolvenčního nařízení). To odpovídá stanovisku české judikatury, dle které by bylo vhodnější tento výraz překládat spíše jako obvyklý pobyt než bydliště. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2244/2011, ze dne 27. září 2011, které se sice týká nařízení Brusel II, to však dle mého názoru není jeho relevantnosti na újmu: „Právě důraz na zkoumání konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě vystihuje povahu „obvyklého bydliště“, které je konceptem skutkovým (faktickým), nikoliv právním, jako je tomu např. u trvalého bydliště, majícího evidenční charakter. Příhodnější – než „obvyklé bydliště“ dle překladu v Úředním věstníku - by proto byl výraz „obvyklý pobyt“, neboť lépe vystihuje autonomní povahu tohoto ukazatele, na rozdíl od vnitrostátním právem užívaným a zažítým termínem „bydliště“, u něhož se předpokládá úmysl se na určitém místě trvale zdržovat (srov. např. jiné jazykové verze, anglický *habitual residence*, německý *gewöhnliches Aufenthalt*, francouzský *résidence habituelle*, či slovenský *obvyklý pobyt*). Obvyklý pobyt tak představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života.“ Vzhledem k tomu, že Nové insolvenční nařízení ještě nenabýlo účinnosti, pro přehlednost v této práci překládám pojem *habitual residence* jako *bydliště*.

²¹⁷ Pro pojem *ordinary residence* jsem nenašel český ekvivalent, který by přesně vyskytl jeho podstatu. Jde o pojem užívaný v common law, přičemž autoritou v této věci je rozsudek **R -v- Barnet LBC ex parte Shah [1983] 1 All ER 226**. Ten stanovil test pro určování *ordinary residence* následovně: Za prvé *ordinary residence* vzniká, pokud je zde místo, kde osoba v životě obvykle pobývá, a to ať po krátkou či dlouhou dobu, přičemž tento pobyt je trvalý v tom smyslu, že osoba se z něj vzdaluje pouze dočasně a na občasně bázi. Za druhé osoba může mít *ordinary residence* ve více zemích zároveň. Za třetí *ordinary residence* se zjišťuje podle okolností spíše objektivních než subjektivních.

²¹⁸ *Stojevic*, bod 59.

²¹⁹ RAMEL, Stefan. Cross-border insolvency update, bod 58. Dostupné na: http://www.guildhallchambers.co.uk/files/Cross-BorderInsolvencyUpdate_StefanRamel.pdf [cit. 2016-03-27].

byl rozhodnut mimo jiné a základě toho, že měl *Stojevic* rakouský, nikoliv anglický, řidičský průkaz, byl registrován pro daňové účely v Rakousku, byl členem několika spolků v Rakousku a po pracovních cestách se vždy vracel do Rakouska. Zároveň také není možné, aby fyzická osoba měla v jeden okamžik více bydlišť.²²⁰ Toto vše jsou tedy faktory, které je třeba brát v ohledu při určování bydliště.²²¹

Z hlediska aplikační praxe je také důležitý závěr anglického soudu, že práce vykonávaná fyzickou osobou za osobu právnickou je pro potřeby určení COMI přičitatelná podnikání této právnické osoby a jako taková nemá vliv na COMI této fyzické osoby.²²² Ani zájmy právnické osoby se nesmí zaměňovat se zájmy fyzické osoby, a to ani v případě, že tato fyzická osoba je statutárním orgánem této právnické osoby, nebo jí ovládá.²²³ Test stanovený v rozsudku *Stojevic* pak do dnešního dne zůstává obecně uznávaným způsobem určování COMI pro fyzické osoby v Anglii.²²⁴

Ani pokud má dlužník bydliště v jednom členském státě a vykonává trest odnětí svobody v jiném členském státě, nevede to k přesunu jeho COMI do členského státu, ve kterém je uvězněn, jak vyplývá z rozsudku německého Spolkového soudního dvora sp. zn. NZI 2008 ze dne 8. listopadu 2007. V dané věci dlužník měl po celou dobu výkonu trestu své bydliště v Lucembursku, nebylo proto pochyb o tom, že se COMI také nacházelo stále v Lucembursku a nikoliv v Německu. Toto rozhodnutí také objasňuje, že bydliště je velice silné kritérium k určení COMI fyzické osoby, že toto kritérium je velice těžké překonat a zejména že není dostatečné být uvězněn v členském státě pro to, aby se přesunulo bydliště fyzické osoby a tedy i její COMI.²²⁵

---

²²⁰ STONE, Peter. EU Private International Law. 3rd edition, Edward Elgar. 2014. ISBN 978-1-78254-451-7, str. 527.

²²¹ RAMEL, Stefan. Cross-border insolvency update, bod 58. Dostupné na: http://www.guildhallchambers.co.uk/files/Cross-BorderInsolvencyUpdate_StefanRamel.pdf [cit. 2016-03-27].

²²² *Stojevic*, bod 56.

²²³ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 260.

²²⁴ RAMEL, Stefan. Cross-border insolvency update, bod 58. Dostupné na: http://www.guildhallchambers.co.uk/files/Cross-BorderInsolvencyUpdate_StefanRamel.pdf [cit. 2016-03-27].

²²⁵ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 261.

Šabatka pak poskytuje výčet dalších rozhodnutí evropských soudů ohledně COMI fyzických osob, jež ilustrují, jak rozmanitá je v této oblasti rozhodovací praxe v jednotlivých členských státech Evropské unie.²²⁶

Prvním z nich je rozhodnutí německého soudu ve Wuppertalu ze dne 14. srpna 2008.²²⁷ V tomto rozsudku německý soud založil určení COMI pouze na prohlášení fyzické osoby, že místo jejího COMI se nachází ve Španělsku, kam se přestěhovala, aby zde nadále žila a pracovala. Německý soud tak dal oproti úmyslu Insolvenčního nařízení jednoznačně přednost subjektivním kritériím před kritérii objektivními.²²⁸

V rozhodnutí amsterodamského odvolacího soudu ze dne 17. června 2003²²⁹ se soud zabýval umístění COMI dlužníka, který se přestěhoval rok před zahájením insolvenčního řízení do Francie. Amsterodamský soud vyslovil názor, že samotné přestěhování z jednoho státu do druhého nezaložilo změnu COMI. Odůvodnil to tím, že úpadek dlužníka vzešel z jeho profesních aktivit v Nizozemsku. *Wessels* i *Šabatka* se shodují na tom, že soud v této věci pochybil, když ignoroval stav, který zde panoval v době zahájení insolvenčního řízení ohledně dlužníka, přičemž dle recitálu č. 13 Insolvenčního nařízení by místo COMI mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy, a je tedy zjistitelné třetími osobami.²³⁰

Dále *Šabatka* zmiňuje rozhodnutí nizozemského soudu v Assenu ze dne 5. června 2002.²³¹ Na začátek je třeba zmínit, že v době rozhodování o tomto případě nebylo Maďarsko členem Evropské unie. V dané situaci šlo o případ maďarského občana s trvalým pobytem v Maďarsku, jenž většinu času pobýval v několika maďarských hotelech a po zbytek roku v Nizozemsku, kde trvale žila jeho manželka. Nedlouho před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení byl dlužník také ošetřen v nemocnici v Nizozemsku a v této zemi také založil obchodní společnost. Nizozemský soud vzal při určování COMI v úvahu všechny tyto faktory a na základě nich určil, že COMI dlužníka se nachází v Nizozemsku.²³²

---

²²⁶ ŠABATKA, Petr: Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, [Právní rozhledy 3/2006, s. 95].

²²⁷ WESSELS, Bob. Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings?, str. 5. Dostupné na: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/10-MovingHouse.pdf> [cit. 2016-04-01].

²²⁸ ŠABATKA, Petr: Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, [Právní rozhledy 3/2006, s. 95].

²²⁹ WESSELS, Bob. Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings?, str. 5. Dostupné na: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/10-MovingHouse.pdf> [cit. 2016-04-01].

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ Rozhodnutí ze dne 5. 6. 2002, Schuldsanering 2002/6, nr. 164.

²³² ŠABATKA, Petr: Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, [Právní rozhledy 3/2006, s. 95].

Zdá se tedy, že soudy mají při určování COMI fyzických osob poměrně velkou svobodu v tom, která kritéria budou považovat za dostačující. Nicméně jak lze vypořádat z výše uvedených rozhodnutí, tato svoboda často vede soudy k rozporuplným závěrům a případy jsou v této oblasti rozhodovány spíše na základě specifík daného případu než podle nějakého jednotného testu. Vzhledem k vágnosti Insolvenčního nařízení ve věcech mezinárodní příslušnosti pro zahájení insolvenčního řízení fyzických osob se však této rozporuplnosti nelze divit.

3.1.5 COMI fyzických osob a fyzických osob podnikajících v Novém insolvenčním nařízení

Nové insolvenční nařízení znamená posun v tom, že stanovuje vyvratitelné domněnky COMI podobně jako Insolvenční nařízení stanovovalo u osob právnických.²³³ V případě osoby samostatně výdělečně činné se za místo COMI nově považuje hlavní místo jejího podnikání, pokud není prokázán opak, to však pouze za předpokladu, že nedošlo k jeho přesunu do jiného členského státu v posledních třech měsících před podáním na zahájení insolvenčního řízení.²³⁴ U osob nepodnikajících se za jejich COMI považuje obvyklé místo pobytu,²³⁵ a to opět za podmínky, že v posledních šesti měsících před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení nedošlo k jeho přesunu.²³⁶ Došlo tak v podstatě ke kodifikaci toho, co o COMI fyzických osob stanovovala Virgos – Schmidtova zpráva.²³⁷

Skutečný průlom by však mohlo znamenat právě stanovení dob, po které se tyto vyvratitelné domněnky nebudou uplatňovat. V tomto opatření ve spojení s již zmíněnými články 4 a 5 Nového insolvenčního nařízení prozařuje výrazná snaha zabránit či co nejvíce omezit nežádoucí fenomén *forum shopping* či *bankruptcy tourism*, který v současné době u fyzických osob často činí problémy.²³⁸ Upřesnění ustanovení o COMI fyzických osob pak přináší zejména recitál č. 30 Nového Insolvenčního nařízení. Ten stanoví, že u fyzické nepodnikající osoby²³⁹ by mělo být

---

²³³ BŘICHÁČEK, Tomáš: Nový právní rámec pro přeshraniční insolvenční v EU, [Právní rozhledy 22/2015, s. 778].

²³⁴ čl. 3 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

²³⁵ K tomu srov. pozn. č. 216.

²³⁶ čl. 3 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

²³⁷ Srov. Virgos - Schmidtova zpráva, bod 75.

²³⁸ FLETCHER, Ian. The European Insolvency Regulation recast: the main features of the new law. *Insolv. Int.* 2015, 28(7), 97-103, str. 4.

²³⁹ Recitál č. 30 Nového insolvenčního nařízení se podrobně zmiňuje o okolnostech, za nichž je možné vyvrátit domněnky stanovené pro právnické osoby a fyzické osoby nepodnikajících, přičemž formulace: „v případě obchodní společnosti by tuto domněnku mělo být možné vyvrátit, pokud se ústřední správa obchodní společnosti nachází v jiném členském státě než její sídlo a z **komplexního hodnocení všech**

možné vyvrátitelnou domněnku COMI vyvrátit např. pokud se převážná část majetku dlužníka nachází mimo členský stát, v němž má tato osoba obvyklé místo pobytu, nebo pokud lze prokázat, že hlavním důvodem jeho přesunu byl právě *forum shopping*, a to za předpokladu, že by to poškodilo zájmy věřitelů, kteří s dlužníkem kontrahovali před takovým přesunem COMI.

3.2 Sekundární insolvenční řízení

Insolvenční nařízení stejně jako Modelový zákon UNCITRAL připouští za určitých podmínek zahájení sekundárního insolvenčního řízení v jiném státě, než kde probíhá hlavní insolvenční řízení ohledně tohoto dlužníka.²⁴⁰ Účinky takovýchto sekundárních řízení se pak vztahují pouze na majetek nacházející se v tomto státě.²⁴¹ Podmínkou pro zahájení sekundárního řízení je pak existence provozovny dlužníka v tomto jiném státě.²⁴² Pokud zde dlužník svou provozovnu nemá, jeho majetek se stává součástí hlavního insolvenčního řízení, pokud bylo zahájeno.²⁴³ Insolvenční nařízení i Nové insolvenční nařízení rozlišují dva druhy sekundárních insolvenčních řízení, přičemž obě vycházejí z jejich čl. 3 odst. 2. Prvním z nich je řízení územní,²⁴⁴ které je nezávislé na hlavním řízení a které lze zahájit ještě před zahájením hlavního insolvenčního řízení, a to za podmínek čl. 3 odst. 4. Druhým je pak řízení vedlejší, které oproti řízení územnímu může být zahájeno pouze po začátku hlavního insolvenčního řízení. Veškerá sekundární řízení zahájená po začátku hlavního insolvenčního řízení pak mohou být pouze řízeními vedlejšími.

Cílem sekundárních insolvenčních řízení je zejména ochrana místních věřitelů proti univerzálnímu efektu hlavního insolvenčního řízení.²⁴⁵ Na druhou stranu však insolvenční

---

relevantních faktorů způsobem zjistitelným pro třetí osoby vyplývá, že skutečné středisko správy, kontroly a řízení jejich zájmů se nachází v tomto jiném členském státě“ byla přímo převzata z rozsudku *Interedil* (viz výše). O podmínkách vyvrácení COMI u fyzických osob podnikajících se recitály obdobně podrobně nezmiňují (těžko soudit, zda jde o legislativní chybu, či úmysl zákonodárce), i na ně se však samozřejmě vztahuje obecný zákaz nekalého *forum shopping*.

²⁴⁰ ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., *Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism* (2009). *Columbia Journal of European Law*, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009, str. 64.

²⁴¹ Srov. recitál č. 12 Insolvenčního nařízení.

²⁴² Srov. čl. 3 odst. 2 Insolvenčního nařízení.

²⁴³ WESSELS, Bob. *European Union regulation on insolvency proceedings An Introductory Analysis*. 2006, str. 13. Dostupné na: <http://www.insol.org/INSOLfaculty/pdfs/BasicReading/Session%205/European%20Union%20Regulation%20on%20Insolvency%20Proceedings%20An%20Introductory%20analysis.%20Bob%20Wessels.pdf> [cit. 2016-04-04].

²⁴⁴ V terminologii Nového insolvenčního nařízení insolvenční řízení místní.

²⁴⁵ Srov. *Mcprobud Gdynia*, rozsudek SDEU ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07. Dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74661&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=345271> [cit. 2016-04-06].

správce hlavního insolvenčního řízení může tato sekundární řízení významně ovlivňovat, když je oprávněn podat návrh na zahájení těchto řízení, přihlašovat pohledávky, zastupovat věřitele hlavního insolvenčního řízení a žádat o přerušování a ukončení sekundárních řízení.²⁴⁶ Navíc majetek, který není zpeněžen ve vedlejších řízeních, se převádí ke zpeněžení insolvenčnímu správci do hlavního insolvenčního řízení.²⁴⁷

3.2.1 Pojem provozovny

Ještě než se ponoříme do problematiky územního a vedlejšího insolvenčního řízení, je třeba si vyjasnit, co si představit pod pojmem provozovny. Insolvenční nařízení označuje provozovnu jako „*jakékoliv provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů.*“²⁴⁸

Provozovna je tedy v Insolvenčním nařízení definována celkem široce a nemusí jít pouze o organizační složku²⁴⁹, resp. pobočku či odštěpný závod podle současné české právní úpravy.²⁵⁰ Důvod takto širokého pojetí pobočky je nutné spatřovat v procesu vyjednávání Insolvenčního nařízení, kdy některé členské státy do něj chtěly zakotvit možnost zahájit sekundární insolvenční řízení nejen na základě existence provozovny dlužníka ve státě odlišném od místa jeho COMI, ale také v případě, kdy zde měl umístěn svůj majetek.²⁵¹ Tento záměr však byl v průběhu příprav Insolvenčního nařízení opuštěn a zůstalo tak pouze u podmínky existence provozovny, nicméně jako kompenzace byla zvolena její současná široká definice.^{252, 253}

Zajímavé je také srovnání koncepce provozovny dle Insolvenčního nařízení s koncepcí v nařízení Brusel I bis,²⁵⁴ kdy dle judikatury SDEU se provozovnou považuje „*místo podnikání, které se vyznačuje trvalostí, je extenzí své mateřské entity, má svůj management a je vybaveno k podnikání se třetími osobami tak, že tyto osoby, přestože vědí, že zde bude vztah s jeho mateřskou entitou,*

---

²⁴⁶ HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 111. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-04-06].

²⁴⁷ Srov. čl. 35 Insolvenčního nařízení.

²⁴⁸ Srov. čl. 2 písm h) Insolvenčního nařízení.

²⁴⁹ Srov. § 7 ObchZ.

²⁵⁰ Srov. § 503 OZ.

²⁵¹ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 241.

²⁵² *Ibid.*

²⁵³ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 70.

²⁵⁴ Resp. Bruselskou úmluvou (1968), konkrétně jejím. čl. 5 odst. 5.

*jejíž ústředí se nachází v zahraničí, nemusí jednat přímo s touto mateřskou entitou, ale mohou vstupovat do obchodních vztahů přímo s tímto místem podnikání.*²⁵⁵

Dle rozhodnutí SDEU ve věci *Schotte v. Parfums Rotschild*²⁵⁶ pak je možné považovat za provozovnu ve smyslu čl. 5 odst. 5 Bruselské úmluvy i dceřinou společnost.²⁵⁷ Při vyjednávání Insolvenčního nařízení byla tato koncepce zcela zamítnuta,^{258, 259} a to z logického důvodu, že by takový přístup byl v rozporu s pojetím mezinárodní příslušnosti stanovené v čl. 3 Insolvenčního nařízení, které hledí na každou právnickou osobu jako na nezávislou entitu.²⁶⁰ To navíc podporuje fakt, že podle Insolvenčního nařízení je věřitel oprávněn přihlásit pohledávku jak v hlavním, tak v kterémkoliv vedlejším řízení.²⁶¹ Pokud by se pak na pojem provozovny hledělo tak, že v sobě zahrnuje i dceřiné společnosti, rozšířil by se okruh subjektů, vůči nimž mohou věřitele uplatňovat své pohledávky o jejich mateřské společnosti, které vůbec nemusí být v insolvenci.²⁶² Tento výklad by podle mě byl v rozporu se smyslem a cíli Insolvenčního nařízení, co se týče zejména efektivnosti insolvenčního řízení.²⁶³

Moss pak k výše uvedenému dodává, že vyjma toho, jak vykládá vztah provozovny a propojených osob rozsudek *Schotte v. Parfums Rorschild*, by měla být definice provozovny mezi Insolvenčním nařízením a nařízením Brusel I bis v zásadě stejná.²⁶⁴

Bělohávek k pojmu provozovny uvádí, že se musí jednat o soubor majetkových hodnot vykazující relativní samostatnost a splňující zejména následující znaky:²⁶⁵

---

²⁵⁵ Srov. *Somafer SA*, rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 1978 ve věci C - 33/78. Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89870&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=208126> [cit. 2016-04-06].

²⁵⁶ *Schotte v. Parfums Rotschild*, rozsudek SDEU ze dne 9. prosince 1987 ve věci C - 218/86. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?isOldUri=true&uri=CELEX:61986CJ0218> [cit. 2016-04-06].

²⁵⁷ V tomto případě byla dokonce mateřská společnost považována za provozovnu společnosti dceřinné.

²⁵⁸ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 70.

²⁵⁹ Za provozovnu dle Insolvenčního nařízení se nebude považovat dceřiná společnost, ani pokud v ní mateřská společnost vlastní 100 % obchodní podíl, srov. PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s., str. 128. ISBN 978-3-89949-207-1.

²⁶⁰ PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 61.

²⁶¹ Srov. čl. 32 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

²⁶² PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 128.

²⁶³ Srov. recitál č. 2 Insolvenčního nařízení.

²⁶⁴ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. *The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9., str. 243.

²⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9., str. 174.

- a) věcné vybavení (majetkové hodnoty, s nimiž má dlužník právo nakládat, byť omezeně);
- b) personální vybavení (nemusí se jednat o vlastní zaměstnance, stačí např. existence osoby oprávněné k dispozici s majetkovými hodnotami);
- c) hodnoty ad a) a b) musí být trvale či alespoň na delší časové období umístěny na území jiného státu, než kde se nachází COMI dlužníka.

Výkladem pojmu provozovny se zabýval i SDEU v již výše rozebíraném rozsudku *Interedil*.²⁶⁶ Italský soud jako jednu z předběžných otázek SDEU položil vedle toho, zda skutečnost, že se nachází nemovitosti dlužníka v jiném členském státě, než kde má sídlo, že dlužník byl stranou nájemních smluv na dva hotelové komplexy a že dlužník vstoupil do smluvního vztahu s bankovní institucí, může postačovat k vyvrácení domněnky umístění COMI v místě sídla dle čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení, ještě otázku druhou, a to zda takové okolnosti mohou vyústit v závěr, že dlužník má v tomto státě svou provozovnu dle čl. 3 odst. 2 Insolvenčního nařízení.²⁶⁷

SDEU se pak k definici provozovny dle čl. 2 písm. h) Insolvenčního nařízení vyslovil následovně:

„Skutečnost, že tato definice váže výkon hospodářské činnosti na přítomnost lidských zdrojů, ukazuje, že je nezbytná minimální míra organizace a určitá stabilita. Z toho a contrario vyplývá, že pouhá existence jednotlivých majetkových hodnot nebo bankovních účtů v zásadě nesplňuje požadavky pro označení za „provozovnu“.“^{268, 269}

A dále:

*„Jelikož existence provozovny na území členského státu způsobuje podle čl. 3 odst. 2 nařízení příslušnost soudů tohoto členského státu k zahájení vedlejšího úpadkového řízení vůči dlužníkovi, je třeba se domnívat, že existence provozovny musí být podobně jako určení místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, posuzována na základě objektivních a třetími osobami zjiřitelných skutečností, aby byla zajištěna právní jistota a předvídatelnost stran určení příslušných soudů.“*²⁷⁰

SDEU tedy na základě výše uvedených kritérií v případě *Interedil* uzavřel, že pouhá existence nájemních smluv, bankovních účtů, atd. nestačí k naplnění definice provozovny dle Insolvenčního nařízení, když v předmětném členském státě neexistovala žádná organizovaná a

²⁶⁶ Viz kapitola 3.1.2, COMI právnických osob a jejich skupin v Insolvenčním nařízení.

²⁶⁷ *Interedil*, bod 17, odst. 4.

²⁶⁸ *Ibid*, bod 62.

²⁶⁹ Srov. také Virgos – Schmidtova zpráva, bod. 71.

²⁷⁰ *Interedil*, bod 63

stabilní organizace dlužníka s cílem výkonu hospodářské činnosti.²⁷¹ Zároveň stejně jako v případě COMI stanovil pro provozovnu kritérium její seznatelnosti třetími osobami.

3.2.2 Územní řízení

Prvním typem sekundárního řízení je takzvané územní úpadkové řízení. Jak již bylo uvedeno výše, toto je upraveno v čl. 3 odst. 2, 4 Insolvenčního nařízení a může být zahájeno i před počátkem hlavního insolvenčního řízení. Samotná koncepce tohoto druhu řízení již předvídá, že soud, či navrhovatel si je vědom toho, že v „jeho“ členském státě se nenachází COMI dlužníka, přesto zde však existuje majetek, ohledně kterého lze zahájit sekundární řízení.²⁷² Připuštění územního řízení za účelem uspokojení lokálních věřitelů znamená veliký zásah do principu universalitativity ve prospěch teritoriality,²⁷³ proto Insolvenční nařízení stanoví poměrně striktní podmínky k jeho otevření.²⁷⁴ Ty jsou stanoveny v čl. 3 odst. 4 Insolvenčního nařízení, který udává, že územní úpadkové řízení může být zahájeno pouze, pokud a) hlavní řízení nemůže být zahájeno z důvodů stanovených právem členského státu, na jehož území se nachází COMI dlužníka, nebo b) žádá-li o jeho zahájení věřitel, který má bydliště, obvyklý pobyt nebo sídlo v členském státě, kde se nachází provozovna dlužníka, popř. pokud disponuje pohledávkou vzniklou na základě její činnosti.

Pod prvním případem si můžeme představit situaci, kdy má dlužník provozovnu ve státě A a jeho COMI se nachází ve státě B, přičemž právo státu B neumožňuje zahájit insolvenční řízení vůči dlužníku např. z důvodu, že dle jeho právního řádu nespadá do kategorie subjektů, ohledně nichž lze insolvenční řízení zahájit – typicky pokud není považován za podnikatele,²⁷⁵ nebo pokud je státním podnikem či jiným subjektem veřejného práva, ohledně nějž nejde ve státě B insolvenční řízení zahájit.^{276, 277}

---

²⁷¹ *Ibid*, bod 64

²⁷² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 183.

²⁷³ WESSELS, Bob. European Union regulation on insolvency proceedings An Introductory Analysis., str. 13.

²⁷⁴ Srov. také recitál č. 17 Insolvenčního nařízení: „... *Důvod tohoto omezení spočívá v tom, že případy, kdy je požadavek na zahájení územního úpadkového řízení uplatněn před zahájením hlavního úpadkového řízení, jsou omezeny na míru nezbytně nutnou.*“

²⁷⁵ WESSELS, Bob. European Union regulation on insolvency proceedings An Introductory Analysis., str. 13.

²⁷⁶ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 85.

²⁷⁷ Srov. také *Zaza Retail*, bod 23.

V druhém případě je pak problematické zejména určení toho, které pohledávky ještě vznikly na základě činnosti takové provozovny, když Insolvenční nařízení žádný limit v této věci nestanoví. V takovém případě lze přiměřeně použít judikaturu vztahující se k čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis.^{278, 279} O případ dle čl. 3 odst. 4 písm. b) Insolvenčního nařízení tak půjde, pokud jde o smluvní nebo mimosmluvní závazky ve vztahu k provozovně v rámci její vlastní působnosti a rozsahu její činnosti a v rámci této činnosti tak provozovna zavazuje též hlavní podnik, tedy svého zřizovatele, přičemž účelem tohoto ustanovení je ochrana místních věřitelů.^{280, 281}

Jedním z dosud nejvýznamnějších rozhodnutí ohledně územních řízení se stal rozsudek SDEU ve věci *Zaza Retail*.²⁸² V dané věci došlo k podání insolvenčního návrhu ze strany belgického státního zástupce na zahájení insolvenčního řízení proti belgické provozovně společnosti *Zaza Retail*, přičemž COMI této společnosti se nacházelo v Nizozemsku. Belgický Hof van Cassatie (kasační soudní dvůr) pak musel řešit otázku výkladu čl. 3 odst. 4 písm. a), b) Insolvenčního nařízení a podal proto k SDEU předběžné otázky.²⁸³

První otázka se týkala toho, zda výraz „důvodů stanovených“ v čl. 3 odst. 4 písm. a) Insolvenčního nařízení se vztahuje pouze na důvody hmotněprávní povahy²⁸⁴, které znemožňují dlužníku zahájit hlavní insolvenční řízení ve státě umístění COMI dlužníka, či zda jej lze vykládat tak, že zahrnuje i důvody týkající se postavení osob oprávněných k podání návrhu na zahájení hlavního insolvenčního řízení.²⁸⁵

Na tuto otázku SDEU odpověděl tak, že „*nemožnost zahájit hlavní úpadkové řízení může vyplývat z charakteristik souvisejících s postavením dlužníka, které vylučují, aby dlužník mohl*

---

²⁷⁸ Resp. čl. 5 odst. 5 nařízení Brusel I a Bruselské úmluvy.

²⁷⁹ *Bělohlávek* uvádí, že taková provozovna musí splňovat prvek stability a považuje se za určité „předpolí“ zřizovatele, tj. hlavního podniku. Fakticky však taková provozovna vystupuje v právních vztazích relativně nezávisle na hlavním podniku, přičemž je ale podrobena jeho výlučné kontrole. Na druhé straně provozovnou ve smyslu nařízení Brusel I bis ani Insolvenčního nařízení není pouhý zprostředkovatel nebo obchodní zástupce a to bez ohledu na to, zda je s hlavním podnikem spjat pracovněprávním nebo jiným poměrem. Srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 183, podrobněji k pojmu provozovny viz kapitola 3.2.1 této práce.

²⁸⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9, str. 183.

²⁸¹ *Somafer*, bod 13.

²⁸² *Zaza Retail*, rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-112/10, Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=114582&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1067358> [cit. 2016-04-10].

²⁸³ *Ibid*, bod 9 – 14.

²⁸⁴ K tomu srov. výše – např. nesplnění kritérií pro podnikatele v takovém členském státě.

²⁸⁵ *Zaza Retail*, Bod 14 č. 1.

*být předmětem úpadkového řízení.*²⁸⁶ Jako příklad uvedl situaci, kdy se mezi důvody práva státu, kde se nachází COMI dlužníka „*nachází postavení obchodníka, které dlužník nemá, nebo též postavení, ve kterém je dlužník veřejnoprávním podnikem, proti němuž nelze podle uvedeného práva vydat rozhodnutí o úpadku.*“²⁸⁷

Tuto situaci pak SDEU postavil do kontrastu se situací, kdy nemožnost zahájení hlavního insolvenčního řízení spočívá pouze v tom, že osoba oprávněná podat návrh na zahájení insolvenčního řízení v jednom členském státu (v tomto případě státní zástupce) není oprávněna podle práva státu, ve kterém se nachází COMI dlužníka, podat návrh na zahájení hlavního insolvenčního řízení v tomto státě.²⁸⁸ Pokud jsou pak k takovému návrhu oprávněny jiné osoby (zejména věřitelé), je třeba vycházet z toho, že zahájení hlavního insolvenčního řízení je možné.²⁸⁹

Z uvedených důvodů se pak „důvody stanovené“ v čl. 3 odst. 4 písm. a) Insolvenčního nařízení nemohou vztahovat na situaci, kdy určitá osoba oprávněná podat návrh na zahájení insolvenčního řízení dle práva státu, ve kterém se nenachází COMI dlužníka, není oprávněna podat návrh na zahájení insolvenčního řízení dle práva státu, kde se COMI dlužníka nachází.²⁹⁰

Druhá otázka se týkala výkladu pojmu „věřitel“ v čl. 3 odst. 4 písm. b) Insolvenčního nařízení, resp. zda mu lze přiřadit extenzivní výklad v tom smyslu, že jím může být i orgán členského státu, vystupující v obecném zájmu, oprávněný podat návrh na zahájení insolvenčního řízení.²⁹¹ Na tuto otázku SDEU odpověděl po rozboru smyslu a účelu toho, že takový veřejný orgán je dle vnitrostátního práva oprávněn návrh na zahájení insolvenčního řízení podat, což dovodil jako „*potřebu zabývat se včas obtížemi podniku a nahradit tak popřípadě nečinnost dlužníka a jeho věřitelů.*“²⁹² I když pak dle SDEU může v některých případech zásah státního zastupitelství odpovídat zájmu věřitelů, nemohlo státní zastupitelství být zahrnuto do pojmu „věřitel“ dle čl. 3 odst. 4 písm. b) Insolvenčního nařízení, když podle vnitrostátního práva nejednalo jako věřitel, ani jménem a na účet věřitelů.²⁹³ I v tomto případě je tedy nutno pojem „věřitel“ vykládat restriktivně.²⁹⁴

---

²⁸⁶ *Ibid*, bod 23.

²⁸⁷ *Ibid*, bod 23.

²⁸⁸ *Ibid*, bod 24.

²⁸⁹ *Ibid*, bod 24.

²⁹⁰ *Ibid*, bod 26.

²⁹¹ *Ibid*, bod 14 č. 2.

²⁹² *Ibid*, bod 32.

²⁹³ *Ibid*, bod 32, 34.

²⁹⁴ *Ibid*, bod 33.

Územní insolvenční řízení ve smyslu Insolvenčního nařízení pak jsou sice podmíněna zmíněnými relativně striktními podmínkami uvedenými v čl. 3 odst. 4 Insolvenčního nařízení, nicméně jejich „výhodou“ oproti řízením vedlejším je to, že nemusí mít pouze formu likvidačního řízení uvedeného v příloze B Insolvenčního nařízení. Pokud však je ohledně dlužníka, jehož majetek je předmětem územního řízení, zahájeno hlavní insolvenční řízení, tato územní řízení se stávají řízeními vedlejšími.²⁹⁵ Insolvenční správce v tomto hlavním insolvenčním řízení pak může soud příslušný k danému územnímu řízení žádat, aby toto řízení bylo přeměněno na některé z likvidačních řízení obsažených v Příloze B Insolvenčního nařízení. Musí se však prokázat, že tato přeměna řízení je v zájmu věřitelů v hlavním řízení.²⁹⁶

3.2.3 Vedlejší řízení

Vedlejší insolvenční řízení lze na rozdíl od řízení územního zahájit pouze poté, co bylo již započato insolvenční řízení hlavní.²⁹⁷ Také zde je však nezbytnou podmínkou existence provozovny na území členského státu, kde má být vedlejší insolvenční řízení zahájeno. Práh pro zahájení vedlejšího insolvenčního řízení pak Insolvenční nařízení nastavuje výrazně níž než pro územní insolvenční řízení, když na rozdíl od něj není (vyjma výše zmíněné existence provozovny) třeba dokazovat splnění žádných takových předpokladů, jaké jsou stanoveny v čl. 3 odst. 4 Insolvenčního nařízení.²⁹⁸ Jak již bylo zmíněno výše, vedlejší řízení se vztahuje pouze na majetek dlužníka nacházející se ve státě, ve kterém bylo zahájeno,²⁹⁹ a řídí se rozhodným právem *lex fori concursus*, tedy toho státu, kde bylo vedlejší řízení zahájeno. Tento přístup odráží princip, který prostupuje celým Insolvenčním nařízením, a to že zájmy věřitelů mají být chráněny zejména skrze rozhodné právo pro dané insolvenční řízení.³⁰⁰ Jedním z důvodů existence teritoriálních řízení v Insolvenčním nařízení je totiž ochrana místních věřitelů před rizikem, že členský stát, ve kterém se nachází COMI dlužníka, stanoví odlišná kritéria distribuce majetku dlužníka a neupřednostňuje jejich pohledávky.³⁰¹ Typickým případem pak je případ, kdy zaměstnanci dlužníka mají za ním

---

²⁹⁵ Srov. recitál č. 17 Insolvenčního nařízení.

²⁹⁶ Srov. čl. 37 Insolvenčního nařízení.

²⁹⁷ Srov. čl. 3 odst. 3 Insolvenčního nařízení.

²⁹⁸ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 128.

²⁹⁹ Srov. čl. 3 odst. 3 Insolvenčního nařízení.

³⁰⁰ PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str. 128.

³⁰¹ MUCCIARELLI, Federico M. Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?, ECFR 2016, 1–30, str. 24 – 25. K tomu srov. také

pohledávku v podobě nezaplacených mezd. Zatímco některé členské státy³⁰² upřednostňují nezaplacené mzdy před jinými pohledávkami, jiné žádnou takovou prioritizaci nedisponují.³⁰³ Proto tam, kde stát, ve kterém se nachází COMI dlužníka, stanoví pro takové věřitele slabší postavení při uspokojování jejich pohledávek, mají tito zájem na podání návrhu na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení ve státě, kde se nachází provozovna dlužníka.³⁰⁴ Insolvenční nařízení pak nestanoví žádný limit ohledně počtu vedlejších insolvenčních řízení. Pokud tak má dlužník provozovnu ve všech členských státech, je pak počet těchto vedlejších řízení omezen pouze jejich počtem.^{305, 306} Nicméně vedlejší insolvenční řízení jsou často spojena s navýšením celkových nákladů insolvenčního řízení dlužníka a mohou komplikovat snahy o reorganizaci či záchranu dlužníka v hlavním insolvenčním řízení.³⁰⁷ Proto je dle mého názoru důležité, aby nebyl institut vedlejšího insolvenčního řízení nadužíván a tato řízení byla zahajována pouze v nezbytných případech. V opačném případě by byly zcela popřeny snahy Insolvenčního nařízení nastolit režim pro účinné řešení úpadků s mezinárodním prvkem. Vedlejší insolvenční řízení pak může být zahájeno pouze ve formě likvidačních řízení,³⁰⁸ která jsou taxativně vymezena v příloze B Insolvenčního nařízení.³⁰⁹ Tím se liší od řízení územních, pro které Insolvenční nařízení žádnou takovou limitaci nestanovuje.

Bělohávek k vysvětlení konceptu vedlejšího řízení uvádí následující modelovou situaci:³¹⁰

GARRIDO, José M. 'The Distributional Question in Insolvency: Comparative Aspects', 4 *International Insolvency Review* (1995), str. 25 a násl.

³⁰² Na základě současné právní úpravy obsažené v InsZ je mezi těmito státy i Česká republika.

³⁰³ MUCCIARELLI, Federico M. *Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?*, ECFR 2016, 1–30, str. 25.

³⁰⁴ *Ibid.*

³⁰⁵ MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. *The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9. str. 274.

³⁰⁶ Jediné omezení co do počtu vedlejších řízení, které z konstrukce mezinárodní příslušnosti dle Insolvenčního nařízení vyplývá, je to, že ohledně jednoho dlužníka může být v každém členském státě zahájeno pouze jedno vedlejší řízení zahrnující veškerý jeho majetek na jeho území.

³⁰⁷ MUCCIARELLI, Federico M. *Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?*, ECFR 2016, 1–30, str. 25.

³⁰⁸ Srov. čl. 3 odst. 3 Insolvenčního nařízení, druhá věta.

³⁰⁹ pojem likvidačního řízení je vymezen v čl. 2 písm. c) Insolvenčního nařízení jako „*úpadkové řízení ... zahrnující zpeněžení majetku dlužníka, včetně případů, kdy řízení skončí vyrovnáním nebo jiným opatřením, kterým je platební neschopnost ukončena, nebo skončí pro nedostatek majetku dlužníka.*“ Ze způsobu řešení úpadku, jež zná české insolvenční právo, do této definice v současné době spadá pouze konkurs. Do přijetí nařízení Rady (ES) č. 681/2007 ze dne 13. června 2007, které upravilo přílohy k Insolvenčnímu nařízení dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32007R0681> [cit. 2016-04-15], bylo v příloze B Insolvenčního nařízení uvedeno také nucené vyrovnání, které v souvislosti s novým InsZ, jenž nabyl účinnosti dne 1. ledna 2008, z českého právního řádu vymizelo.

³¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander: *Evropské insolvenční právo*, [Bulletin advokacie 11/2007, s. 38]

Česká právnická osoba (dlužník) má v ČR provozovnu ve smyslu čl. 2 písm. h) Insolvenčního nařízení. Přesto se však zjistí, že její COMI se nachází ve Španělsku.³¹¹ Ve Španělsku tedy bude zahájeno hlavní insolvenční řízení s universálním účinkem ohledně veškerého majetku dlužníka, bez ohledu na to, kde se nachází.³¹² Od okamžiku zahájení hlavního insolvenčního řízení je třeba na dlužníka hledět jako by byl v úpadku,³¹³ a to přesto, že výlučně v souvislosti s jeho činností v ČR by v úpadku nebyl. Na režim insolvence tohoto dlužníka se od momentu zahájení hlavního insolvenčního řízení ve Španělsku vztahují španělské insolvenční předpisy.³¹⁴ Vzhledem k existenci provozovny dlužníka v ČR (viz výše), je možné u příslušného soudu v ČR³¹⁵ zahájit vedlejší insolvenční řízení,³¹⁶ přičemž návrh na jeho zahájení může podat buď insolvenční správce jmenovaný pro hlavní insolvenční řízení,³¹⁷ nebo osoba která by byla aktivně legitimována k podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení v ČR.³¹⁸ Dlužník z hlediska českého práva v úpadku být nemusí, nicméně fikci úpadku představuje již zahájení hlavního insolvenčního řízení ve Španělsku. Český soud tedy může vedlejší insolvenční řízení zahájit a jmenovat tuzemského insolvenčního správce, který od okamžiku zahájení vedlejšího získává pravomoc co do majetku, který se nachází na území České republiky. Hlavní insolvenční správce si však zachovává celou řadu pravomocí, jež mu Insolvenční nařízení svěřuje ve vztahu ke správcům vedlejších řízení.³¹⁹

Insolvenční nařízení stanovuje povinnost koordinace mezi hlavním insolvenčním řízením a insolvenčními řízeními vedlejšími. SDEU se vztahem mezi těmito řízeními zabýval v rozsudku *Bank Handlowy*.³²⁰ Zde šlo o případ polské společnosti (dlužníka) nepřímo kontrolované

---

³¹¹ Tedy byla vyvrácena domněnka umístění COMI v místě sídla právnické osoby ve smyslu čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

³¹² Srov. čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

³¹³ Resp. na dlužníka, ohledně jehož majetku bylo zahájeno insolvenční řízení.

³¹⁴ Srov. čl. 4 odst. 1 Insolvenčního nařízení. Oproti tomu vedlejší insolvenční řízení má vlastní *lex fori concursus* uvedené v čl. 28 Insolvenčního nařízení, srov. také HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 111. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf [cit. 2016-04-15].

³¹⁵ Srov. recitál č. 15 Insolvenčního nařízení: „Místní příslušnost v rámci členského státu musí být upravena vnitrostátním právem dotyčného státu.“

³¹⁶ Srov. čl. 3 odst. 2, 3 Insolvenčního nařízení.

³¹⁷ Srov. čl. 29 písm. a) Insolvenčního nařízení.

³¹⁸ Srov. čl. 29 písm. b) Insolvenčního nařízení.

³¹⁹ srov. HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings, str. 111 - 112. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf. [cit. 2016-04-15].

³²⁰ *Bank Handlowy*, rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2012 ve věci C – 116/11. (dostupný na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d5173f5c199b0b46f990ac9ad4>

francouzskou společností,³²¹ ohledně níž bylo u francouzského soudu zahájeno hlavní insolvenční řízení vzhledem k tomu, že se COMI dlužníka nacházelo ve Francii. Polská společnost *Bank Handlowy* pak podala jakožto věřitel dlužníka návrh na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení u polského soudu. Posléze francouzský soud schválil záchranný plán dlužníka, který zahrnoval rozložení splacení dluhů a opatření k záchraně celé skupiny společností, do které patřil dlužník.³²² Polský soud se tedy obrátil na SDEU s předběžnými otázkami ohledně vztahu hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení dle Insolvenčního nařízení.

Na první otázku ohledně výkladu pojmu „skončení úpadkového řízení“ dle č. 4 odst. 1, 2 písm. j) Insolvenčního nařízení SDEU odpověděl tak, že tomuto termínu nelze přiřazovat autonomní význam³²³ a je třeba ho vykládat v souladu se zásadou *lex fori concursus* na základě vnitrostátního práva státu, jehož soudy toto insolvenční řízení zahájily.^{324, 325}

Druhá otázka se týkala čl. 27 Insolvenčního nařízení, konkrétně pak toho, zda z jeho výkladu vyplývá, že dlužníková platební neschopnost v tomto jiném státě nesmí být soudy přezkoumána, či zda takové přezkoumání jen není vyžadováno. Na tuto otázku pak SDEU odpověděl tak, že soud rozhodující o návrhu na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení nemůže zkoumat platební neschopnosti dlužníka, proti němuž bylo zahájeno hlavní řízení v jiném členském státě.³²⁶ Jiné posouzení by pak vedly k „*nevyhnutelným obtížím, které by vzhledem k neexistenci definice pojmu „platební neschopnost“ v nařízení vyplývaly z uplatňování rozdílných vnitrostátních koncepcí platební neschopnosti různými soudy. Kromě toho... platební neschopnost musí být předmětem celkového posouzení s ohledem na majetkovou situaci dlužníka, tak jak se globálně projevuje ve všech členských státech, nikoli předmětem izolovaných posouzení omezených na zohlednění aktiv nacházejících se na daném území.*“³²⁷

Třetí otázka pak řešila situaci, kdy zahájení vedlejšího likvidačního řízení by mohlo být v rozporu s účelem hlavního insolvenčního řízení, které směřovalo k záchraně dlužníka a mimo jiné

[7ddaebdf.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSbNf0?text=&docid=130249&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=501182](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/848/oj/2015/848/01/eng?uri=base%7B%7D%2Freg%2F2015%2F848%2Foj%2F2015%2F848%2F01%2Feng&from=doctrinal) [cit. 2016-04-15].

³²¹ Ta vlastnila 100 % obchodní podíl v německé společnosti, která vlastnila 90 % v polské společnosti.

³²² *Bank Handlowy*, body 17 – 23.

³²³ *Ibid.*, bod 50.

³²⁴ *Ibid.*, bod 52.

³²⁵ Toto má význam zejména pro zahájení dalšího hlavního řízení ohledně dlužníka. Pokud již hlavní insolvenční řízení bylo skončeno, nic nebrání podání návrhu na zahájení nového hlavního insolvenčního řízení v jiném státě, za předpokladu, že se jeho COMI v mezidobí do tohoto státu přesunulo. K tomu srov. *Bank Handlowy*, bod 37, 40, 43.

³²⁶ *Bank Handlowy*, bod 74.

³²⁷ *Ibid.*, bod 71.

obsahovalo zákaz prodeje dlužníkovu majetku.³²⁸ SDEU k tomuto problému zaujal stanovisko, že i za dané situace tento postup Insolvenční nařízení umožňuje,³²⁹ a to vzhledem k postavení vedlejšího insolvenčního řízení v systému Insolvenčního nařízení.³³⁰ Rizika vyplývající z konfliktu zájmů hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení pak mají být řešena v souladu s koordinačními pravidly, která svěřují insolvenčnímu správci hlavního řízení nástroje, kterými může ovlivňovat vedlejší řízení.³³¹

SDEU pak zašel tak daleko, že odkázal na zásadu loajální spolupráce, obsaženou v čl. 4 odst. 3 SEU, z níž dovodil, že soud příslušný k zahájení vedlejšího řízení má zohlednit cíle hlavního insolvenčního řízení a přihlédnout k systematickému nařízení a k jeho cíli zajistit účinný průběh insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem koordinací hlavního a vedlejšího řízení, a to s předností hlavního řízení.³³² Skutečnost, že SDEU k zodpovězení této otázky musel svou argumentaci opřít až o jednu ze základních zásad evropského práva, naznačuje, že koordinace hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení není v Insolvenčním nařízení zcela uspokojivě vyřešena.³³³

3.2.4 Sekundární insolvenční řízení v Novém insolvenčním nařízení

Zpráva Komise se k hodnocení sekundárních insolvenčních řízení postavila celkem kriticky. Podle ní se nepodařilo naplnit jejich smysl, jak je uveden v Insolvenčním nařízení³³⁴ a vedlejší řízení byla často zneužívána či využívána k jiným účelům, než byl úmysl zákonodárce.³³⁵ Odkázala pak na hodnotící studii, již si Komise nechala vypracovat a která zmiňuje za nejpalčivější problémy zejména povinnost vést vedlejší insolvenční řízení ve formě likvidačního řízení, neexistenci zvláštních pravidel ohledně zahajování vedlejších řízení, vágní ustanovení Insolvenčního nařízení ohledně kooperace insolvenčních správců, atd.³³⁶ Všechny tyto problémy činily v aplikační praxi velké problémy a byly méně či více adresovány i v rozhodnutích Soudního dvora Evropské unie zmíněných v předchozích kapitolách.

---

³²⁸ *Ibid*, bod 59.

³²⁹ *Ibid*, bod 57.

³³⁰ *Ibid*, bod 58.

³³¹ Srov. např. čl. 33 odst. 1, čl. 34 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

³³² *Bank Handlowy*, bod 62, 63.

³³³ MUCCIARELLI, Federico M. Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?, ECFR 2016, 1–30, str. 26.

³³⁴ Srov. recitál č. 19 Insolvenčního nařízení

³³⁵ Zpráva Komise, str. 13.

³³⁶ *Ibid*, str. 14.

Nové insolvenční nařízení zachovává systematiku hlavního a sekundárních řízení obsaženou v Insolvenčním nařízení, nicméně odráží zmíněné požadavky, uvedené ve Zprávě Komise, a přináší v oblasti sekundárních řízení řadu poměrně zajímavých novinek. Za prvé reaguje na potíže, které v praxi vznikly tím, že vedlejší insolvenční řízení může být zahájeno a vedeno pouze jako řízení likvidační.³³⁷ Vedlejší insolvenční řízení tak nyní může být nápomocné hlavnímu insolvenčnímu řízení při restrukturalizaci insolvenčního dlužníka.³³⁸ Články 41 až 43 Nového insolvenčního nařízení navíc významně rozšiřují kooperační pravidla mezi jednotlivými insolvenčními správci navzájem, mezi jednotlivými insolvenčními soudy navzájem a mezi insolvenčními správci a soudy. V případě spolupráce mezi insolvenčními správci pak Nové nařízení připouští i uzavření závazných dohod nebo protokolů.³³⁹ Dále je dle čl. 38 odst. 4 Nového insolvenčního nařízení správce hlavního insolvenčního řízení nově oprávněn významně intervenovat do vedlejšího insolvenčního řízení. Na základě tohoto ustanovení totiž může soud příslušný k vedení vedlejšího řízení žádat o zahájení jiného druhu řízení dle vnitrostátního práva, je – li tento druh řízení nejvhodnější jak pro uplatnění zájmů místních věřitelů, tak pro koordinaci mezi hlavním a vedlejším řízením. Ze stejných důvodů pak insolvenční správce hlavního řízení může navrhnout přeměnu vedlejšího řízení na jiný druh insolvenčního řízení i po jeho zahájení.³⁴⁰ Nově také správci hlavních insolvenčních řízení mohou v řízeních vedlejších navrhnout restrukturalizační plány.³⁴¹

Pojem provozovny pak Nové insolvenční nařízení přejímá bez větších změn. Nově je pouze stanovena podmínka, že aby se jednalo o provozovnu ve smyslu Nového insolvenčního nařízení, musí dlužník vykonávat nikoliv přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů a majetku alespoň po dobu 3 měsíců před podáním návrhu na zahájení hlavního insolvenčního řízení.³⁴² Jde zřejmě o reakci na změny ohledně určení mezinárodní příslušnosti v Novém insolvenčním nařízení, které stanoví, že vyvratitelná domněnka umístění COMI v místě sídla dlužníka se uplatní pouze, pokud v posledních 3 měsících před zahájením insolvenčního řízení nedošlo k přesunu sídla dlužníka do jiného členského státu.³⁴³ Dovození, že i v tomto případě se jedná o snahu o zamezení škodlivého *forum shopping* tím, že nebude možné zahájit vedlejší

---

³³⁷ Srov. rozhodnutí *Bank Handlowy* výše.

³³⁸ MUCCIARELLI, Federico M. Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?, ECFR 2016, 1–30, str. 26.

³³⁹ Srov. čl. 41, poslední věta, Nového insolvenčního nařízení.

³⁴⁰ Srov. čl. 51 Nového insolvenčního nařízení.

³⁴¹ Srov. čl. 47 Nového insolvenčního nařízení.

³⁴² srov. čl. 2 odst. 10 Nového insolvenčního nařízení.

³⁴³ srov. čl. 3 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení.

insolvenční řízení dlužníka ve státě, kam jím byla „narychlo“ a účelově před zahájením hlavního insolvenčního řízení přesunuta provozovna z jiného členského státu.

3.2.4.1 Syntetická vedlejší řízení

Návrh na změnu Insolvenčního nařízení³⁴⁴ pak navrhl zavedení nového institutu v oblasti vedlejších insolvenčních řízení, takzvaného syntetického vedlejšího řízení.³⁴⁵ Podstata tohoto institutu spočívá v tom, že soud, u něhož byl podán návrh na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení, může toto řízení odmítnout zahájit, pokud ho o to požádá správce hlavního insolvenčního řízení a jsou zde jiné záruky ochrany místních věřitelů než skrze vedlejší řízení. Návrh na změnu Insolvenčního nařízení zmiňuje ještě jednu situaci, ve které se syntetické vedlejší řízení uplatní, a to v případě, kdy insolvenční správce hlavního řízení učiní slib místním věřitelům, že s nimi bude zacházeno, a na jejich práva ohledně rozdělování výtěžku se bude hledět tak, jako by bylo zahájeno vedlejší řízení. Princip syntetického vedlejšího řízení je tedy takový, že se za jistých okolností nezahájí řízení vedlejší, ačkoliv by pro to byly splněny podmínky, a to v zájmu centralizace insolvenčního řízení a tedy maximalizace principu universality. Nové insolvenční nařízení jeho úpravu inkorporovalo do svého čl. 36.

Z mého pohledu jde o jistě zajímavý institut způsobilý zefektivnit průběh hlavního insolvenčního řízení. Nicméně pouze praxe ukáže, na kolik budou syntetická vedlejší řízení využívána a na kolik nová koordinační pravidla obsažená v Novém insolvenčním nařízení donutí soudy členských států v této záležitosti spolupracovat s hlavními insolvenčními správci. Byla to totiž právě koordinace insolvenčních řízení, kterou Zpráva komise označila za jeden ze zásadních problémů současného Insolvenčního nařízení.

---

³⁴⁴ Návrh na změnu Insolvenčního nařízení, str. 7 – 8.

³⁴⁵ *Syntetické vedlejší řízení* je pojem common law vytvořený nedávnými rozhodnutími anglických soudů (Re MG Rover Belux SA/NV (in admin.) [2007] B.C.C. 446.; Re Collins & Aikman Corporation Group [2005] EWHC 1754 (Ch); Re Nortel Network [2009] EWHC (Ch) 206.). Tato rozhodnutí přijala praxi některých insolvenčních správců, kteří uspokojili věřitele na základě pravidel členských států, v nichž měl dlužník provozovnu. Na oplátku pak tito věřitelé nepodali návrh na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení. K tomu srov. MUCCIARELLI, Federico M. Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?, ECFR 2016, 1–30, str. 27 – 28.

4 MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST K ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ Z INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ VYPLÝVAJÍCÍCH V EVROPSKÉM ÚPADKOVÉM PRÁVU

4.1 Vztah Insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I bis

Na úvod této kapitoly je třeba zmínit, že mezi nařízením Brusel I bis a Insolvenčním nařízením jde o vztah generality a speciality, přičemž nařízení Brusel I bis je obecným evropským předpisem pro příslušnost a uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a soudních věcech.³⁴⁶ Podle nařízení Bruselu I bis se pak také řídí vlastní výkon rozhodnutí o úpadku a uznání a výkon rozhodnutí s insolvenčním řízením související, avšak ne dostatečně bezprostředně.³⁴⁷ Oblastí, kde se tato dvě nařízení střetávají nejvíce, je pak právě problematika mezinárodní příslušnosti k zahájení řízení souvisejících s insolvenčním řízením. Insolvenční nařízení nám sice podává odpověď na otázku, jaká pravidla se užijí k určení mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavních a vedlejších insolvenčních řízení, příslušností k zahájení řízení s insolvenčním řízením spojených se však zabývá pouze velmi vágně,³⁴⁸ čímž dává vzniknout pochybnostem, zda se v konkrétních případech užije pro určení mezinárodní příslušnosti k zahájení takových řízení nařízení Brusel I bis, nebo Insolvenční nařízení.

Tato nejasnost právní úpravy má své kořeny v historickém vývoji evropského procesního práva. Při tvorbě Bruselské úmluvy bylo původním záměrem obsáhnout v ní také insolvenční řízení a řízení s ním související.³⁴⁹ Tyto však nakonec byly z Bruselské úmluvy vyloučeny na základě „zvláštní povahy těchto záležitostí a hlubokými rozdíly mezi zákony členských států.“³⁵⁰ Příslušnost k zahájení řízení souvisejících s insolvenčním řízením a nespádajících do působnosti

---

³⁴⁶ LYČKA, Martin: Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, [Právní rozhledy 17/2010, s. 616].

³⁴⁷ LYČKA, Martin: Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, [Právní rozhledy 17/2010, s. 616]. Srov. také čl. 25 odst. 1, 2 Insolvenčního nařízení.

³⁴⁸ Recitál č. 6 Insolvenčního nařízení pouze stanovuje, že: „V souladu se zásadou proporcionality se toto nařízení omezuje na ustanovení, která upravují příslušnost pro zahájení úpadkových řízení a rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě úpadkových řízení a s takovými řízeními úzce souvisí.“

³⁴⁹ BOS, Titia M. The european insolvency regulation and the harmonization of private international law in Europe, Netherlands International Law Review, L: 31-57, 2003., str. 41.

³⁵⁰ *Gourdain v. Nadler*, rozsudek SDEU ze dne 22. února 1979, ve věci C – 133/78. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?isOldUri=true&uri=CELEX:61978CJ0133> [cit. 2016-04-20].

Bruselské úmluvy tedy zůstala na vnitrostátních pravidlech jednotlivých členských států. Tato nevyhovující situace pak trvala několik desetiletí, kdy probíhaly snahy o kodifikaci pravidel také pro přeshraniční insolvenční,³⁵¹ které vyvrcholily až vstupem v účinnost Insolvenčního nařízení.³⁵²

Nařízení Brusel I bis tak ve svém čl. 1 odst. 2 písm. b) výslovně vylučuje ze své působnosti „*insolvenční a podobná řízení*“.³⁵³ Podle Virgos – Schmidtovy zprávy, která klade důraz na to, aby mezi nařízením Brusel I bis a Insolvenčním nařízením nevznikaly neospravedlnitelné mezery, by tak tato podobná řízení měla spadat právě do působnosti Insolvenčního nařízení.³⁵⁴

Insolvenční nařízení tato *podobná řízení* nicméně nikde výslovně neupravuje, ani neobsahuje jejich výčet. Pouze v článku 3 Insolvenčního nařízení stanovuje příslušnost pro zahájení insolvenčního řízení a v čl. 16 stanovuje pravidla pro uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčních řízení v rámci EU, avšak žádný z těchto článků neříká nic o řízeních s insolvenčním řízením souvisejících.³⁵⁵ Při demarkaci mezi záležitostmi Insolvenčního nařízení a nařízením Brusel I tak Insolvenční nařízení spoléhá na pravidla vytvořená judikaturou SDEU, zejména rozsudkem *Gourdain*.³⁵⁶ Jistým vodítkem při určení, která řízení do oblasti těchto *podobných řízení*, na která se nevztahuje působnost nařízení Brusel I bis, spadají, může být Virgos – Schmidtova zpráva,³⁵⁷ která demonstrativně vypočítává žaloby, jež mají základ v insolvenčním právu a jsou uplatnitelné pouze během insolvenčního řízení nebo v přímé souvislosti s ním. Jde zejména o žaloby na neúčinnost jednání poškozujících zájmy věřitelů, žaloby na ručení členů statutárních orgánů na základě insolvenčních pravidel, žaloby vztahující se k popření pohledávek insolvenčním správcem, žaloby mezi insolvenčním správcem a dlužníkem týkající se majetkové podstaty atd.

4.2 Princip *vis attractiva concursus* v Insolvenčním nařízení

Virgos – Schmidtova zpráva potvrzuje, že Insolvenční nařízení nestanovuje jasné limity mezinárodní příslušnosti dle čl. 3 Insolvenčního nařízení a připouští, že některé státy ve svých právních řádech uznávají doktrínu *vis attractiva concursus*, na základě které soud, u nějž bylo

---

³⁵¹ K tomu blíže srov. kapitola č. 2 této práce.

³⁵² BOS, Titia M. The european insolvency regulation and the harmonization of private international law in Europe, Netherlands International Law Review, L: 31-57, 2003., str. 41.

³⁵³ Nařízení Brusel I. (stejně jako Bruselská úmluva, na kterou navázalo) obdobně ze své působnosti vylučovalo v čl. 1 odst. 2 „*konkursy, vyrovnání a podobná řízení*.“

³⁵⁴ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 77.

³⁵⁵ MCCORMACK, Gerard. Reconciling European Conflicts and Insolvency Law. European Business Organization Law Review 15: 309-336. doi:10.1017/S1566752914001153, str. 315 – 316.

³⁵⁶ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 77.

³⁵⁷ *Ibid.*, bod 196.

zahájeno insolvenční řízení, je příslušný nejen k samotnému insolvenčnímu řízení, ale i k řízením vzniklým v jeho souvislosti.³⁵⁸ Doktrína *vis attractiva concursus* nebyla Insolvenčním nařízením výslovně přijata, avšak z některých jeho ustanovení přesto vyplývá, že soudy státu, který zahájil insolvenční řízení, by měly být příslušné i k zahájení řízení s ním souvisejících.³⁵⁹ Tak tomu je v případě již zmíněného recitálu č. 6 Insolvenčního nařízení a v případě čl. 25 Insolvenčního nařízení, který se týká uznávání rozhodnutí vyplývajících přímo z insolvenčních řízení a s nimi úzce spojených, a to i když je učinil jiný soud než ten, který zahájil samotné insolvenční řízení.³⁶⁰

Byl to právě zmíněný recitál č. 6 a čl. 25 Insolvenčního nařízení, o které SDEU opřel svou argumentaci v rozsudku *Deko Marty*.³⁶¹ V dané věci byl skutkový stav takový, že belgická společnost *Deko Marty* přijala peněžité plnění od německé společnosti den před tím, než byl ohledně této německé společnosti podán návrh na zahájení insolvenčního řízení u německého soudu. Insolvenční správce ustanovený německé společnosti se domáhal neúčinnosti zmíněného převodu peněžních prostředků u německého soudu odpůřčí žalobou.³⁶² Podle německého práva musela být odpůřčí žaloba podána u soudu státu, ve kterém má žalovaný sídlo (v tomto případě Belgie). Naopak podle belgického práva odpůřčí žaloba měla být projednána soudem, který vedl insolvenční řízení (v tomto případě soud německý).³⁶³ Došlo tak k negativnímu kompetenčnímu konfliktu mezi soudy dvou členských států a německý soud věc příslušnosti k zahájení řízení o odpůřčí žalobě předložil k posouzení SDEU.

Předběžná otázka zněla, zda soudy členského státu, kde bylo zahájeno insolvenční řízení dlužníka, jsou dle Insolvenčního nařízení příslušné rozhodovat o odpůřčí žalobě podané v rámci tohoto řízení vůči dlužníku se sídlem v jiném členském státě.³⁶⁴

SDEU při odpovědi na tuto otázku připomněl svou judikaturu ohledně působnosti Bruselské úmluvy, jmenovitě na rozsudek ve věci *Gourdain*, ve kterém rozhodl tak, „že žaloba ... se pojí s úpadkovým řízením, **jestliže přímo vyplývá z úpadku a úzce souvisí s daným konkurzním nebo**

---

³⁵⁸ *Ibid*, bod 77.

³⁵⁹ MCCORMACK, Gerard. Reconciling European Conflicts and Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 15: 309-336. doi:10.1017/S1566752914001153, str. 315 – 316.

³⁶⁰ Srov. *Deko Marty*, bod 27.

³⁶¹ *Deko Marty*, Rozsudek SDEU ze dne 12. února 2009 ve věci C – 339/07. Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76240&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=24029> [cit. 2016-04-25].

³⁶² *Deko Marty*, bod 12,13.

³⁶³ CARBALLO PINEIRO, L. *Vis Attractiva Concursus in the European Union: Its Development by the European Court of Justice*, InDret. 2010, str. 7. Dostupný na: http://www.indret.com/pdf/750_es.pdf [cit. 2016-04-25].

³⁶⁴ *Deko Marty*, bod 14.

vyrovnacím řízením. ³⁶⁵ Žaloby splňující toto kritérium pak dle rozsudku *Gourdain* nespádaly do působnosti Bruselské úmluvy. ³⁶⁶ Odkaz na zmíněný rozsudek nebyl žádné novum – zmiňovala jej ve stejné souvislosti i *Virgos – Schmidtova zpráva*. ³⁶⁷ Co však učinilo rozsudek ve věci *Deko Marty* přelomovým, byla skutečnost, že SDEU poprvé označil řízení naplňující zmíněná kritéria za spadající do působnosti Insolvenčního nařízení, a to na základě jeho recitálu č. 6. ³⁶⁸ Tento výklad SDEU pak podpořil i tím, že na základě čl. 25 Insolvenčního nařízení mají členské státy povinnost uzнат rozhodnutí, která přímo vyplývají z úpadkového řízení a úzce s ním souvisí. ³⁶⁹

Na základě výše uvedeného tak SDEU shrnul, že je nutné čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení vykládat tak, že soudy členského státu, na jehož území bylo řízení zahájeno, jsou také příslušné rozhodnout o žalobách, které přímo vyplývají z uvedeného řízení a úzce s ním souvisí, ³⁷⁰ přičemž opačný výklad by byl proti cíli Insolvenčního nařízení zvýšit účinnost a rychlost přeshraničních insolvenčních řízení a zamezit fenoménu *forum shopping*. ^{371, 372} Tím byla SDEU potvrzena doktrína *vis attractiva concursus* ohledně řízení souvisejících s řízením insolvenčním.

4.3 Přesahy a mezery v rámci působnosti Insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I bis

Z výše uvedeného vyplývá, že Insolvenční nařízení a nařízení Brusel I bis jsou dvěma vzájemně se vylučujícími instrumenty, jež však fungují ve vzájemné synergii - Insolvenční nařízení v insolvenčních věcech a nařízení Brusel I bis v občanských a obchodních věcech. Jak bylo uvedeno výše, nařízení Bruselu I bis je předpisem obecným, ke kterému je Insolvenční nařízení speciální. ³⁷³ Z judikatury SDEU vyplývá, že působnost nařízení Bruselu I bis by měla být interpretována extenzivně a že Insolvenční nařízení by mělo být jednou z výjimek z této

---

³⁶⁵ *Gourdain v. Nadler*, bod 4.

³⁶⁶ *Deko Marty*, bod 19.

³⁶⁷ *Virgos – Schmidtova zpráva*, bod. 77.

³⁶⁸ *Deko Marty*, bod 20.

³⁶⁹ *Ibid*, bod 25-27.

³⁷⁰ *Ibid*, bod 21.

³⁷¹ Srov. recitál č. 2, 4, 8 Insolvenčního nařízení.

³⁷² Nicméně tento argument neplatí beze zbytku, když právě zakotvení doktríny *vis attractiva concursus* posiluje význam COMI z důvodu, že řízení související s hlavním insolvenčním řízením budou zpravidla řešena u soudu státu, v němž se dlužníkovo COMI nachází. To pak může být právě jedním z dalších důvodů pro to, aby dlužník své COMI přesunul do jiného státu. Srov. CARBALLO PINEIRO, L. *Vis Attractiva Concursus in the European Union: Its Development by the European Court of Justice*, InDret. 2010, str. 11. Dostupný na: http://www.indret.com/pdf/750_es.pdf. [cit. 2016-04-25].

³⁷³ LYČKA, Martin: Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, [Právní rozhledy 17/2010, s. 616].

působnosti, tedy by jeho působnost měla být vykládána restriktivně.³⁷⁴ Tento postoj SDEU zaujal ve svém rozhodnutí *German Graphics*.³⁷⁵

V tomto případě německá společnost *German Graphics* uzavřela kupní smlouvu s nizozemskou společností, jejímž předmětem byl prodej grafických strojů.³⁷⁶ Tato kupní smlouva obsahovala výhradu vlastnictví k prodávaným grafickým strojům. Ohledně nizozemské společnosti bylo následně zahájeno insolvenční řízení a o několik dnů později společnost *German Graphics* uplatnila u německého soudu nárok na základě výhrady vlastnického práva ke strojům, které se v té době již nacházely v Nizozemsku.³⁷⁷ Německý soud žalobě vyhověl a rozhodnutí bylo následně uznáno nizozemskými soudy, nicméně proti tomu se odvolal insolvenční správce nizozemské společnosti. Nizozemské soudy se tak obrátily na SDEU s předběžnými otázkami týkajícími se vztahem mezi Insolvenčním nařízením a nařízením Brusel I., a to ohledně uznávání a výkonu rozhodnutí na základě čl. 25 insolvenčního nařízení.

SDEU ve svém rozhodnutí určil pravidla pro výklad zmíněného článku 25 Insolvenčního nařízení. Podle jeho výkladu se první odstavec tohoto článku vztahuje na tři druhy rozhodnutí. Prvním z nich jsou rozhodnutí upravující průběh a ukončení insolvenčního řízení, druhým z nich jsou rozhodnutí přímo vycházející z insolvenčního řízení a která s ním mají úzkou souvislost a třetím z nich řízení o ochranných opatřeních.³⁷⁸ Druhý odstavec se pak vztahuje na ostatní řízení, tedy ta, která s insolvenčním řízením sice souvisí, nicméně ne dostatečně. Rozhodnutí dle druhého odstavce pak nejsou rozhodnutími, která spadají do oblasti působnosti Insolvenčního nařízení. To však automaticky neznamená, že spadají do působnosti nařízení Brusel I bis. Z toho vyplývá, že nařízení Brusel I bis se pro uznání a výkon rozhodnutí dle článku 25 odst. 2 Insolvenčního nařízení použije pouze v případě, že tato rozhodnutí do jeho působnosti spadají.³⁷⁹

SDEU tedy v této otázce uzavřel, že je nejprve vždy třeba určit, zda je předmětné rozhodnutí rozhodnutím ve smyslu čl. 25 odst. 1 Insolvenčního nařízení. Pokud je odpověď na tuto otázku

---

³⁷⁴ MCCORMACK, Gerard. Reconciling European Conflicts and Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 15: 309-336. doi:10.1017/S1566752914001153, str. 315 – 316.

³⁷⁵ *German Graphics*, rozsudek SDEU ze dne 10. září 2009 ve věci C – 292/08. Dostupný na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72646&pageIndex=0&doclang=CS&m ode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=367021> [cit. 2016-04-25].

³⁷⁶ *German Graphic*, bod 9.

³⁷⁷ *Ibid*, bod 10 – 12.

³⁷⁸ *German Graphics*, bod 16.

³⁷⁹ *Ibid*, bod 17.

záporná, je třeba určit, zda dané rozhodnutí obecně spadá působnosti nařízení Brusel I bis, a tedy se jím bude plně řídit.³⁸⁰

Druhá část předběžné otázky se týkala kvalifikace řízení o výhradě vlastnictví k majetku, který se nachází na území státu, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení, tedy zda takové řízení spadá do působnosti Insolvenčního nařízení či nařízení Brusel I bis. SDEU rozhodl, že takové řízení není vyloučeno z aplikace nařízení Brusel I. dle jeho čl. 1 odst. 2 písm. b),³⁸¹ a to z důvodu, že pro posouzení otázky působnosti je rozhodná intenzita vztahu mezi tímto řízením a úpadkovým řízením.³⁸² V daném případě nebyl tento vztah ani dostatečně přímý, ani dostatečně úzký, aby dané řízení bylo z působnosti nařízení Brusel I bis vyloučeno.³⁸³ Žaloba týkající se výhrady vlastnického práva totiž nepředstavuje žalobu vycházející z insolvenčního práva a k jejímu podání není ani potřeba zásahu insolvenčního správce.³⁸⁴

V souladu s výše uvedeným by pak pojem obchodní a občanské věci měl být vykládán co nejšířěji, naopak působnost Insolvenčního nařízení by měla být vnímána spíše restriktivně.³⁸⁵ Řízení, jehož základem je výhrada vlastnického práva k věci, tedy není v dostatečně přímé souvislosti s úpadkovým řízením, a jakožto spadající do působnosti nařízení Brusel I. bylo správně uznáno nizozemským soudem.³⁸⁶

V kontrastu k rozhodnutí *German Graphics* pak SDEU rozhodl ve věci *SCT Industri*.³⁸⁷ V tomto případě šlo o kvalifikaci rozhodnutí, kterým soud odmítl zapsat vlastnické právo k obchodnímu podílu z důvodu, že insolvenční správce k takovému převodu nebyl podle vnitrostátního práva oprávněn. SDEU rozhodl, že tato situace spadá do výjimky z působnosti nařízení Brusel I bis³⁸⁸ a zároveň se odvozuje přímo z úpadkového řízení a úzce se k němu pojí.³⁸⁹

Problémy v praxi vyvstávají ohledně otázky, zda je příslušnost k zahájení řízení z insolvenčního řízení vyplývajícího příslušností výlučnou či nevýlučnou. Zatímco v případě *Deko Marty*

---

³⁸⁰ *Ibid*, bod. 16, 17.

³⁸¹ *Ibid*, bod. 38.

³⁸² *Ibid*, bod 29.

³⁸³ *Ibid*, bod 30.

³⁸⁴ *Ibid*, bod 32.

³⁸⁵ *Ibid*, bod 23 – 25.

³⁸⁶ LYČKA, Martin: Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, [Právní rozhledy 17/2010, s. 616].

³⁸⁷ *SCT Industri*, rozsudek SDEU ze dne 2. července 2009 ve věci C-111/08. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62008CJ0111&from=EN> [cit. 2016-04-28].

³⁸⁸ *Ibid*, bod 33.

³⁸⁹ *Ibid*, bod 31.

generální advokát označil příslušnost za „relativně výlučnou“,³⁹⁰ V anglickém rozsudku *Polymer Vision*³⁹¹ byly obě strany toho názoru, že existují řízení, která mohou spadat do působnosti obou nařízení. Touto otázkou se měl SDEU zabývat v případě *F – Tex SIA*,³⁹² nicméně na ní odmítl odpovědět z důvodu, že tato otázka nebyla nezbytná pro rozhodnutí v dané věci.³⁹³ Nevyřešení této otázky vnáší nejistotu jak pro žalobce, tak pro žalovaného, když si žalobce nemůže být jistý, kde má podat žalobu, a žalovaný neví, u soudu kterého státu může být žalován.³⁹⁴ *De lege ferenda* tak lze doporučit výslovnou úpravu této záležitosti tak, aby bylo postaveno najisto, zda u zmíněných řízení jde o příslušnost výlučnou, či nevýlučnou.

Kromě situací, kdy se Insolvenční nařízení a nařízení Brusel I bis překrývají, se problematickými mohou jevit případy, kdy naopak mezi těmito nařízeními existují mezery. SDEU tuto možnost připustil v rozsudku *German Graphics*,³⁹⁵ když přiznal, že mohou existovat obchodní záležitosti, jež spadají mimo působnost obou nařízení, aniž by však přitom poskytl konkrétní příklad. Lze si však představit, že by mohlo jít např. o situaci, kdy je v členském státě zahájen druh insolvenčního řízení vymykající se z definice kolektivního úpadkového řízení, které zahrnuje částečné nebo úplné zabavení majetku dlužníka a jmenování správce podstaty³⁹⁶ a zároveň spadající mimo působnost nařízení Brusel I bis. Je tedy zřejmé, že přestože si Virgos – Schmidtova zpráva kladla za cíl vyhnout se neospravedlnitelným mezerám v rámci vztahu Insolvenčního nařízení a Bruselské úmluvy,³⁹⁷ tento cíl dosud nezůstal beze zbytku naplněn.

4.4 Mezinárodní příslušnost k zahájení řízení z insolvenčního řízení vyplývajících v Novém insolvenčním nařízení

Zpráva Komise potvrdila nedostatečnost úpravy příslušnosti pro projednání žalob souvisejících s úpadkovým řízením, když rozhraničení mezi Insolvenčním nařízením a nařízením Brusel I bis označila za jednu z jeho nejkontroverznějších otázek.³⁹⁸ Za neuspokojivý také označila stav, kdy

---

³⁹⁰ Stanovisko generálního advokáta ve věci *Deko Marty*, bod 69. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62007CC0339&from=EN> [cit. 2016-04-25].

³⁹¹ *Polymer Vision v. Van Dooren* [2011] EWHC 2951, odst. 46 a 62.

³⁹² *F – Tex SIA*, rozsudek SDEU ze dne 19. dubna 2012 ve věci C – 213/10. Dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62010CJ0213&from=EN> [cit. 2016-04-25].

³⁹³ *Ibid.*, bod 50, 51.

³⁹⁴ MCCORMACK, Gerard. Reconciling European Conflicts and Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 15: 309-336. doi:10.1017/S1566752914001153, str. 317.

³⁹⁵ *German Graphics*, bod. 17, 18.

³⁹⁶ Srov. čl. 1 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

³⁹⁷ Virgos – Schmidtova zpráva, bod 77.

³⁹⁸ Zpráva Komise, str. 10.

pravidla pro určení příslušnosti k těmto žalobám nejsou obsažena v Insolvenčním nařízení a je třeba je dovozovat z judikatury SDEU.³⁹⁹

Nové insolvenční nařízení pak výše uvedené reflektuje, když pravidla pro příslušnost k zahájení řízení vyplývajících z insolvenčního řízení a úzce s ním souvisejících vtělilo do svého čl. 6. První odstavec tohoto ustanovení příslušnost pro projednání takových žalob přiznává takovému soudu, který je příslušný k zahájení insolvenčního řízení podle čl. 3 Nového insolvenčního nařízení. Tím došlo ke kodifikaci rozhodnutí *Deko Marty* a k výslovnému přijetí principu *vis attractiva concursus*.⁴⁰⁰

Navíc pak toto ustanovení výslovně uvádí vylučovací žaloby jako žaloby, které do kategorie žalob přímo vyplývajících z insolvenčního řízení a úzce s ním souvisejících náleží, přičemž jejich další demonstrativní výčet nalezneme v recitálu č. 35 Nového insolvenčního nařízení. Tento recitál také stanoví, že pokud žaloba vyplývající z insolvenčního nařízení souvisí s jinou žalobou v občanských a obchodních věcech, měl by mít insolvenční správce možnost obě tyto žaloby podat k soudu bydliště žalovaného, pokud je takový postup účelnější.⁴⁰¹ Toto pravidlo je pak inkorporováno do čl. 6 odst. 2 a 3 Nového insolvenčního nařízení. Tím je adresována kritika Komise, která nemožnost spojení žaloby dle Insolvenčního nařízení s žalobou spadající do působnosti nařízení Brusel I bis označila za nevyhovující.⁴⁰²

Nové insolvenční nařízení naopak neposkytuje přímou odpověď na to, zda je příslušnost k projednání žalob vyplývajících z insolvenčního řízení příslušností výlučnou či nevýlučnou. Avšak lze zastávat názor, že vzhledem k tomu, že samotné ustanovení čl. 6 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení je kodifikací rozsudku *Deko Marty*, mělo by se ohledně něj užít stejný výklad. To by znamenalo, že by příslušnost soudu v těchto věcech byla „relativně výlučná“.⁴⁰³ *Norkus* pak uvádí, že ze samotné skutečnosti, že nevýlučná příslušnost je zmíněna v následujících odstavcích čl. 6 Nového insolvenčního nařízení ohledně situací, kdy jsou řízení z insolvenčních řízení vyplývající úzce spojena s řízeními v občanských a obchodních věcech, a naopak není zmíněna v odst. 1 tohoto ustanovení, napovídá, že by příslušnost k řízení dle čl. 6 odst. 1 Nového

---

³⁹⁹ *Ibid*, str. 11.

⁴⁰⁰ *Ibid*, str. 10.

⁴⁰¹ Recitál č. 35 Nového insolvenčního nařízení pak jako příklad uvádí spojení žaloby o odpovědnosti za škodu na vedení společnosti dle insolvenčního práva s žalobou dle práva společností nebo obecné odpovědnosti za škodu.

⁴⁰² Zpráva Komise, str. 11.

⁴⁰³ Srov. Stanovisko generálního advokáta ve věci *Deko Marty*, bod 69. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62007CC0339&from=EN> [cit. 2016-04-30].

insolvenčního nařízení měla být výlučná.⁴⁰⁴ Lze s ním souhlasit v tom, že v této záležitosti by byla interpretace Soudního dvora Evropské unie vítána.

---

⁴⁰⁴ NORKUS, Rimvydas. Annex proceeding and the continued interplay with the Brussels Ia Regulation. ERA Forum (2015) 16:197–217 DOI 10.1007/s12027-015-0396-x, str. 207.

5 INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM V ČESKÉM PRÁVU

5.1 Česká úprava přeshraničního insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem

Insolvenční nařízení je v právním řádu České republiky přímo aplikovatelné, není třeba jej jakkoliv transponovat a má aplikační přednost před zákonem.⁴⁰⁵ V rámci této práce však nelze opomenout problematiku jeho navázání na český právní řád, což je fenomén, jemuž byla v České republice po dlouhou dobu věnována nedostatečná legislativní pozornost a ani současnou právní úpravu nelze v této záležitosti považovat za zcela uspokojivou.⁴⁰⁶

Navázání na Insolvenční nařízení je v českém právním řádu upraveno v § 426 až 430 InsZ. Tato ustanovení jsou systematicky zařazena do části třetí, hlavy druhé InsZ s názvem „*Vztah ke státům Evropské unie*“. Jak již z tohoto systematického pojmenování vyplývá, zmíněná ustanovení se nevztahují na přeshraniční insolvenční řízení bez evropského prvku. Vztahy k takovým řízením InsZ výslovně vůbec neřeší, nicméně jak je zmíněno v následujících kapitolách, nyní v této oblasti jistá pravidla stanoví § 111 a násl. ZMPS.

Ustanovení § 426 InsZ upravuje pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního insolvenčního řízení, přičemž v této záležitosti odkazuje na hraniční určovatel COMI. Vzhledem ke zmíněné aplikační přednosti Insolvenčního nařízení před InsZ se toto ustanovení jeví jako nadbytečné,⁴⁰⁷ přičemž stejný závěr lze přijmout i ohledně ostatních ustanovení InsZ ohledně mezinárodní příslušnosti k zahájení insolvenčního řízení. Úmyslem zákonodárce bylo především odkázat na Insolvenční nařízení a řešit některé dílčí otázky s ním související, je však otázkou, zda v některých oblastech nešlo o zbytečnou transpozici Insolvenčního nařízení mimo jeho pravomoc.⁴⁰⁸ Ustanovení § 426 odst. 2 InsZ hovoří o *evropském mezinárodním prvku*, což je pojem, který Insolvenční nařízení nezná.⁴⁰⁹ Jde o konstrukt používaný v InsZ pro „*skutečnost, že*

---

⁴⁰⁵ Čl. 288 SFEU, *Costa v ENEL*.

⁴⁰⁶ ČIHULA, Tomáš: Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, [Právní rozhledy 18/2006, s. 673].

⁴⁰⁷ HÁSOVÁ, J. MORAVEC, T. Insolvenční řízení. Vydání první. Praha : C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9, str. 229.

⁴⁰⁸ HÁSOVÁ, Jiřina. Insolvenční zákon: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8., str. 1449.

⁴⁰⁹ *Ibid.*

COMI jsou soustředěny v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska a současně alespoň jeden z věřitelů nebo část majetkové podstaty se nachází v některém z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska. “⁴¹⁰

Ustanovení § 427 se zabývá problematikou zastavení insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem v případě, že v průběhu tohoto insolvenčního řízení vyjde najevo, že se COMI ke dni jeho zahájení nacházel v jiném členském státě. Toto ustanovení je logickým navázáním na čl. 3 Insolvenčního nařízení, který stanovuje mezinárodní příslušnost.

Je povinností insolvenčního soudu zkoumat mezinárodní příslušnost jako základní podmínku insolvenčního řízení, a to kdykoliv v jeho průběhu. Pokud tedy insolvenční soud zjistí, že při zahájení insolvenčního řízení nebyl mezinárodně příslušný, je povinen insolvenční řízení *ex officio* zastavit.⁴¹¹ *De lege ferenda* lze v této věci doporučit podrobnější úpravu toho, jakým způsobem má být řízení zastaveno, které úkony má soud vykonat, jak má spolupracovat se soudy v jiných členských státech atd.⁴¹²

V následujícím § 428 InsZ pak jsou upraveny náležitosti prokazování insolvenčního správce ustanoveného do funkce příslušným soudem některého z členských států. Toto ustanovení je podle mého názoru taktéž nadbytečnou transpozicí čl. 19 Insolvenčního nařízení, jenž je s § 428 obsahově totožný. Ustanovení § 429 InsZ pak upravuje povinnost zveřejnění některých rozhodnutí dle čl. 21 Insolvenčního nařízení a § 430 InsZ povinnost insolvenčního soudu informovat známé věřitele dlužníka mající obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v členském státu EU o zahájení insolvenčního řízení a o rozhodnutí o úpadku dle čl. 40 Insolvenčního nařízení.

5.1.1 Věcná a místní příslušnost

Insolvenční nařízení ponechává určení vnitrostátní soudní příslušnosti plně v působnosti národních pravidel jednotlivých členských států.⁴¹³ InsZ pak pravidla pro určení věcné a místní příslušnosti soudů, pokud jsou české soudy příslušné na základě Insolvenčního nařízení,

---

⁴¹⁰ § 426 odst. 2 InsZ

⁴¹¹ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2013. ISBN 978-80-7357-243-3, komentář k § 427 InsZ.

⁴¹² *Ibid.*

⁴¹³ K tomu srov. recitál č. 15 Insolvenčního nařízení.

neobsahuje. Použijí se tedy obecná ustanovení pro určení věcné a místní příslušnosti obsažené v InsZ obsažená v jeho § 7 a násl.

Nutno podotknout, že úprava věcné a místní příslušnosti pro zahájení a vedení insolvenčního řízení nebyla dlouho v českém právním řádu uspokojivě vyřešena. Pouze § 7 InsZ odkazoval v této záležitosti na příslušná ustanovení OSŘ. Novelizace InsZ provedená v této oblasti zákonem č. 294/2013 Sb. s účinností od 1. ledna 2014 tuto do té doby roztržštěnou úpravu příslušnosti k zahájení insolvenčního řízení mezi InsZ a OSŘ zkonsolidovala, když odstranila odkaz na OSŘ a do InsZ včlenila nová ustanovení § 7a, týkající se věcné příslušnosti, a § 7b, upravující místní příslušnost. Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb. v této souvislosti uvádí, že „*se jeví logickým nekontaminovat nadále text občanského soudního řádu coby normy použitelné pro insolvenční řízení a incidenční spory jen subsidiárně, výslovnou úpravou „insolvenčních“ otázek, neboť ta podle své povahy zjevně náleží úpravě zvláštní (insolvenčnímu zákonu)*“⁴¹⁴ Věcně příslušnými tak jsou krajské soudy⁴¹⁵ a místně příslušnými obecné soudy dlužníků.⁴¹⁶ Právě odkazem na obecné soudy dlužníků pak zůstává vazba mezi InsZ a OSŘ ve věci určování místní příslušnosti, a je to také tato oblast, ve které vznikají v praxi problémy.⁴¹⁷

Při určení místní příslušnosti k insolvenčním řízením dle Insolvenčního nařízení, v nichž je COMI právnické osoby shodné s jejím sídlem, je možné odkázat na § 85 odst. 3 OSŘ ve spojení s § 85a OSŘ. Místně příslušným v takovém případě bude krajský soud, v jehož obvodu má tato právnická osoba sídlo.⁴¹⁸ O něco složitější je určení obecného soudu právnické osoby, pokud se její COMI nachází na území České republiky a zároveň má své sídlo v zahraničí. V takovém případě bude zřejmě nutné aplikovat § 86 odst. 3 OSŘ. Obecným soudem tak bude krajský soud, v jehož obvodu je v ČR umístěn závod zahraniční právnické osoby nebo organizační složka závodu zahraniční právnické osoby.⁴¹⁹ Uvažovat lze také nad § 86 odst. 2 OSŘ, tedy příslušností krajského soudu, v jehož obvodu má dlužník majetek.⁴²⁰ Místní příslušnost insolvenčního soudu

---

⁴¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, str. 111. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0> [cit. 2016-06-05].

⁴¹⁵ Srov. § 7a InsZ.

⁴¹⁶ Srov. § 7b odst. 1 InsZ.

⁴¹⁷ ČIHULA, Tomáš: Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, [Právní rozhledy 18/2006, s. 673].

⁴¹⁸ *Ibid.*

⁴¹⁹ Srov. v této oblasti rozsáhlou judikaturu ohledně pojmu provozovny v evropském insolvenčním právu.

⁴²⁰ ČIHULA, Tomáš: Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, [Právní rozhledy 18/2006, s. 673].

fyzických osob lze určit s odkazem na ustanovení § 85 odst. 1 OSŘ, které stanoví za místně příslušný v případě fyzické osoby „*okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje*“ U fyzických osob podnikajících se pak aplikuje § 85 odst. 2 OSŘ a místně příslušným tak bude krajský soud, v jehož obvodu má tato osoba sídlo.

InsZ pak po výše zmíněné novele zakládá i zvláštní místní příslušnost soudů, u kterých lze insolvenční řízení zahájit vedle soudů obecných, a to v případě úpadku nebo hrozícího úpadku osoby tvořící s dlužníkem koncern⁴²¹ a v případě insolvenčního řízení dlužníka, který je zahraniční osobou, pokud to nevylučuje Insolvenční nařízení.⁴²² V prvním případě je vedle obecného soudu příslušný také insolvenční soud, u něhož probíhá insolvenční řízení dlužníka, který s touto osobou tvoří koncern, v případě druhém lze insolvenční řízení zahájit i u insolvenčního soudu, v jehož obvodu se v České republice nachází závod nebo organizační složka závodu takového dlužníka.⁴²³

5.2 Česká úprava přeshraničního insolvenčního řízení bez evropského mezinárodního prvku

Jak bylo dříve uvedeno, úprava obsažená v ustanoveních § 426 až § 430 InsZ se užijí pouze v případě insolvenčních řízení s *evropským mezinárodním prvkem*. Zcela jiná pravidla se použijí, pokud se v insolvenčním řízení sice nachází mezinárodní prvek, avšak toto řízení nespadá do působnosti Insolvenčního nařízení. Taková insolvenční řízení jsou v českém právním řádu upravena obecně v § 111 ZMPS a zvláště pro případy úpadku finanční instituce v § 112 až § 114 ZMPS a pro případy úpadku pojišťovny v § 115 a § 116 ZMPS.⁴²⁴ Zahrnutí pravidel pro přeshraniční úpadková řízení do ZMPS je poměrnou novinkou. V ZMPS 1963 se podobná ustanovení vůbec nevyskytovala, částečně pak tato problematika byla řešena pouze v § 69 ZKV.⁴²⁵

---

⁴²¹ Srov. § 7b odst. 2 InsZ.

⁴²² Srov. § 7b odst. 3 InsZ.

⁴²³ Viz pozn. č. 419.

⁴²⁴ Úpadek finančních institucí a pojišťoven spadá mimo rámec této práce, proto se dále věnují pouze ustanovením ZMPS aplikovatelným na obecná insolvenční řízení. Z totožných důvodů se v této práci nebudu věnovat ustanovení § 111 odst. 4 ZMPS, které řeší rozhodné právo ve vztahu k úpadku účastníka platebního a vypořádacího systému.

⁴²⁵ BŘÍZA, BŘICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2, str. 621.

Skutečnost, že přeshraniční insolvenční řízení bez *evropského mezinárodního* prvku jsou vyňata z působnosti Insolvenčního řízení a z výše uvedených ustanovení InsZ, znamená, že řízení vedená v jiných státech než v členských státech Evropské unie nemají v České republice žádné účinky a nemají ani vliv na řízení před tuzemským soudem, jehož účastníkem je osoba, ohledně jejíhož majetku se insolvenční řízení vede.⁴²⁶ K opačnému závěru by se dalo dospět pouze za předpokladu existence závazné mezinárodní smlouvy tuto oblast regulující.⁴²⁷ Ve vztahu k těmto řízením se tedy uplatňuje princip teritoriality,⁴²⁸ což potvrzuje i judikatura Nejvyššího soudu,⁴²⁹ a princip universality je naopak logicky výrazně potlačen.

5.2.1 Účinky insolvenčního řízení zahájeného v České republice na majetek v nečlenském státě Evropské unie

Ustanovení § 111 odst. 1 ZMPS se zabývá situací, kdy je dána pravomoc českých soudů pro zahájení insolvenčního řízení dle Insolvenčního nařízení. Bude tomu tak v případě, že se na území České republiky nachází COMI dlužníka.⁴³⁰ Toto ustanovení však v žádném případě neřeší otázky evropského insolvenčního práva týkající se přímo členských států EU,⁴³¹ jelikož v této oblasti je stále jediným použitelným předpisem Insolvenční nařízení. Ustanovení § 111 odst. 1 ZMPS míří jen a pouze na ty situace, kdy u českých soudů bylo zahájeno insolvenční řízení dle Insolvenčního nařízení ohledně majetku nacházejícího se v zemích, které nejsou členskými státy Evropské unie.⁴³²

Ustanovení § 111 odst. 1 ZMPS tak stanoví, že v případě, že je dána k zahájení insolvenčního řízení pravomoc českých soudů podle Insolvenčního nařízení, vztahuje se toto řízení nejen na dlužníkův majetek v ostatních státech Evropské unie, ale i na dlužníkův majetek v jiném cizím

---

⁴²⁶ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0, str. 336.

⁴²⁷ *Ibid.*

⁴²⁸ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0, str. 336 – 337.

⁴²⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1545/2003, ze dne 30. srpna 2004, či usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 734/2002, ze dne 29. července 2003.

⁴³⁰ Srov. čl. 3 odst. 1 Insolvenčního nařízení.

⁴³¹ PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368, komentář k § 111.

⁴³² *Ibid.*

státě než členském státě Evropské unie. To však pouze za předpokladu, že cizí stát přiznává tomuto řízení účinky na svém území, a jen v rozsahu přiznání těchto účinků. To také znamená, že český soud musí v takovém případě vždy zjišťovat, zda je ze strany dotyčného cizího státu zajištěna materiální vzájemnost⁴³³, přičemž jen v takovém případě se pravomoc českého soudu vztahuje i na majetek dlužníka v tomto cizím státě.⁴³⁴ V odst. 1, větě druhé, zmíněného ustanovení je dále upraveno oprávnění insolvenčního správce vykonávat svou pravomoc na území cizího státu, přičemž je stanoveno, že své pravomoci vykonává insolvenční správce jen, pokud mu to právní řád tohoto státu umožňuje, a to pouze v mezích tohoto právního řádu.

5.2.2 Pravomoc českých soudů vést insolvenční řízení ohledně provozovny dlužníka

Ustanovení § 111 odst. 2 reguluje oprávnění českých soudů zahájit a vést vedlejší insolvenční řízení v případě, že má dlužník na území České republiky provozovnu⁴³⁵. Toto ustanovení se může aplikovat pouze, pokud se na dané řízení nevztahuje Insolvenční nařízení, které má před ZMPS aplikační přednost, tedy v případech, kdy má dlužník sídlo v nečlenském státě Evropské unie a jeho provozovna je zároveň umístěna v České republice.⁴³⁶ ZMPS pak zahájení takového řízení podmiňuje dvěma podmínkami. První podmínkou je to, že provozovna dlužníka musí být umístěna na území České republiky. Tato podmínka je obligatorní a musí tedy být splněna vždy.⁴³⁷ Druhou podmínkou zahájení takového insolvenčního řízení je to, že jeho zahájení musí buď navrhnout věřitel, jenž má obvyklý pobyt nebo sídlo v České republice, nebo zde musí existovat pohledávka, jež vznikla při činnosti provozovny dlužníka umístěné na území České republiky,⁴³⁸

Účinky insolvenčního řízení dle § 111 odst. 2 ZMPS pak jsou omezeny pouze na majetek nacházející se na území České republiky, je tedy zachován princip teritoriality. V tomto smyslu

---

⁴³³ K pojmu *materiální vzájemnost* viz kapitola č. 5.2.4.

⁴³⁴ BRÍZA, BRICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2, str. 624.

⁴³⁵ K pojmu provozovna viz kapitola č. 3.2.1. Dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 164/2006, ze dne 31. ledna 2008 je možno provozovnou pro účely insolvenčního řízení rozumět i bydliště dlužníka, pokud jsou naplněny znaky stanovené Insolvenčním nařízením.

⁴³⁶ PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368, komentář k § 111.

⁴³⁷ *Ibid.*

⁴³⁸ *Ibid.*

pak o takovém řízení můžeme mluvit o vedlejším insolvenčním řízení ve vztahu k hlavním insolvenčnímu řízení, které je vedeno v cizím státě.⁴³⁹

5.2.3 Užití kolizních ustanovení Insolvenčního nařízení mimo oblast jeho působnosti

Ustanovení § 111 odst. 3 ZMPS přebírá kolizní ustanovení o používání právních předpisů, jak je obsaženo v Insolvenčním nařízení,⁴⁴⁰ i pro případy, kdy se na tyto případy Insolvenční nařízení nevztahuje, tedy případy, kdy se použije zákonná úprava ZMPS. Z tohoto ustanovení lze dovodit, že ať již půjde o insolvenční řízení ohledně majetku dlužníka nacházejícího se na území cizího státu dle § 111 odst. 1 ZMPS, či v případě, kdy se u českých soudů vede insolvenční řízení ohledně provozovny dlužníka, jenž nemá na území České republiky sídlo dle § 111 odst. 2 ZMPS, rozhodné právo se bude určovat na základě stejných zásad, které v oblasti rozhodného práva stanovuje Insolvenčního nařízení.⁴⁴¹

Dle *Brodce*⁴⁴² je důvodem toho, že zákonodárce zvolil konstrukci použití kolizních norem obsažených v Insolvenčním nařízení i na insolvenční řízení, jež nespádají do jeho působnosti, tedy na insolvenční řízení ve vztahu k nečlenským státům Evropské unie, pokus zákonodárce o „postupné odstraňování dvojkoľejnosti mezinárodního insolvenčního práva a použití jednotných kvalitních kolizních norem.“⁴⁴³ Tuto snahu lze dle mého názoru jedině vítat, když rozdílné kolizní normy pro insolvenční řízení s mezinárodním prvkem a s evropským mezinárodním prvkem rozhodně nepřispívají k přehlednosti právní úpravy, ani k právní jistotě. Navíc v případě přiměřeného užití Insolvenčního nařízení ve vztahu k insolvenčním řízením s cizími jistě bude možné argumentovat i bohatou rozhodovací praxí SDEU, která se poměrně podrobně věnovala interpretaci některých jeho ustanovení.

---

⁴³⁹ BŘÍZA, BŘICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2, str.621.

⁴⁴⁰ Jde o čl. 4 až 15 Insolvenčního nařízení.

⁴⁴¹ BŘÍZA, BŘICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2, str. 628.

⁴⁴² PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368, komentář k § 111.

⁴⁴³ *Ibid.*

5.2.4 Uznávání a výkon rozhodnutí soudů nečlenských států Evropské unie ve věcech insolvenčního řízení

Stejně jako u předchozích ustanovení i § 111 odst. 5 ZMPS se uplatní pouze ohledně řízení, která nespádají do působnosti Insolvenčního nařízení. Rozhodnutí, na která se působnost Insolvenčního nařízení vztahuje, jsou totiž bez dalších formálních náležitostí automaticky uznávána ve všech členských státech a mají v nich tak stejné účinky jako podle práva státu, který insolvenční řízení zahájil.⁴⁴⁴ Totéž platí i pro rozhodnutí, která z úpadkového řízení přímo vyplývají a která s ním úzce souvisejí.⁴⁴⁵ Vykonatelná jsou pak tato rozhodnutí dle nařízení Brusel I bis.⁴⁴⁶

Ohledně uznávání cizích rozhodnutí ve věcech insolvenčního řízení tak § 111 odst. 5 ZMPS stanoví, že tato rozhodnutí se uznávají za předpokladu splnění podmínky vzájemnosti. Tato vzájemnost musí být vzájemností materiální, nikoliv pouze deklarovanou státy.⁴⁴⁷ Materiální vzájemnost je vzájemností faktickou a lze o ní mluvit tehdy, jestliže rozhodnutí soudů cizího státu jsou českými soudy skutečně uznávána a zároveň soudy cizího státu zároveň skutečně uznávají rozhodnutí soudů českých.⁴⁴⁸ Samotná podmínka vzájemnosti však k uznání rozhodnutí soudů cizího státu nestačí. Zmíněné ustanovení totiž klade další podmínky, a to za prvé, že v cizím státě, ve kterém dané rozhodnutí bylo vydáno, se nachází COMI dlužníka⁴⁴⁹, a za druhé, že majetek dlužníka nacházející se v České republice není předmětem již zahájeného „teritoriálního řízení“ dle § 111 odst. 2 ZMPS.⁴⁵⁰

Insolvenčnímu soudu cizího státu je také možné vydat movité věci patřící dlužníku a nacházející se na území České republiky, avšak opět pouze za předpokladu materiální vzájemnosti a za

---

⁴⁴⁴ Srov. čl. 16, 17 Insolvenčního nařízení.

⁴⁴⁵ K této problematice viz kapitola č. 4.

⁴⁴⁶ Srov. čl. 25 Insolvenčního nařízení.

⁴⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368, komentář k § 111.

⁴⁴⁸ *Ibid.* Srov. také KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0, str. 364.

⁴⁴⁹ Výslovné uvedení pojmu COMI je v úpravě ZMPS ojedinělým jevem, když jde o institut Insolvenčního nařízení. Jsem toho názoru, že české soudy se při výkladu tohoto pojmu budou řídit právě bohatou judikaturou SDEU k této záležitosti. Zároveň toto ustanovení znamená, že český zákonodárce je za určitých podmínek ochoten podrobit majetek dlužníků, který se nachází na území České republiky, zásadě universalit (jehož projevem jistě koncepce COMI je) ve prospěch insolvenčního řízení probíhajícího ohledně tohoto dlužníka v cizině, i když toto řízení nespádá do působnosti Insolvenčního nařízení.

⁴⁵⁰ Tedy insolvenčního řízení ohledně provozovny dlužníka nacházející se na území České republiky.

předpokladu, že byla uspokojena práva na vyloučení věcí z majetkové podstaty dlužníka a dále práva zajištěných věřitelů nabytá dříve, než žádost o vydání movité věci dle ustanovení § 111 odst. 5 ZMPS došla příslušnému českému soudu.⁴⁵¹ Vydání movitou věc navíc nelze za předpokladu, že v době doručení žádosti u českého soudu ohledně této věci zahájeno insolvenční řízení. Ze své podstaty pak v žádném případě nebude možné vydat jakoukoliv nemovitou věc.⁴⁵²

---

⁴⁵¹ BŘÍZA, BŘICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2, str. 628.

⁴⁵² PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368, komentář k § 111.

ZÁVĚR

Tato práce si za cíl stanovila kritické zhodnocení úpravy vybraných oblastí evropského insolvenčního práva, analýzu relevantních rozhodnutí SDEU a soudů členských států Evropské unie v uvedených oblastech, a úvahu nad tím, jak na nedostatky Insolvenčního nařízení reaguje Nové insolvenční nařízení.

Oblastmi, jimiž se tato práce zabývá, je zejména problematika mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení a jejich koordinace, oblast mezinárodní příslušnosti k zahájení řízení s úpadkovým řízením souvisejících a v českém právu oblast úpravy přeshraničního insolvenčního řízení s tzv. evropským mezinárodním prvkem i bez něj.

V oblasti mezinárodní příslušnosti pro zahájení hlavního insolvenčního řízení nedlouho poté, co vstoupilo Insolvenční nařízení v účinnost, vznikla celá řada interpretačních problémů. Tyto se často týkaly výkladu čl. 3 Insolvenčního nařízení, stanovujícího mezinárodní příslušnost k zahájení hlavního insolvenčního řízení soudům státu, na jehož území se nachází COMI dlužníka, a zakotvujícího vyvratitelnou domněnku, že COMI dlužníka se nachází ve státě jeho sídla. Soudní dvůr Evropské unie otázku, za jakých podmínek je možné tuto domněnku vyvrátit, uspokojivě zodpověděl ve svých rozhodnutích *Eurofood* a *Interedil*, jejichž částečnou kodifikaci obsahuje i Nové insolvenční nařízení.

Zachována zůstala také koncepce individuality insolvenčních řízení pro jednotlivé členy skupiny, na kterou SDEU kladl veliký důraz v rozhodnutí *Eurofood*. Efektivní řešení úpadku skupin společností pak ani nadále nemá být typicky řešeno jedním centralizovaným insolvenčním řízením. Insolvenční řízení ohledně jednotlivých členů skupiny tak i nadále zůstanou oddělena. Namísto toho se Nové insolvenční nařízení vydává cestou koordinace jednotlivých insolvenčních řízení, jejíž nová úprava je v evropském úpadkovém právu přelomová. Jisté pochybnosti však vzbuzuje fakt, že účast na koordinačním řízení ohledně skupiny společností je ze strany insolvenčních správců ustanovených členům této skupiny založená na bázi dobrovolnosti.

Nové insolvenční nařízení také napravilo stav, kdy Insolvenční nařízení pro určení COMI fyzických osob neobsahovalo žádná zvláštní pravidla. Nyní je postaveno najisto, že za absence důkazu opaku se COMI fyzických osob podnikajících bude nacházet v hlavním místě jejich podnikání a COMI fyzických osob nepodnikajících v místě jejich obvyklého pobytu. K posunu došlo i v českém překladu pojmu *habitual residence*, který dle teorie odpovídá spíše kritériu obvyklého pobytu než bydliště, jak je tento termín překládán v Insolvenčním nařízení.

Lze také spatřovat snahu Nového insolvenčního nařízení zamezovat *forum shopping* jak u fyzických, tak u právnických osob, a to stanovením časových limitů, po které se neuplatní domněnky COMI, pokud došlo k přesunu relevantního hraničního určovatele do jiného členského státu před zahájením insolvenčního řízení.

Insolvenční nařízení mimo hlavního insolvenčního řízení umožňuje za určitých podmínek zahájení také řízení sekundárních. Těmi jsou řízení vedlejší a řízení územní. Územní řízení lze zahájit i před zahájením hlavního insolvenčního řízení, a to pouze za podmínek stanovených v čl. 3 odst. 4 Insolvenčního nařízení. Na rozdíl od řízení vedlejšího však Insolvenční nařízení ohledně něj nestanoví obligatorní formu likvidačního řízení. Právě požadavek formy likvidačního řízení pro vedlejší řízení se ukázal být v praxi velmi problematickým, když často bránil koordinaci s hlavním insolvenčním řízením. Například v situaci, kdy se v úpadkovém řízení ocitlo více členů skupiny společností, požadavek na likvidační formu vedlejších řízení bránil v uplatňování cíle Insolvenčního nařízení řešit přeshraniční insolvence efektivně a rychle, když znemožňoval záchranu skupiny společností jako celku.

Nové insolvenční nařízení koncepci sekundárních řízení přebírá, nicméně opouští zmíněný požadavek na to, aby vedlejší řízení bylo řízením likvidačním. Navíc zavádí nová pravidla pro koordinaci hlavního insolvenčního řízení s řízeními vedlejšími, a povinnost spolupráce rozšiřuje i na soudy členských států. Je však otázkou, nakolik se soudy tímto způsobem nechají nutit ke spolupráci.

Zatímco Bruselská úmluva již roce 1968 ze své působnosti vyloučila úpadková řízení a řízení s nimi související, Insolvenční nařízení se v žádném ustanovení explicitně nevyjadřuje k mezinárodní příslušnosti k zahájení takových řízení. Pouze určuje pravidla pro jejich uznávání a výkon. Pro oblast příslušnosti se stal nosným rozsudek ve věci *Deko Marty*, jenž zavedl do evropského úpadkového práva princip *vis attractiva concursus*. Na tomto principu staví i Nové insolvenční nařízení, které jej ve svém čl. 6 odst. 1 výslovně zakotvuje. Do problematiky rozhraničení mezi působností nařízení Brusel I bis a Insolvenčním nařízením (popř. Novým insolvenčním nařízením) vnesla jistotu judikatura SDEU v rozhodnutí *German Graphics*, v němž SDEU v souladu se svým dřívějším rozsudkem *Gourdain* rozhodl, že rozsah působnosti nařízení Brusel I bis je třeba vnímat extenzivně a naopak působnost Insolvenčního nařízení je třeba vykládat restriktivně. Nové insolvenční nařízení se pak snaží uvést alespoň demonstrativní výčet žalob, které spadají do jeho působnosti, a zároveň nově upravuje možnost spojit za určitých podmínek řízení o žalobě dle Insolvenčního nařízení s řízením dle nařízení Brusel I bis. *De lege*

ferenda však stále zbývá vyřešit otázku, zda mezinárodní příslušnost k zahájení řízení vyplývajícího z insolvenčního řízení dle čl. 6 odst. 1 Nového insolvenčního nařízení je příslušností výlučnou či nevýlučnou.

Česká úprava insolvenčního nařízení s evropským mezinárodním prvkem, jak je obsažena v InsZ, se omezuje na několik pár ustanovení, jež jsou z části zbytečnou transpozicí Insolvenčního nařízení. V jiných oblastech je tato úprava naopak nedostatečná, a to například v oblasti zastavení insolvenčního řízení z důvodu nepřislušnosti českého soudu k vedení insolvenčního řízení dle Insolvenčního nařízení.

Naopak úpravu přeshraničních insolvenčních řízení bez evropského mezinárodního prvku, jak je obsažena v ZMPS, považuji za povedenou. Zejména kvituji zákonodárcův záměr přiměřeného užití některých ustanovení Insolvenčního nařízení na taková řízení. Myslím, že tato konstrukce je v oblasti mezinárodního insolvenčního práva velice užitečná, když přispívá k odstranění dvojkoľejnosti mezi přeshraničním insolvenčním řízením s evropským mezinárodním prvkem a bez něj.

SEZNAM ZKRATEK:

Bruselská úmluva	Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
COMI	Místo hlavních zájmů dlužníka
ESD	Evropský soudní dvůr
EU	Evropská unie
Evropská úmluva o insolvenčním řízení	Evropská úmluva o některých mezinárodních aspektech úpadku z roku 1995 (nepřijata)
INSOL	Mezinárodní organizace profesionálů v oblasti restrukturalizace, insolvence a úpadku
Insolvenční nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Komise	Evropská komise
Modelový zákon UNCITRAL	Modelový zákon o přeshraničním insolvenčním řízení vypracovaný Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) z roku 1997
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění)
Nařízení Brusel II	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských

	a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
Návrh na změnu Insolvenčního nařízení	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení
Nové insolvenční nařízení	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ze dne 20. května 2015, o insolvenčním řízení (přepracované znění)
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Rada	Rada Evropské unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UNCITRAL	Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo
Virgos – Schmidtova zpráva	Zpráva o Evropské úmluvě o některých mezinárodních aspektech úpadku z roku 1995
ZKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZMPS 2013	Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém
Zpráva Komise	Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

Právní předpisy České republiky:

Zákony:

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Důvodové zprávy k zákonům:

Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Právní předpisy evropského práva a zahraniční právní předpisy:

Evropská unie – primární právo:

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství ze dne 25. března 1957 (Římská úmluva)

Amsterodamská smlouva ze dne 2. října 1997

Smlouva o Evropské unii ze dne 13. prosince 2007

Smlouva o fungování Evropské unie ze dne 13. prosince 2007

Evropská unie – sekundární právo:

Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968, o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Evropská úmluva o některých mezinárodních aspektech úpadku z roku 1995 (nepřijata)

Nařízení rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

Nařízení rady (ES) č. 681/2007 ze dne 13. června 2007, kterým se mění seznamy úpadkových řízení, likvidačních řízení a správců podstaty v přílohách A, B a C nařízení (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení

Směrnice Evropského parlamentu a rady 2013/34/EU o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků

Oficiální dokumenty Evropské unie:

Commission staff working document. Impact assessment. Accompanying the document revision of Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2012:0416:FIN>

Commission staff working document. Executive summary of the impact assessment. Accompanying the document Revision of Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SC0416>

European Parliament legislative resolution of 5 February 2014 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings (COM(2012)0744 – C7-0413/2012 – 2012/0360(COD)) (Ordinary legislative procedure: first reading). Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT%20TA%20P7-TA-2014-0093%200%20DOC%20XML%20V0//en>

HESS, Burkhard. OBERHAMMER, Paul. PFEIFFER, Thomas. Study for an evaluation of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/evaluation_insolvency_en.pdf.

Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012PC0744>

Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0670>

Rada Evropy:

Úmluva Rady Evropy o určitých aspektech konkursu ze dne 5. června 1990 (Istanbulská úmluva)

UNCITRAL:

Modelový zákon o přeshraničním insolvenčním řízení vypracovaný Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) z roku 1997

Monografie a učebnice:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. 1. vydání. Praha: Beck, 2007, xxxviii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9

BŘÍZA, BŘICHÁČEK, FIŠEROVÁ, HORÁK, PTÁČEK, SVOBODA: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014 768 s. ISBN 978-80-7400-528-

HÁSOVÁ, Jiřina. Insolvenční zákon: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8

HÁSOVÁ, J. MORAVEC, T. Insolvenční řízení. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9

KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2013. ISBN 978-80-7357-243-3

KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání, Plzeň – Brno, Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0

LEAMY, Callie. The European restructuring and insolvency guide 2002/2003. London: White Page, 2002, 594 s. ISBN 0-9535345-4-5

MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. aktualiz. vyd. ve znění zákona č. 294/2013 Sb. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9

MEVORACH, Irit. Insolvency within multinational enterprise groups. Oxford: Oxford University Press, 2009, xxviii, 360 s. ISBN 978-0-19-954472-1

MOSS, Gabriel, Ian F FLETCHER a Stuart ISAACS. The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xliii, 464 s. ISBN 978-0-19-921508-9

OMAR, Paul J. International insolvency law: reforms and challenges [online]. Farnham, Surrey, England: Ashgate Pub. Company, [2013], 1 online resource (479 pages) [cit. 2016-02-24]. ISBN 9781409466666. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10768064>

OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p. [cit. 2016-03-05] Markets and the law. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10215590>

PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s., ISBN 978-3-89949-207-1

PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém – Komentář. 1. vydání. Praha: ASPI. 2013. ISBN 978-80-7478-368

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4

STONE, Peter. EU Private International Law. 3rd edition, Edward Elgar. 2014. ISBN 978-1-78254-451-7

WESSELS, Bob. Current Topics in International Insolvency Law, Kluwer Law Publishers. Deventer, 2004, 626 pp.

WESTBROOK, Jay Lawrence. *A global view of business insolvency systems* [online]. Washington, D.C.: World Bank, c2010, xvi, 300 p., str. 229 [cit. 2016-03-05] Law, justice, and development series. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10483857>

ZELENKA, Jaroslav. Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2

Odborné články v českém jazyce:

ADAM, Jaroslav. Mezinárodní příslušnost a uznávání úpadkového řízení z pohledu evropského – první střípky judikatury ESD, [Bulletin advokacie 4/2007, s. 42]

BĚLOHLÁVEK, Alexander: Evropské insolvenční právo, [Bulletin advokacie 11/2007, s. 38]

BĚLOHLÁVEK, Alexander, ŘEZNÍČEK, Tomáš: Dopady rozhodnutí o úpadku a insolvenčního řízení na majetek účastníka na probíhající rozhodčí řízení v tuzemské a mezinárodní praxi ve světle aktuální judikatury některých obecných a rozhodčích soudů, [Obchodněprávní revue 9/2010, s. 253]

BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. Acta Universitatis Carolinae.Iuridica. 2008, roč. 2008, č. 1, s. 27-35. ISSN 0323-0619

BRODEC, Jan. Pojem "evropský veřejný pořádek" v judikatuře Evropského soudního dvora a Ústavního soudu ČR. Jurisprudence. 2006, roč. 15, č. 8, s. 7-13. ISSN 1212-9909

BRODEC, Jan. Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. Právní rozhledy. 2006, roč. 14, č. 12, s. 437-445. ISSN 1210-6410

BŘICHÁČEK, Tomáš: Nový právní rámec pro přeshraniční insolvenční řízení v EU, [Právní rozhledy 22/2015, s. 778]

BŘÍZA, Petr: Několik slov o novém zákonu o mezinárodním právu soukromém, [Rekodifikační novinky 7/2012, s. 4]

BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip: Změny v určování mezinárodní soudní příslušnosti v důsledku revize nařízení Brusel I, [Právní rozhledy 15-16/2015, s. 533]

ČIHULA, Tomáš: Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, [Právní rozhledy 18/2006, s. 673]

HAVELKA, Libor, KONDELOVÁ, Alžbeta, PAVEL, Aleš, ŠIPULOVÁ, Katarína: Aplikace práva EU v rozhodovací praxi českých civilních soudů v letech 2009–2011. Základní zásady aplikace unijního práva v praxi českých soudů (1. část), [Právní rozhledy 6/2014, s. 218]

LYČKA, Martin: Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, [Právní rozhledy 17/2010, s. 616]

MIŠŮR Peter: Doporučení k úpadkovým řízením v kontextu práva obchodních společností EU, [Obchodněprávní revue 10/2011, s. 306]

MIŠŮR Peter: Evropská komise přistoupila k rozsáhlé změně úpadkového řízení, [Obchodněprávní revue 2/2013, s. 49]

MIŠŮR Peter: Evropská komise zahájila veřejnou konzultaci o modernizaci evropského insolvenčního práva, [Obchodněprávní revue 5/2012, s. 157]

MORAVEC, Tomáš: Ochrana zaměstnanců v případě insolvence zaměstnavatele v ČR a ve Francii, [Právní rozhledy 10/2015, s. 354]

ŠABATKA, Petr: Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, [Právní rozhledy 3/2006, s. 95]

VAVŘINA, Jan: COMI v judikatuře českých insolvenčních soudů a pohled do zahraničí, [Právní rozhledy 23-24/2012, s. 825]

VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich: Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem, [Právní rozhledy 10/2012, s. 360]

Odborné články v anglickém jazyce:

Action arising indirectly from insolvency fell under Brussels Regulation, EU Focus 2012, 296, 9

ADAMS, Edward S. and FINKE, Jason K., Coordinating Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism (2009). Columbia Journal of European Law, Vol. 15, pp. 43-88, 2008-2009

ARMOUR, John. European cross-border insolvencies: the race goes to the swiftest? C.L.J. 2006, 65(3), 505-507

BACHNER, Thomas. The Battle over Jurisdiction in European Insolvency Law. European Company and Financial Law Review, Vol. 3, No. 3, 2006

BARIATTI Stefania. Recent Case-Law Concerning Jurisdiction and the Recognition of Judgments under the European Insolvency Regulation. Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht / The Rabel Journal of Comparative and International Private Law, Bd. 73, H. 3, The Communitarisation of Private International Law (Juli 2009), pp. 629-659

BEALE, Simon. The judgment in Eurofood: the European Court of Justice gives guidance on the EC Insolvency Regulation. J.I.B.L.R. 2006, 21(8), 487-492

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Center of main interest (COMI) and jurisdiction of national courts in insolvency matters (insolvency status). Int. J.L.M. 2008, 50(2), 53-86

BERENDS, André J. The EU insolvency regulation: some capita selecta. Netherlands International Law Review, LVII: 423-442, 2010

BORK, Reinhard. Moratoria (or "stays") under the new European Insolvency Regulation. Insolv. Int. 2016, 29(1), 1-5

BOS, Titia M. The european insolvency regulation and the harmonization of private international law in Europe, Netherlands International Law Review, L: 31-57, 2003

BRODEC, Jan. Surmounting the wall of legal entity and some aspects of international private law in international insolvency proceedings. Czech yearbook of international law. s. 95-109, s. 95-109. ISSN 978-1-57823-272-7

COLGATE, Lee and MERLEY, Okine. Establishment for the purpose of the European Regulation on Insolvency Proceedings. *Insolv. Int.* 2015, 28(7), 107-109

CONSALVI, Ettore. The Regime For Circulation of Judgements Under The EC Regulation on Insolvency Proceedings. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 15:147-162 (2006) Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com) DOI:10.1002/iir.142

DE WEIJS, R.J., BREEMAN M.S. Comi-migration: Use or Abuse of European Insolvency Law?, *European Company and Financial Law Review*. Volume 11, Issue 4, Pages 495–530, ISSN (Online) 1613-2556, ISSN (Print) 1613-2548, DOI: 10.1515/ecfr-2014-0495, January 2015

ECJ clarifies conditions for opening "territorial" insolvency proceedings. *EU Focus* 2012, 291, 11

EIDENMÜLLER, Horst, Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law, *ECFR* 2009, 1 – 28

EL-BORAEI, RAMY. Forum of Competent Jurisdiction: Lessons from the European Union Insolvency Regulation. *The International Lawyer*, Vol. 39, No. 4 (WINTER 2005), pp. 781-816

EU Regulation on insolvency proceedings: jurisdiction in proceedings deriving directly from, and closely connected with, insolvency proceedings. *Bus. L.B.* 2014, 130(Jun), 5

FLETCHER, Ian. The European Insolvency Regulation recast: the main features of the new law. *Insolv. Int.* 2015, 28(7), 97-103

GERNER-BEUERLE, Carsten, SCHUSTER, Edmund. The costs of separation: friction between company and insolvency law in the single market. *Journal of Corporate Law Studies*, October 2014. DOI:10.5235/14735970.14.2.287

HANISC, Hans. "Universality" versus Secondary Bankruptcy: A European Debate. *International Insolvency Review* Volume 2, Issue 2, pages 151–164, 1993

KASTRINOU, Alexandra. Cross border insolvency and the effect of the EC Regulation on insolvency proceedings. *I.C.C.L.R.* 2012, 23(1), 1-11

- KASTRINOU, Alexandra. Forum shopping under the EC Regulation on Insolvency Proceedings. *I.C.C.L.R.* 2013, 24(1), 20-23
- KEAY, Andrew. Security rights, the European Insolvency Regulation and concerns about the non-application of avoidance rules. *E.L. Rev.* 2016, 41(1), 72-90
- LATELLA Dario. The “COMI” Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation ECFR 2014, 479–494
- LINNA, Tuula. Cross-Border Debt Adjustment – Open Questions in European Insolvency Proceedings. *International Insolvency Review* Volume 23, Issue 1, pages 20–39, Spring 2014
- LOPUCKI, Lynn M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. *Cornell Law Review*, March 1999
- LOPUCKI, Lynn M. Universalism Unravels, *American Bankruptcy Law Journal*, June 2005.
- MCCORMACK, Gerard. Reconciling European Conflicts and Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 15: 309-336. doi:10.1017/S1566752914001153
- MCCORMACK, Gerard. Reforming the European insolvency regulation: a legal and policy perspective. *Journal of Private International Law* Vol. 10 No. 1. DOI:10.5235/17441048.10.1.41
- MCCORMACK, Gerard. US exceptionalism and UK localism? Crossborder insolvency law in comparative perspective. *Legal Studies*, Vol. 36 No. 1, 2016, pp. 136–162 DOI: 10.1111/lest.12096
- MCCORMACK, Gerard. World Bank "Doing Business" project: should insolvency lawyers take it seriously? *Insolv. Int.* 2015, 28(8), 119-123
- MENJUCQ Michel. EC-Regulation No 1346/2000 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies. ECFR 2008, 135–147
- MEVORACH, Irit. INSOL Europe’s Proposals on Groups of Companies (in Cross-Border Insolvency): A Critical Appraisal. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 21: 183–197 (2012) Published online 11 October 2012 in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com) DOI: 10.1002/iir.1204
- MEVORACH, Irit. On the Road to Universalism: A Comparative and Empirical Study of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, *European Business Organization Law Review* 12: 517-557

MOHAN, S. Chandra. Cross-border Insolvency Problems: Is the UNCITRAL Model Law the Answer? *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 21: 199–223 (2012)

MOSS, Gabriel. Principles of EU insolvency law. *Insolv. Int.* 2015, 28(3), 40-44

MOSS, Gabriel. ECJ takes worldwide jurisdiction. *Insolv. Int.* 2015, 28(1), 6-9

MUCCIARELLI, Frederico M. Not Just Efficiency: Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension. *European Business Organization Law Review* 14: 175-200

NAGY, Csongor István. The application *ratione temporis* of the insolvency regulation in new member states *iclq* vol 62, October 2013 pp 941–954

News desk, Co. L.N. 2015, 372, 4-7

NORKUS, Rimvydas. Annex proceeding and the continued interplay with the Brussels Ia Regulation. *ERA Forum* (2015) 16:197–217 DOI 10.1007/s12027-015-0396-x

OMAR, Paul J. Genesis of the European Initiative in Insolvency Law. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 12:147–170 (2003). Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002/iir.111.

OMAR, Paul J. New initiatives on cross-border insolvency in Europe. *Insolv. L.* 2000, 5(Oct), 211-218

OMAR, Paul J. The Inevitability of ‘Insolvency Tourism’. *Neth Int Law Rev* (2015) 62:429–444. DOI 10.1007/s40802-015-0038-6

OMAR, Paul J. The UNCITRAL model law on cross-border insolvency, *I.C.C.L.R.* 1999, 10(8), 242-248

Re Eurofood IFSC Ltd (No.1): Ireland was "centre of main interests" of Parmalat company. Co. L.N. 2004, 11/12, 16

RINGE, Wolf-Georg. Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation, *European Business Organization Law Review* 9: 579-620, doi:10.1017/S156675290800579X.

SANTEN, Bernarnd. Communication and cooperation in international insolvency: on best practices for insolvency office holders and cross-border communication between courts. *ERA Forum* (2015) 16:229–240

Shearman & Sterling LLP. EU law: cross-border insolvency - centre of main interests. J.I.B.L.R. 2012, 27(2), N21-22

Shearman & Sterling LLP. European Union: corporate insolvency - centre of main interest. J.I.B.L.R. 2012, 27(4), N75-76

SMART, Philip. Rights In Rem, Article 5 and the EC Insolvency Regulation: An English Perspective. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 15: 17[^]55 (2006) Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002/iir.135

SZIRÁNYIL, PÁL. EU-wide interconnection of insolvency registers. *ERA Forum* (2015) 16:219–228, DOI 10.1007/s12027-015-0393-0

SZYDLO, Marek. Prevention of Forum Shopping in European Insolvency Law. *European Business Organization Law Review* 11: 253-272

THOLE, Christoph, DUENAS, Manuel. Some Observations on the New Group Coordination Procedure of the Reformed European Insolvency Regulation. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 24: 214–227 (2015) Published online 13 October 2015 in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com). DOI: 10.1002/iir.1242

VAN GALEN, Robert. The Recast Insolvency Regulation and groups of companies. *ERA Forum* (2015) 16:241–253 DOI 10.1007/s12027-015-0399-7

WEISS, Michael. Bridge over Troubled Water: The Revised Insolvency Regulation. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 24: 192–213 (2015) Published online 18 August 2015 in Wiley Online Library

WESSELS, Bob. A Glimpse into the Future: Cross-border Judicial Cooperation in Insolvency Cases in the European Union. *Int. Insolv. Rev.*, Vol. 24: 96–121 (2015) Published online 21 April 2015 in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com). DOI: 10.1002/iir.1234

WESSELS, Bob. EU insolvency regulation and its impact on European business. 21 *cesifo dice Report* 1/2006.

WHITE, Elspeth. European Community: insolvency - insolvency proceedings. J.I.B.L.R. 2006, 21(9), N65-67

Internetové zdroje:

CARBALLO PINEIRO, L. Vis Attractiva Concursus in the European Union: Its Development by the European Court of Justice, InDret. 2010. [online]. Dostupný na: http://www.indret.com/pdf/750_es.pdf

INSOL Europe, 'Revision of the European Insolvency Regulation, Proposals by INSOL Europe', 2012. [online]. Dostupné na: https://www.nautadutilh.com/Documents/Publications%20to%20profiles/Revision_of_the_European_Insolvency_Regulation.pdf

RAMEL, Stefan. Cross-border insolvency update. [online]. Dostupné na: http://www.guildhallchambers.co.uk/files/Cross-BorderInsolvencyUpdate_StefanRamel.pdf

Status of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency (1997). [online]. Dostupné na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model_status.html

WESSELS, Bob. European Union regulation on insolvency proceedings An Introductory Analysis. 2006. [online]. Dostupné na: <http://www.insol.org/INSOLfaculty/pdfs/BasicReading/Session%205/European%20Union%20Regulation%20on%20Insolvency%20Proceedings%20An%20Introductory%20analysis,%20Bob%20Wessels.pdf>

WESSELS, Bob. Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings? [online]. Dostupné na: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/10-MovingHouse.pdf>

Soudní rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky:

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 734/2002, ze dne 29. července 2003

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1545/2003, ze dne 30. srpna 2004

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 164/2006, ze dne 31. ledna 2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2244/2011, ze dne 27. září 2011

SDEU:

Bank Handlowy, rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2012 ve věci C – 116/11

Costa v. E.N.E.L., rozsudek SDEU ze dne 15. července 1964 ve věci 6/64

Deko Marty, rozsudek SDEU ze dne 12. února 2009 ve věci C – 339/07

- Stanovisko generálního advokáta ze dne 16. října 2008 ve věci *Deko Marty*

Eurofood, rozsudek SDEU ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/06

F – Tex SIA, rozsudek SDEU ze dne 19. dubna 2012 ve věci C – 213/10

German Graphics, rozsudek SDEU ze dne 10. září 2009 ve věci C – 292/08

Gourdain v. Nadler, rozsudek SDEU ze dne 22. února 1979, ve věci 133/78

Interdil, rozsudek SDEU ze dne 20. října 2011 ve věci C - 396/09

Mcprobud Gdynia, rozsudek SDEU ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07

Schotte v. Parfums Rotschild, rozsudek SDEU ze dne 9. prosince 1987 ve věci 218/86

SCT Industri, rozsudek SDEU ze dne 2. července 2009 ve věci C-111/08

Somafer SA, rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 1978 ve věci 33/78

Staubitz-Schreiber, rozsudek SDEU ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/04

Zaza Retail, rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-112/10

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Rozdělení teoretických přístupů k přeshraniční insolvenční řízení dle počtu insolvenčních řízení ohledně majetku dlužníka a rozsahu jejich účinků

Soudní příslušnost →	Unita	Pluralita
Uznání a výkon hlavního řízení ↓		
Univerzální	<i>Univerzalita</i> <i>Modifikovaná univerzalita</i>	<i>Sekundární Insolvence</i>
Teritoriální	[Insolvenční řízení bez mezinárodního prvku]	<i>Kooperativní Teritorialita</i> <i>Teritorialita</i>

zdroj: OMAR, Paul J. International insolvency law: themes and perspectives [online]. Aldershot, England: Ashgate, c2008, xl, 412 p., str. 49 [cit. 2016-03-05]

Příloha č. 2: Systematika řízení dle Insolvenčního nařízení

Zdroj: PANNEN, K. European Insolvency Regulation. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s. ISBN 978-3-89949-207-1, str 73.

ABSTRAKT

Tématem této diplomové práce je mezinárodní insolvenční právo, konkrétně pak popis vybraných institutů evropského úpadkového práva, a to s důrazem na mezinárodní příslušnost k zahájení hlavního a sekundárního insolvenčního řízení a mezinárodní příslušnost k projednání žalob z těchto řízení vyplývajících. Dále se tato práce zaměřuje na zhodnocení právní úpravy přeshraničních insolvenčních řízení v českém právním řádu.

Právní úprava evropského úpadkového práva je od roku 2002 obsažena v Insolvenčním nařízení. Kvůli neshodám členských států Evropské unie ohledně některých důležitých institutů přeshraničních insolvencí se Insolvenční nařízení často uchyluje k velice vágní úpravě. Zůstalo tak na Soudním dvoru Evropské unie, aby těmto vágním ustanovením postupně poskytl jednotný výklad. V roce 2012 Evropská komise vytvořila zprávu o uplatňování Insolvenčního nařízení, v němž shrnula jeho nejzásadnější problémy, a zároveň předložila do legislativního procesu dlouho očekávaný návrh modernizace evropského úpadkového práva v podobě Nového insolvenčního nařízení.

Nové insolvenční nařízení si klade za cíl posílit spolupráci členských států ve věcech přeshraničních insolvenčních řízení. Zároveň kodifikuje značnou část relevantní judikatury SDEU a adresuje připomínky odborné veřejnosti. Menších či větších změn doznala většina institutů, na něž se tato práce zaměřuje. V některých případech nová úprava skutečně vnáší do právního rámce přeshraničních insolvenčních řízení jistotu, jak je tomu například v případě výslovného zakotvení principu *vis attractiva concursus* pro určení mezinárodní příslušnosti k projednání žalob vyplývajících z insolvenčního řízení. Jindy Nové insolvenční nařízení zvolilo cestou kompromisu, když na jednu stranu obsahuje rozsáhlou úpravu koordinace insolvenčního řízení ohledně členů skupiny společností, na stranu druhou však participaci jednotlivých insolvenčních správců členů skupiny na této koordinaci staví na dobrovolné bázi. Na některé otázky, jako v případě výlučnosti mezinárodní příslušnosti k projednání žalob vyplývajících z insolvenčního řízení, pak nedává odpověď vůbec, a tak bude i nadále třeba doufat v zásah SDEU.

Úprava přeshraničních insolvencí v českém právním řádu je spíše sporadická a často nedokonalá, nicméně zlepšení v této oblasti přináší ZMPS tím, že zavádí přiměřené užití některých ustanovení Insolvenčního nařízení i na přeshraniční insolvence bez evropského prvku.

Tato práce podrobně analyzuje úpravu výše zmíněných institutů evropského insolvenčního práva, rozebírá rozsáhlou judikaturu SDEU i členských států Evropské unie, upozorňuje na dosud nevyřešené otázky evropského úpadkového práva a zmiňuje řadu úvah *de lege ferenda*.

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the topic of international insolvency law, in particular with certain areas of European insolvency law, with an emphasis on the matters of international jurisdiction for opening of main and territorial insolvency proceedings and international jurisdiction to hear actions related to insolvency proceedings. Furthermore, this diploma thesis is aimed at evaluation of the Czech legislation regarding cross-border insolvencies.

The legal framework for European insolvency law was incorporated into the Insolvency regulation in 2002. Due to disagreements between certain member states of the EU regarding some of the important institutes of cross-border insolvencies the Insolvency regulation often contains vague provisions. It, therefore, fell to the Court of Justice of the European Union to provide interpretation of such ambiguous clauses. In 2012 the European commission created a report on the application of the Insolvency regulation and simultaneously presented a long awaited proposal for modernisation of the European insolvency law in the form of the Insolvency regulation recast.

The aim of the Insolvency regulation recast is to promote cooperation between member states in the matter of cross-border insolvency proceedings. Additionally, it codifies a substantial part of the CJEU's relevant case law and addresses criticisms by the professional public. The majority of institutes mentioned in this thesis are to be amended to some extent by the Insolvency regulation recast. In some instances, these amendments bring certainty to cross-border insolvencies, such as in the case of express incorporation of the concept *vis attractiva concursus* as a means to determine the *forum* for hearing of insolvency-related actions. In others the Insolvency regulation recast chose the way of compromise when it on one hand contains an extensive framework for coordination of insolvency proceedings of members of groups of companies, and on the other hand makes it voluntary for insolvency practitioners of such companies to participate in the coordination procedure. Some questions the Insolvency regulation recast leaves unresolved, such as in determining whether the jurisdiction for opening of insolvency-related proceedings is exclusive or a non-exclusive one. In such matters an intervention of the CJEU will be welcome.

The legal framework for cross-border insolvencies in the Czech legislation is rather sporadic and in some matters flawed, although the new Act No. 91/2012 Coll. on Private International Law brings some improvements by stipulating that some provisions of the Insolvency regulation may be applied for cross-border insolvencies without a European element.

This diploma thesis analyses the above mentioned areas of the European insolvency law, discusses extensive case law of the CJEU and courts of the EU member states, highlights some so far unanswered questions and also contains reflections *de lege ferenda*.

KLÍČOVÁ SLOVA A NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Klíčová slova:

Insolvenční řízení s mezinárodním prvkem

Místo hlavních zájmů dlužníka

Nové insolvenční nařízení

Skupiny společností

Key words:

Cross-border insolvency proceedings

Centre of main interests

Insolvency regulation recast

Groups of companies

Název práce v anglickém jazyce:

International insolvency law